

ปัญหาในสังคมเมือง : เมืองคือแดนคนบาป

ปัญหาโสเภณีและการค้าประเวณี

เรื่องสั้นที่นำเสนอเรื่องราวของสังคมเมืองไม่ว่าในยุคสมัยใด มักกล่าวถึง ปัญหาโสเภณีและปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการค้าประเวณีอยู่เสมอ เพราะเมืองมีสถานบริการ ที่เป็นแหล่งค้าประเวณีโดยตรง เช่น สำนักงานการค้าประเวณี สถานบริการอาบอบนวด โรง น้ำชา โรงแรม และสถานบริการที่ส่งเสริมหรือช่วยให้เกิดการค้าประเวณี เช่น ไนต์คลับ บาร์ คอกเทลเลาจน์ บาร์อ็อกโก้ ดิสโก้เทค ผับ อยู่มาก การที่เมืองเป็นแหล่งรวมของการค้าประเวณี ทำให้ภาพลักษณ์ของเมืองที่ปรากฏในเรื่องสั้นยุคปัจจุบันเป็นดินแดนแห่ง ความชั่วร้าย เพราะหากวัดจากมาตรฐานทางศีลธรรมของคนทั่วไปในสังคมแล้ว การค้าประเวณีคือความเสื่อมทรามทางศีลธรรม ความสกปรกและความต่ำช้าที่คนในสังคมต้อง ร่วมกันแก้ไขเพื่อศีลธรรมอันดีงามของคนในสังคม

ในเรื่องสั้นชุดที่นำมาศึกษา นักเขียนเสนอปัญหาโสเภณีและปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการค้าประเวณีสรุปเป็นภาพรวมคือ เมืองเป็นแหล่งรวมของการค้าประเวณีและส่งเสริมให้วงจรการค้าประเวณีดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง จากเรื่องสั้นที่มีแนวคิดหลักเกี่ยวกับปัญหาโสเภณีและการค้าประเวณี 16 เรื่อง สามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเด็นย่อยคือ หนึ่ง เมืองเป็นแดนโสเภณี สอง การค้าประเวณีในเมืองมีรูปแบบอันหลากหลาย และสามารถเจริญแบบเมืองเป็นปัจจัยส่งเสริมให้หญิงสาวมาเป็นโสเภณี ซึ่งจะได้พิจารณาเนื้อหา ของเรื่องสั้นตามประเด็นทั้งสามอย่างละเอียดดังต่อไปนี้

เมืองคือนครโสเภณี

เรื่องสั้นที่เสนอแนวคิดหลักว่าเมืองมีภาพลักษณ์เป็นนครโสเภณีคือเรื่อง “วันหนึ่งที่ท่าเรือ” ของกมลศักดิ์ ตั้งธรรมเนียม ในรวมเรื่องสั้น เขาเงกา ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าตามสายตาของชาวต่างชาติ ประเทศไทยเป็นดินแดนแห่งกามารมณ์และกรุงเทพฯเป็น

นครหลวงแห่งกามารมณห์ หมายความว่าประเทศไทยเป็นดินแดนที่มีผู้หญิงใช้ร่างกายของตนเองเสนอขายเป็นสินค้าเพื่อการค้าประเวณีอยู่เป็นจำนวนมาก และการที่มีโสเภณีตระเวนเสนอขายบริการแม้กระทั่งตามเรือบรรทุกสินค้าชาวต่างชาติยิ่งตอกย้ำภาพลักษณ์แดนโสเภณีให้กรุงเทพฯ อย่างมีอาจปฏิเสธได้¹

ความมุ่งหมายในการนำเสนอเรื่องของกมลศักดิ์อยู่ที่การวิพากษ์วิจารณ์พฤติกรรมของคนไทยที่เขาเห็นว่าเป็นสิ่งที่น่าละอาย และทำให้ประเทศชาติเสื่อมเสียเกียรติภูมิในสายตาของชาวต่างชาติ พฤติกรรมอันน่าละอายของทั้งโสเภณีและเจ้าหน้าที่ที่มีการศึกษาระดับสูงสะท้อนให้เห็นคุณภาพของประชากรที่ด้อยพัฒนา อันสะท้อนให้เห็นภาพรวมของประเทศที่อยู่ในสภาพด้อยพัฒนาเช่นกัน โดยเฉพาะปัญหาโสเภณีนั้นเป็นสิ่งที่ชาติต่าง ๆ เห็นว่าเป็นความเลวร้ายในสังคมของตน เมื่อประเทศไทยได้ชื่อว่าเป็นแหล่งบำเรอทางเพศ เพราะเป็นเมืองที่สามารถหาโสเภณีสวย ๆ และโสเภณีเด็กได้ง่าย ๆ ค่าบริการต่ำ ทำให้นักท่องเที่ยวนิยมมาเที่ยวโสเภณีในประเทศไทยกันมาก และในหนังสือนำเที่ยวหลายเล่มถึงกับโฆษณาเชิญชวนว่า “กรุงเทพฯ นั้นเป็นเสมือนห้องของโลก”² ภาพที่กมลศักดิ์นำเสนอผ่านมุมมองของ “ผม” ซึ่งเป็นผู้เล่าเรื่องจึงเป็นภาพที่ตั้งใจแสดงให้เห็นว่าโสเภณีเหล่านี้มีพฤติกรรมที่น่าละอายมาก

“ผู้หญิงไทยนับสิบ ๆ คนที่มีสัญชาติเดียวกันกับผม ซึ่งหุ้มกายด้วยเสื้อผ้าชิ้นเล็กชิ้นน้อย ต่างก็แยกย้ายกัน “ล่าลูกเรือ” บ้างก็กระโดดปล้ำหนุ่มชาวเกาหลีนั้น ประหนึ่งว่าได้เห็นคู่ต่อสู้บนเวที..

บางคนสิ้นอายุถึงขนาดตรงเข้าประกบริมฝีปากตัวเองกับริมฝีปากของลูกเรืออารีดังราวกับผีดิบจะดูดวิญญาณของอีกฝ่าย..

เสมือนรูปหล่อหน้าขาวราวกับหัวเผือกถูกลอกเปลือกสองคน ซึ่งพวกเขาจะบอกว่ารูปหล่อดูเหมือนจะเคราะห์ร้ายขึ้นมาทันที ด้วยว่าสาวไทยใจกล้าสามคนพร้อมกันเข้า

¹ กมลศักดิ์ ตั้งธรรมเนียม, “วันหนึ่งที่ทำเรือ,” ใน เขาะเกา (กรุงเทพฯ : หน้าค่าง, 2535), หน้า 115-125

² การอภิปรายทางวิชาการ (เรื่อง) NICs เขตปลอดโสเภณี (2534 : กรุงเทพฯ)เอกสารประกอบการอภิปรายทางวิชาการ (เรื่อง) NICs เขตปลอดโสเภณี ณ โรงแรมรอยัลริเวอร์ วันที่ 9 มกราคม 2534, (นครปฐม : สถาบันวิจัยประชากรและสังคม, 2534), หน้า 36.

ไปแย่งชิงเขาทั้งสองจนไม่เป็นอันทำงาน เมื่อหลุดพ้นจากแก้อีกก็ถูกคุณให้ถอยร่น
 ไปสู่ห้องหับที่เป็นห้องนอนเพื่อปฏิบัติภารกิจเวรบนเตียงเตี้ยวันนั้น
 ผมหน้าชาเหมือนถูกฝ่ามือของเขาทรายรวมกับเขาค้อนรุมกันตบเข้าถึงสองฉาด
 ใหญ่ เมื่อจิตสำนึกบรรยายว่า เราก็คือคนไทยเหมือนเธอนี้หว่า”³

กมลศักดิ์มีได้กล่าวถึงปัญหาโสเภณีในประเด็นโดยละเอียด สิ่งที่เขาเสนอ
 ใน “วันหนึ่งที่ทำเรือ” คือการแสดงผลรวมให้เห็นว่า ประเทศไทยโดยเฉพาะเมืองหลวง
 ของประเทศมีโสเภณีเสนอขายบริการทางเพศอยู่ทั่วไป แม้นบริเวณพาณิชย์ที่อยู่ในระหว่าง
 การทำงานในตอนกลางวันซึ่งทำให้ประเทศไทยมีภาพลักษณ์เป็นนครโสเภณี เมื่อ
 พิจารณาเรื่อง “วันหนึ่งที่ทำเรือ” แล้วผู้วิจัยเห็นว่า มุมมองของ “ผม” ก็คือมุมมองของ
 กมลศักดิ์ที่ไม่เห็นอกเห็นใจโสเภณีเลย ภาพของโสเภณีที่ปรากฏจึงเป็นเพียงผู้หญิง
 หน้าด้าน ลึนยางอายเท่านั้น การขาดการทำความเข้าใจปรากฏการณ์โสเภณีในประเทศ
 ไทย เช่น กระบวนการที่ทำให้โสเภณีเป็นอุตสาหกรรมที่มีผู้เกี่ยวข้องตั้งแต่รัฐ (นโยบายส่งเสริม
 การท่องเที่ยวที่ทำให้หน่วยราชการเอาหูไปนาไปไว้กับสถานประกอบการและผู้
 ประกอบการค้าประเวณี การอนุมัติให้เปิดสถานประกอบการค้าประเวณี) ผู้ประกอบการ
 สถานบริการการค้าประเวณี และพ่อแม่หญิงสาวที่เต็มใจให้ลูกมาค้าประเวณี หรือการไม่
 สนใจศึกษาสาเหตุที่ทำให้หญิงสาวมาเป็นโสเภณี ตลอดจนละเลยมิติทางความรู้สึกและ
 ชีวิตจิตใจของโสเภณี ทำให้กมลศักดิ์ทำได้เพียงแสดงความอับอายและหน้าชาที่เกิดเป็น
 คนไทยเหมือนโสเภณีไทยผ่านมุมมองของตัวละคร “ผม” และแสดงความรังเกียจโสเภณี
 เท่านั้น เรื่องสั้น “วันหนึ่งที่ทำเรือ” ซึ่งเป็นเรื่องที่ตั้งใจเสนอภาพลักษณ์เมืองไทยว่าเป็น
 นครโสเภณีหรือเป็น “ช่องของโลก” จึงเป็นแค่เพียงการโยนความผิดให้โสเภณีเป็นผู้รับ
 ผิดชอบต่อภาพลักษณ์ที่เสื่อมเสียของประเทศไทย

เรื่อง “สูญญูโลกาลัย” ของจักรภัทร พงศ์ภัทระ เป็นเรื่องสั้นอีกเรื่องหนึ่ง
 ให้ภาพลักษณ์ประเทศไทยโดยเฉพาะเมืองหลวงของประเทศว่าเป็นดินแดนแห่งโสเภณี
 เรื่อง “สูญญูโลกาลัย” เล่าผ่านชีวิตของชายผู้หนึ่งที่ลุ่มหลงการเสพกามารมณ์ตั้งแต่ครั้ง
 แรกที่เขามีประสบการณ์กับผู้หญิงเมื่อรุ่นหนุ่ม จากนั้นเขาก็แสวงหาความสุขจากการเสพ
 กามารมณ์มาโดยตลอดโดยไม่ใส่ใจกับคำสอนของพระพุทธองค์เลย จนเมื่อเขา รู้ตัวว่าตัว

³ กมลศักดิ์ ตั้งธรรมนิยม, “วันหนึ่งที่ทำเรือ,” ใน เขาเงา, หน้า 121-123.

เองจะต้องตายด้วยโรคเอดส์ เขาจึงเริ่มสำนึกได้และซาบซึ้งในคำสอนของพระพุทธองค์แต่ก็สลายไปเสียแล้ว⁴

ประเด็นหลักของเรื่อง “สุญญโลกาลัย” อยู่ที่การแสดงให้เห็นสภาพสังคมไทยปัจจุบันที่เต็มไปด้วยโสเภณี และสถานบริการค้าประเวณีรูปแบบต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก และเมืองหลวงก็เป็นศูนย์กลางของการค้าประเวณีที่ใหญ่ที่สุดรวมทั้งเป็นแหล่งเสนอบริการค้าประเวณีในรูปแบบใหม่ๆ เช่น โสเภณีเด็กและโสเภณีชาย ขอเพียงแต่มีเงินซื้อเท่านั้น นักเที่ยวก็สามารถเลือกโสเภณีที่แฝงตัวอยู่ในเครื่องแบบต่าง ๆ ได้

“บ้านเมืองของข้าพระบาท มีคณิกาเดินอยู่เกลื่อนหาดทราย ริมบาทวิถี ห้องอาหารโรงแรมหรูหราในทุกระดับล้วนมีพวกเธอเยื้องกรายในหลายสถานะ บ้างซ่อนอยู่ในรูปเด็กเสิร์ฟอาหาร ช่างเสริมสวย นักร้องสาว รีเซพชั่น พนักงานบริษัท ข้าราชการ จนถึงเด็กขายพวงมาลัยข้างถนน”⁵

“เมื่อสังคมเชิดชูความแปลกใหม่ ข้าพระบาทก็เบียดแทรกเข้าร่วมสิ่งที่สังคมเชิดชู ชู้รักของข้าพระบาทเป็นเด็กหนุ่มสะอาดสะอาด เขาอ่อนหวานและไม่ขี้อาย ข้าพระบาทซ่อนร่างเขาพลิกคว่ำเหมือนพลิกใบไม้อ่อน มันทำให้ข้าพระบาทพบกับความมหัศจรรย์อย่างล้นเหลือ”⁶

นอกจากการกล่าวถึง “บ้านเมือง” และ “นครหลวง” ว่าเป็นนครแห่งโสเภณี คือมีโสเภณีทุกเพศทุกวัยให้เลือก อีกทั้งในปัจจุบันนักเที่ยวสามารถหาโสเภณีได้โดยง่าย ตามสถานที่ต่าง ๆ ในเมือง เช่น ตามร้านอาหาร ร้านเสริมสวย ห้องอาหาร บริษัทเอกชน หรือแม้กระทั่งตามสถานที่ราชการ จักรภัทรยังได้แสดงให้เห็นว่าในส่วน of สถานบริการที่เกี่ยวข้องกับการค้าประเวณีก็เป็นไปในทำนองเดียวกับโสเภณีคือมีจำนวนมากมีรูปแบบที่หลากหลายมากขึ้น และต่างพัฒนาให้มีความทันสมัยและความสะดวกสบายครบครัน

⁴ จักรภัทร พงศ์ภัทระ, “สุญญโลกาลัย,” ใน หลักเมือง (กรุงเทพฯ : ต้นอ่อน, 2535), หน้า 168-182.

⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 173.

⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 176-177.

“พระผู้มีพระภาค บ้านเมืองของข้าพระบาทผันแปรไปหมดแล้ว แต่ก่อนนี้ ข้าพระบาทต้องชอกชอนไปในชอยและชอกกลีกเพื่อแสวงหาความสุขจากหมู่คนึกา แต่วันนี้ข้าพระบาทไม่ต้องดั้นด้นไปหาที่ลับตาเช่นนั้นอีกแล้ว”

“ข้าพระบาทตักดวงความสุขสันต์ได้ทั้งวันทั้งคืน ไม่มีถนนสายไหนในบ้านเมืองของข้าพระบาทที่ไม่มีโรงแรมมานรูดให้หนุ่มสาว และผู้คนทีพลัดลูกพลัดผัวแหวะเข้าไปหาความสำราญ บางแห่งอยู่หน้าประตูวัด หลายแห่งอยู่รายล้อมรอบศูนย์วัฒนธรรมประจำชาติของข้าพระบาทเสียด้วยซ้ำ

เสียงรูดมานในทุกคำคืนไม่เคยหยุดหย่อน เสียงแกรกราวฟังไพเราะกว่าเสียงระนาดในเพลงสาธนาการก่อนการแสดงธรรมเป็นไหนๆ ห้องหับไม่อุดู้ มีทั้งน้ำเย็น น้ำอุ่น ให้สรงสนาน ฉ่ำเย็นด้วยเครื่องปรับอากาศ แสงสิ่งดงาม บางแห่งเห็นภาพตัวเองกายเกยในทุกมุมมอง ไม่มีขวดกรอกน้ำและกระโถนเก่าๆดังก่อนอีกแล้ว”⁷

ภาพของโสเภณีและสถานบริการการค้าประเวณีที่เพิ่มจำนวนและพัฒนา รูปแบบอย่างมากก็คือภาพที่จักรภัทรต้องการนำเสนอว่า เมืองเป็นแหล่งการค้าประเวณีที่เปิดโอกาสให้มีการซื้อขายบริการกันอย่างเปิดเผย จักรภัทรต้องการชี้ให้เห็นว่า ในสังคมเมืองที่การค้าประเวณีและการเที่ยวประเวณีเป็นสิ่งที่ทำได้เปิดเผยจนเป็นความชอบธรรมเหล่านี้ ย่อมส่งผลต่อทัศนคติของเยาวชนให้เห็นว่าการมีความสัมพันธ์ทางเพศและแสดงออกแม้ในที่สาธารณะเป็นเรื่องธรรมดา ทัศนคติเรื่องการมีเพศสัมพันธ์อย่างเสรีนอกจากจะชี้ให้เห็นความเสื่อมโทรมทางศีลธรรมของคนในสังคมแล้ว ยังอาจนำชีวิตไปสู่ความตายด้วยโรคเอดส์ อันเป็นโรคที่แพร่กระจายในหมู่โสเภณี ในสถานบริการการค้าประเวณี รวมทั้งผู้มีพฤติกรรมสำสอนทางเพศที่ชอบเที่ยวตามสถานการค้าประเวณีเหล่านี้ด้วย ดังเช่นตัวละคร “ข้าพระบาท” ที่กำลังรอความตายในตอนจบของเรื่อง

นอกจากเสนอภาพเมืองคือแดนโสเภณี จักรภัทรยังเสนอประเด็นที่เป็นปัญหาเกี่ยวกับการค้าประเวณีไว้หลายแง่มุม ล้วนแต่เป็นสิ่งที่เขาเห็นว่าเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมให้การค้าประเวณีเป็นปัญหาที่วิกฤตมากขึ้นๆ เช่นการวิจารณ์ว่าค่านิยมในการรับน้องผู้ชายของรุ่นพี่ผู้ชายในมหาวิทยาลัยด้วยการมาเที่ยวโสเภณีซึ่งถือเป็นการขึ้นครุ หรือเป็นสิ่งที่แสดงความเป็น “ลูกผู้ชาย” นั้นไม่ใช่เรื่องถูกต้อง การวิจารณ์นโยบายของรัฐบาลในการแก้ปัญหาแบบปากว่าตาขยิบ คือมุ่งปราบปรามจับกุมโสเภณีโดยให้เหตุผลว่า โสเภณีเป็นสิ่งผิดกฎหมายและเป็นตัวแพร่กระจายโรคเอดส์ แต่กลับอนุญาติให้มีการสร้างสถานบริการ

⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 174-175.

การค้าประเวณีเพิ่มขึ้นทุกวัน การที่สังคมยอมรับในเพศที่สามคือผู้ชายที่ประพฤติตัวเป็นผู้หญิงและชอบเพศชายด้วยกันมากขึ้นนั้น ทำให้ผู้มีลักษณะดังกล่าวกล้าเปิดเผยตัวเองและกล้าแสดงออกต่อสาธารณชนมากขึ้น การยอมรับเพศที่สามโดยการเสนอประวัติชีวิตส่วนตัวและภาพของพวกเขาตามสื่อมวลชนแขนงต่าง ๆ มีส่วนในการช่วยุ้ให้เกิดสนิยมในการแสวงหาความสุขทางเพศในรูปแบบระหว่างชายกับชายโดยถือเป็นความแปลกใหม่ และกลุ่มรักร่วมเพศนี้เป็นกลุ่มที่มีการแพร่กระจายของโรคเอดส์สูง และเป็นพาหะสำคัญในการแพร่เชื้อเอดส์ไปสู่กลุ่มต่าง ๆ และท้ายที่สุดจักรภพทวิจักรณ์ว่าสถาบันศาสนาในปัจจุบันอ่อนพลังลง ไม่สามารถเป็นผู้ชี้แนะปัญญาและสร้างศรัทธาให้คนยึดถือเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตได้ต่อไป บทบาทของสถาบันศาสนานี้เป็นสิ่งที่จักรภพทวิจักรณ์และในขณะเดียวกันก็ตั้งความหวังว่าจะเป็นคำตอบสำหรับการแก้ไขปัญหาการค้าประเวณีที่อยู่ในสภาพวิกฤตในปัจจุบัน ซึ่งผู้อ่านจะพิจารณาได้จากคำพูดของตัวละคร “ข้าพระบาท” ที่แสดงความรู้สึกนี้ เมื่อเขาได้เล่าประวัติชีวิตจนใกล้จะจบว่า

“พระผู้มีพระภาค กว่าข้าพระบาทจะชอกชอนลัดเลาะเข้ามาบูชาพระผู้มีพระภาค ได้ต้องใช้เวลาเนิ่นนาน ข้าพระบาทมองไม่เห็นยอดเจดีย์ ยอดพระอุโบสถ และยอดพระวิหารเลย พระผู้มีพระภาคหลบเร้นอยู่หลังโลกียสถานหมดสิ้น หนทางหรือก็ช่างคับแคบและไกลแสนไกล”

“ข้าพระบาทกำลังรอความตายที่จักมาเยือนด้วยความสุขสงบ ที่เศษเสี้ยวชีวิตที่เหลือได้มีโอกาสนมัสการพระองค์ผู้ทรงสดับเพลงชีวิตของข้าพระบาท ทั้งยังได้เอื้อมพระหัตถ์เปิดประตูนำแสงสว่างมาสู่ข้าพระบาทให้ได้ดื่มด่ำรสพระธรรมในวาระสุดท้ายแห่งชีวิต

น้อยใจแต่เพียงว่า เหตุไฉนพระองค์จึงประทับอยู่ลึกลับนักเล่าพระเจ้าข้า”⁸

คำพูดของ “ข้าพระบาท” ในเชิงตัดพ้อต่อ “พระพุทธองค์” ว่าเป็นเพราะศาสนาอยู่ไกลจากคนมากเกินไป ศาสนาไม่ปรับตัวให้ทันกับสังคมที่เสื่อมโทรมและเต็มไปด้วยกิเลสตัณหาจึงทำให้คนเข้าถึงหลักธรรมคำสอนได้ยากขึ้น จิตใจคนจึงหลงมัวเมาไปกับสิ่งยั่วยุกิเลสตัณหาจนกระทั่งพบจุดจบของชีวิต แสดงให้เห็นทัศนคติของจักรภพทวิจักรณ์ที่มีต่อปัญหาการค้าประเวณีว่าเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นเพราะจิตใจของคนเสื่อมโทรม ไร้ศีลธรรม เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ทางแก้ปัญหาจึงต้องรณรงค์ให้คนกลับมาสนใจคำสอนของ

⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 181-182.

“พระพุทธรองค์” มากขึ้น คนจะได้ไม่หลงมัวเมากับการเสพกามารมณ์ การค้าประเวณีก็จะไม่สามารถขยายตัวได้อย่างรวดเร็วเช่นในปัจจุบัน สังคมก็จะมีปัญหาน้อยลงในความคิดของจักรภัทร ศาสนาจึงเป็นทางออกทางเดียวที่จะแก้ไขปัญหาทางสังคมได้

สิ่งที่ช่วยเสริมว่าจักรภัทรเห็นว่าศาสนาคือคำตอบในการแก้ปัญหาที่มีอยู่ 2 ประการ คือ การตั้งชื่อเรื่องและรูปแบบการเล่าเรื่องที่ใช่ จักรภัทรตั้งชื่อด้วยคำภาษาบาลีว่า “สุญญโลกาลัย” แปลว่า ความระลึกถึงด้วยความเสียดายในโลกที่จะสูญสิ้นไป หากพิจารณาจากเนื้อหาที่กล่าวมาก็คือ คำอาลัยของชายผู้เล่าเรื่องที่รู้ว่าตนเองกำลังจะตาย และเสียใจกับพฤติกรรมที่หมกมุ่นในการเสพกามารมณ์ของตนที่นำเขามาสู่จุดจบของชีวิตด้วยโรคเอดส์ ความเสียดายที่เกิดขึ้นก็คือความเสียดายที่ไม่เชื่อฟังคำสอนของ “พระพุทธรองค์” แต่เมื่อเกิดความซาบซึ้งในคำสอนและรู้สึกได้ใกล้ชิด “พระพุทธรองค์” เวลาของชีวิตก็ถึงจุดจบพอดี ชื่อเรื่องภาษาบาลีที่จักรภัทรตั้งเห็นได้ว่าเขาตั้งใจเลือกคำที่สื่อความหมายของเรื่องทั้งหมด นอกจากนี้จักรภัทรยังเล่าเรื่องโดยสมมุติตัวละคร “ข้าพระบาท” เป็นผู้เล่าชีวิตประวัติของตนเองให้ “พระพุทธรองค์” ฟัง รูปแบบการเล่าเรื่องเหมือนกับการถอดคำแปลบทสวดมนต์จากภาษาบาลีเป็นภาษาไทย เช่น เรียกพระพุทธรเจ้าว่า “พระผู้มีพระภาค” ใช้คำศัพท์ที่ใช้ในวรรณคดีหรือคำที่ไม่ใช่คำไทยแท้ เช่น คำว่า “โลกียสถาน” “วิทยาธร” “คัมภีร์พระเวทย์” “นารีผล” “หม่อมณิกา” “สรงสนาน” (จักรภัทร พงศ์ภัทร : หลักเมือง, หน้า 173, 174, 179, 180, 181) รูปแบบการเล่าเรื่องที่จักรภัทรนำมาใช้ทำให้ผู้อ่านนึกถึงบรรยากาศในสมัยพุทธกาล ที่มีภาพของเหล่าสาวกนั่งฟังคำสอนและซักถามข้อสงสัยในหลักธรรมกับพระพุทธรองค์ และการตั้งคำภาษาบาลีซึ่งเป็นภาษาที่ใช้ในการเขียนคำสอนในศาสนามาตั้งชื่อเรื่องแสดงให้เห็นว่า จักรภัทรต้องการให้เรื่อง “สุญญโลกาลัย” ของเขา เป็นตั้งเรื่องหนึ่งที่สาวกคนหนึ่งกราบทูลให้พระพุทธรองค์ฟังด้วยความสำนึกผิดที่ไม่เชื่อฟังคำสอนของพระพุทธรองค์ และเพื่อเป็นอนุทอาทรแก่สาวกผู้อื่นไม่ให้ดำเนินชีวิตผิดพลาดเช่น ตัวละคร “ข้าพระบาท” อีก สาวกผู้อื่นก็คือผู้อ่านและคนทั่วไปในสังคมที่รับรู้เรื่องของ “ข้าพระบาท” นั้นเอง

นอกจากเรื่อง “วันหนึ่งที่ท่าเรือ” และเรื่อง “สุญญโลกาลัย” ที่เสนอภาพลักษณ์ของเมืองว่าเป็นดินแดนแห่งโสเภณีและการค้าประเวณีในระดับแก่นเรื่องแล้ว ยังมีเรื่อง “แมงดาห้องให้” ของณรงค์ จันทรเรือง ในรวมเรื่องสั้นชุด มิดไม่มีคม ที่เสนอภาพลักษณ์ดังกล่าวด้วย “แมงดาห้องให้” เป็นเรื่องของแมงดาที่ไปดักจุดเหยื่อคือหญิงสาวหน้าตาดีจากพัทยาเพื่อนำมาขายชองที่กรุงเทพฯ แต่ในที่สุดเหล่าแมงดาต้องประหลาดใจเมื่อหญิงสาวเคราะห์ร้ายกลับยอมแต่โดยดีเมื่อรู้ค่าตัวของเธอ เพราะเธอเป็นโสเภณี

อยู่แล้วและการขายบริการที่พัทยามิรายได้น้อยกว่าที่กรุงเทพฯ⁹ เนื้อหาของเรื่องพูดถึงสิ่งที่เกี่ยวข้องกับปัญหาโสเภณีและการค้าประเวณีอย่างมาก กล่าวคือโสเภณีที่ขายบริการในเมืองส่วนหนึ่งถูกล่อลวงหรือถูกข่มขู่ทำร้ายร่างกายให้ก้าวเข้าสู่การค้าประเวณี และเมืองโดยเฉพาะเมืองหลวงคือแหล่งใหญ่ที่หญิงสาวจะถูกนำมาขายให้ค้าประเวณี เรื่อง “แมงดา ร้องไห้” นี้ ฌรงค์ใช้ลักษณะโครงเรื่องที่มีการปิดเรื่องแบบหักมุม เพื่อให้ผู้อ่านสนุกสนานไปกับสิ่งพลิกความคาดหมาย เมื่อกลุ่มแมงดาที่คิดว่าพวกตนได้หญิงสาวบริสุทธิ์ไปขายกลับถูกหลอก เพราะหญิงสาวผู้นั้นเป็นโสเภณีอยู่แล้ว นอกจากนี้ การจบเรื่องด้วยภาพหักมุมช่วยย้ำให้เมืองมีภาพลักษณะเป็นแดนโสเภณีได้ดียิ่งขึ้น เพราะเป็นการจบเรื่องที่สามารถตีความได้ว่า โสเภณีในประเทศไทยมีมากจนผู้หญิงที่คิดว่าไม่เป็นก็อาจเป็นมาแล้ว การดักจุดผู้หญิงจากข้างถนนแล้วปรากฏว่าหญิงสาวผู้นั้นเป็นโสเภณีเป็นสิ่งที่เสริมภาพลักษณะว่าในเมืองนั้นมีโสเภณีเคลื่อนกลาดตามท้องถนนทั่วไป

เรื่องสั้นทั้งสามเรื่องคือ เรื่อง “วันหนึ่งที่ทำเรือ” ของกมลศักดิ์ ตั้งธรรมเนียม เรื่อง “สูญญโลกาลัย” ของจักรภัทร พงศ์ภัทระ และเรื่อง “แมงดา ร้องไห้” ของ ฌรงค์ จันทรเรื่อง ตั้งใจเสนอภาพลักษณะเมืองคือแดนโสเภณีในระดับแก่นเรื่อง แต่ผู้วิจัยเห็นว่า ภาพลักษณะสังคมเมืองที่ปรากฏในเรื่องสั้นกลุ่มนี้เป็นภาพที่มีมิติเดียวคือ เป็นภาพที่มุ่งอธิบายว่าเมืองเป็นแดนโสเภณีเพราะมีโสเภณีหรือสถานบริการค้าประเวณีมาก ผู้แต่งเรื่องสั้นเช่นกมลศักดิ์หรือจักรภัทร เสนอภาพลักษณะเมืองโดยไม่ให้ความสนใจกับอารมณ์ความรู้สึกของคนที่อยู่ในเมืองโดยเฉพาะคนที่เป็นโสเภณี ซึ่งเป็นบุคคลที่ควรได้รับการทำความเข้าใจอย่างมาก มุมมองแบบประเมินคุณค่าทางศีลธรรมในเรื่อง “สูญญโลกาลัย” ทำให้จักรภัทรโยนปัญหาโสเภณีไปให้ศาสนารับผิดชอบ ในขณะที่มุมมองแบบชายที่รักศักดิ์ศรีของประเทศทำให้กมลศักดิ์โยนความอับอายที่เมืองไทยเป็นแดนโสเภณีไปให้โสเภณีรับผิดชอบทั้งหมด ส่วนฌรงค์ที่เสนอเรื่องของโสเภณีด้วยอารมณ์ขันพร้อมไปกับการใช้สูตรจบเรื่องแบบหักมุมกลับทำให้เรื่อง “แมงดา ร้องไห้” เสนอภาพลักษณะเมืองคือแดนโสเภณีได้ชัดเจนและน่าสนใจที่สุดในเรื่องสั้นกลุ่มนี้

เรื่องสั้นกลุ่มต่อไปจะแสดงให้เห็นว่า ภาพลักษณะเมืองที่เป็นแดนโสเภณีนั้น ประกอบไปด้วยชนิดของสถานบริการและโสเภณีประเภทใดบ้าง นักเขียนแต่ละคนร่วมกันจำลองภาพเมืองคือแดนโสเภณีผ่านรูปแบบการค้าประเวณีที่หลากหลายในเมือง ดังที่ผู้วิจัยจะได้แสดงรายละเอียดต่อไป

⁹ ฌรงค์ จันทรเรื่อง, “แมงดา ร้องไห้,” ใน มิดไม่มีคม (กรุงเทพฯ : กำแพง, 2535), หน้า 97-103.

รูปแบบการค้าประเวณีในสังคมเมือง

เรื่องสั้นในกลุ่มที่แสดงรูปแบบอันหลากหลายของการค้าประเวณีในเมืองทั้ง 5 เรื่อง ร่วมกันเสนอโลกของการค้าประเวณีที่มีศูนย์กลางอยู่ที่เมืองในรูปแบบต่าง ๆ กันออกไป เช่น ภาพสถานบริการอาบอบนวดในเรื่อง “ด้วยเลือดด้วยเนื้อ” และเรื่อง “คนสวยหมายเลข 53” ภาพสถานบริการคาเฟ่ในเรื่อง “ซู้ของจำ” ภาพของโสเภณีอิสระที่ออกหาลูกค้าตามแหล่งท่องเที่ยวเช่นที่บึงตกลาในเรื่อง “นักตกลา” และภาพโสเภณีในครอบครัวเด็กนักเรียนสาวมาหารายได้พิเศษในเรื่อง “ของขวัญ” ภาพการค้าประเวณีต่างรูปแบบที่แสดงในเรื่องสั้นทั้ง 5 แบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ การค้าประเวณีในรูปแบบที่เปิดเผย เช่น ภาพของสถานบริการอาบอบนวด หรือภาพของสถานบริการคาเฟ่ซึ่งจะปรากฏในเรื่อง “ด้วยเลือดด้วยเนื้อ” เรื่อง “คนสวยหมายเลข 53” และเรื่อง “ซู้ของจำ” โดยผู้แต่งคนเดียวกันคือ ณรงค์ จันทรเรือง ณรงค์วาดภาพโลกของสถานบริการซึ่งเป็นโลกแสงสีในยามค่ำคืนของเมืองให้ผู้อ่านเห็นอย่างชัดเจน ผู้อ่านจะเห็นภาพของสถานบริการและการใช้ชีวิตของคนที่อยู่ในโลกของการค้าประเวณีที่เรียกว่าโลกของคนกลางคืน ทั้งผู้ที่ประกอบอาชีพตอนกลางคืนและนักเที่ยวกลางคืน ส่วนเรื่องสั้นอีก 2 เรื่อง คือ เรื่อง “นักตกลา” และ “ของขวัญ” โดยผู้แต่งคือ ขจรฤทธิ์ รักษา จะแสดงภาพของการค้าประเวณีรูปแบบใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม ภาพการค้าประเวณีที่ปรากฏจะเป็นการค้าประเวณีในรูปแบบที่ไม่เปิดเผย เช่น โสเภณีอิสระในบึงตกลาหรือเด็กสาวหาลำไฟพิเศษตามโรงแรม ประเด็นสำคัญที่เรื่องสั้นเหล่านี้มีร่วมกันคือ สถานบริการโสเภณีและสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการค้าประเวณีมีศูนย์กลางอยู่ที่เมือง ซึ่งต่อไปจะพิจารณาเรื่องสั้นทั้งหมดอย่างละเอียดดังต่อไปนี้

ณรงค์ จันทรเรือง เสนอเรื่องของสถานบริการอาบอบนวดและการทำงานของพนักงานในสถานบริการอาบอบนวดไว้ในเรื่องสั้น “ด้วยเลือดด้วยเนื้อ” จากรวมเรื่องสั้นชุด ด้วยเลือดด้วยเนื้อ อันเป็นเรื่องการจัดงานวันเกิดของ “เฮียจวบ” ซึ่งเป็นพนักงานเชียร์แขกคนหนึ่งในสถานบริการระดับสูง ในงานนี้เจ้าของวันเกิดจะได้รับเงินช่วยเหลือจากพนักงานสาวซึ่งก็คือหญิงบริการในสถานบริการนี้ทุกคน ความสำคัญของพนักงานเชียร์แขกที่อาจส่งผลให้หญิงบริการได้งานหรือไม่ได้งานทำให้หญิงบริการทุกคนต้องใส่ซองให้ ปีนี้ “เฮียจวบ” จะเอาเงินไปปลูกบ้าน ส่วน “ผม” นึกถึงงานวันเกิดที่จะมาถึงในเดือนหน้าเพราะ “ผม” ตั้งใจจะซื้อรถ¹⁰ ประเด็นสำคัญของเรื่องอยู่ที่การแสดงให้เห็นว่า

¹⁰ ณรงค์ จันทรเรือง, “ด้วยเลือดด้วยเนื้อ,” ใน ด้วยเลือดด้วยเนื้อ

หญิงบริการนั้นอยู่ในฐานะที่ถูกเอารัดเอาเปรียบจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการค้าประเวณี อยู่เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากคนเชียร์แขก นอกจากภาพของหญิงบริการที่เป็น ประเด็นหลัก เรื่อง “ด้วยเลือดด้วยเนื้อ” ยังเสนอภาพโลกในสถานบริการอาบอบนวดที่เป็นอีกโลกหนึ่งของเมืองในยามค่ำคืนได้ดีทีเดียว

ณรงค์ เล่าภาพชีวิตของหญิงบริการและโลกในสถานบริการอาบอบนวดผ่าน มุมมองของ “ผม” ซึ่งเป็นคนเชียร์แขกเช่นเดียวกับ “เฮียจวบ” เล่าขอบข่ายหน้าที่ที่ “ผม” ต้องทำว่า คนเชียร์แขกจะเป็นผู้แนะนำหญิงบริการที่มีอยู่มากมายให้แขกเลือกโดยการ อธิบายรายละเอียดของหญิงบริการ หากหญิงบริการคนใดทำให้คนเชียร์แขกไม่พอใจ คน เชียร์แขกก็จะไม่ส่งแขกให้ บทบาทของ “ผม” ที่เป็นสื่อกลางระหว่างหญิงบริการกับแขก นี้เองที่ทำให้ “ผม” มีอิทธิพลเหนือพวกเธอ เพราะ “ผม” สามารถให้คุณหรือให้โทษแก่ หญิงบริการโดยที่พวกเธอไม่มีสิทธิโต้แย้ง เช่น

“แต่พนักงานบางคนที่ทำทางแข็ง ๆ ใกล้เคียงมีอาการลืมหืมตาที่ เราก็จะไม่แนะนำ แขกให้ ถ้าแขกเกิดสนใจขึ้นมา เราก็จะเปรย ๆ ว่า

“งานไม่ค่อยดีนะครับ แขกไม่ค่อยติด ถ้าเจ้านายชอบสเปคนี้ผมขอแนะนำเบอร์ 107 ดีกว่า คนชุดเหลืองลายดำแถวที่สองนั่นแหละครับ หรือไม่ก็เบอร์ 123 ถ้า ผิดหวังล่ะก็ ลงมาเตะผมเลย”

หรือไม่ก็

“บอดีไม่ค่อยสวยนะครับ มี แขนที่นิดหน่อย แต่ถ้า...”

“เฮีย มีลูกแล้วเหอวะ จันทาเบอร์อื่นให้อึดดีกว่า แหมเสียดายวะหน้าออกสวย ฉียบ”¹¹

นอกจากบทบาทในการแนะนำ “น้องๆในตู้” ให้แขกใหม่ ๆ ฟังแล้ว “ผม” และทีมงานยังมีหน้าที่คัดเลือกหญิงสาวจำนวนมากที่พากันมาสมัครงานในสถานบริการ แห่งนี้รวมทั้งคัดพนักงานสาวที่มีความประพฤติไม่ดีออก ความประพฤติไม่ดีก็ได้แก่ “ดั่ง แล้วลืมหืมตา” “ติดแขก” “ขาดงานบ่อย” “ชอบเล่นตัวกับแขก” ฯลฯ แม้กระทั่งการดูแลใน เรื่องเครื่องแต่งกาย การทำผม ทำนุ่งในตู้ “ผม” ก็มีสิทธิ์ตักเตือนพนักงาน จะเห็นว่า

(กรุงเทพฯ : กำแพง, 2535), หน้า 91 - 99.

¹¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 95.

บทบาทที่สำคัญที่ทำให้ “ผม” มีอิทธิพลเหนือ “น้อง ๆ” ก็คือการส่งแขกให้ และการคัดเลือกให้ใครเข้ามาทำงานหรือให้ใครออกจากงาน โดยที่ตัว “ผม” เองก็รู้ว่าบทบาทดังกล่าวนำมาสร้างเป็นระบบบุญคุณได้ง่าย ดังนั้น น้อง ๆ ที่ได้งานจากพวก “ผม” จึงต้องเอาอกเอาใจไม่ให้พวก “ผม” เกิดความไม่พอใจ และเมื่อถึงเวลาอันสมควรก็ต้องตอบแทนบุญคุณกันดังเช่น “เฮียจวบ” จัดงานวันเกิดก็เพื่อเรียกเก็บค่าบุญคุณจากน้อง ๆ

“งานวันเกิดของเฮียจวบ ?

งานนี้เป็นที่รู้กันว่าเฮียจวบจัดขึ้นเพื่อพนักงานสาว ๆ ของเราโดยเฉพาะ เงินที่ใส่ของนั้นไม่ต่ำกว่าคนละสามพันห้าพันอยู่แล้ว...ถ้าคนไหน “ได้งาน” จากเฮียจวบน้อยหน่อย เพราะที่มงานเรามีถึงหกคนก็เฉลี่ยกันไป ก็จะมีใส่ของกันไม่ต่ำกว่าสองพัน ยกเว้นแต่เด็กใหม่ที่เพิ่งมาทำงานก็จะช่วยแค่พันเดียว

ใครจะหยุดงานก็ไม่กล้าหยุด เดียวจะกลายเป็นว่าหยุดงานเพราะเสียดายเงิน พนักงานเกือบสามร้อยคน นี่คิดออกมาต่ำสุด เฮียจวบจะได้เงินช่วยไม่ต่ำกว่าห้าแสนบาท”¹²

หากพิจารณาสิ่งที่เกิดขึ้นในเรื่อง “ด้วยเลือดด้วยเนื้อ” ผ่านมุมมองและน้ำเสียงของ “ผม” ซึ่งเป็นผู้เล่าเรื่องแล้ว จะเห็นว่าณรงค์เสียดสีคนเชียร์แขกและพูดถึงการเอาไรด์เอาเปรียบผู้หญิงบริการได้อย่างน่าสนใจ “ผม” เปรียบรายได้ของ “ผม” ที่แขกทักให้เนื่องจาก “ผม” บริการเป็นพิเศษ ครั้งหนึ่ง “ผม” อาจได้เพียงสามร้อยถึงห้าร้อยบาท แต่สาว ๆ ที่ทำงานรอบหนึ่งอาจมีรายได้เฉลี่ยถึงหนึ่งพันบาท ในวันหนึ่ง ๆ เฉลี่ยแล้วคนหนึ่งมีรายได้ไม่ต่ำกว่าห้าพันบาท “ผม” คิดว่าเมื่อเปรียบเทียบกับ “ผม” ซึ่งต้องแนะนำแขก เอาอกเอาใจแขกทุกรูปแบบให้แขกประทับใจในบริการแล้ว สาว ๆ พวกนี้ทำงานสบายกว่า “ผม” ได้เงินมากกว่าและไม่ต้องเสียภาษีเลย ดังนั้นของที่พวก “ผม” ได้จากหญิงสาวเหล่านี้จึงเป็นสิ่งที่พวก “ผม” ฟังจะได้ แต่ตัวณรงค์เองเห็นว่าสิ่งที่เกิดขึ้นไม่ใช่สิ่งที่ได้มาโดยชอบธรรม เพราะในความเป็นจริง คนเชียร์แขกเป็นพนักงานที่มีรายได้ประจำเป็นเงินเดือนและมีหน้าที่แนะนำหญิงบริการให้กับแขกอยู่แล้ว แต่โดย “หน้าที่” ของคนเชียร์แขกที่นำมาสร้างเป็นระบบบุญคุณกับหญิงบริการนี้เอง ที่ทำให้คนเชียร์แขกขูดรีดจากหญิงบริการได้ง่ายในรูปของของขวัญหรือของเงินช่วย ดังนั้นทัศนคติที่ “ผม” มองว่าคนเชียร์แขกทำงานหนักรายได้น้อย เมื่อเทียบกับหญิงบริการที่ทำงานสบาย ราย

¹² เรื่องเดียวกัน, หน้า 97-98.

ได้มาก และแทบไม่ต้องเสียอะไรเลย จึงเป็นทักษะที่แฝงการเสียดสีของผู้แต่งไม่น้อย เพราะจริง ๆ แล้ว คนที่ได้เงินก้อนมหาศาลโดยไม่ต้องทำอะไรเป็นพิเศษนอกหน้าที่เลยคือ คนเชียร์แขก ส่วนคนที่ทำงานที่แท้จริงคือหญิงบริการที่ต้องออกรอบไปกับแขกนั่นเอง ชื่อเรื่อง “ด้วยเลือดด้วยเนื้อ” ก็คือ เลือดเนื้อของผู้หญิงบริการที่พวกเธอต้องใช้เรือนร่างขาย เป็นสินค้าแลกเปลี่ยน แล้วยังถูกผู้อื่นขูดรีดจากการขายเรือนร่างที่เป็นของพวกเธอเองด้วย ดังเช่นภาพคนเชียร์แขกที่จัดงานวันเกิดเก็บค่าบุญคุณในการ “ช่วย” เธอขายเรือนร่าง การตั้งชื่อเรื่องเป็นการบอกทัศนคติของผู้แต่งและทำให้เห็นว่า การให้ผู้เล่าเรื่องคือ “ผม” เล่าเรื่องแบบให้ความชอบธรรมกับตัวเองด้วยน้ำเสียงติดตลกอยู่ตลอดเวลาเป็นการเหยียดเยาะของตัวละครที่ต้องการจะเสนอว่า ความรื่นรมย์ของ “ผม” เป็นความรื่นรมย์ที่ได้จากการขูดรีดผู้อื่น

เรื่อง “ด้วยเลือดด้วยเนื้อ” นอกจากจะแสดงแนวคิดหลักเรื่องการกดขี่ที่หญิงบริการต้องเผชิญในวงจรการค้าประเวณีแล้ว ฉากของเรื่องยังแสดงให้เห็นสภาพของสถานบริการอาบอบนวดระดับสูง ซึ่งเป็นสถานบริการค้าประเวณีรูปแบบหนึ่งที่เฟื่องฟูมากในเมือง ดังภาพ

“เปิดฉากขึ้นมาเราก็ทิ้งคู่แข่งไปไกลลิบ ตั้งแต่อาคารมหิมาตั้งอยู่บนเนื้อที่เกือบห้าไร่ สูงเก้าชั้น ออกแบบโดยสถาปนิกเลื่องชื่อ โอ้อำหรรุหราชแทบจะเป็นอสังหาริมทรัพย์รูปแบบล้ำสมัย ความยิ่งใหญ่โอฬารของสถานที่ทำให้พวกวัยรุ่นและนักเที่ยวที่กระเป๋ามีไม่หนักพอเกิดอาการขวัญอ่อนไม่กล้าย่างกรายเข้าใกล้

คอนเซ็ปต์ของเราอยู่ที่แขกระดับเศรษฐี ใจถึง จ่ายไม่อั้น ถ้าเรามีความสามารถพอที่จะทำให้เขาพอใจขึ้นมา

การออกแบบตกแต่งภายใน ล้วนแล้วแต่ดีไซน์ออกมาในสไตล์เลิศหรูงามวิไล บ่งบอกถึงความมีรสนิยมระดับเหนือชั้น”¹³

ความโอ้อำหรรุหราชที่ได้รับจากการตกแต่งอย่างทันสมัย นอกจากจะชี้ให้เห็นว่าสถานบริการแห่งนี้เป็นสถานบริการระดับสูง มุ่งรับแต่แขกระดับเศรษฐีที่สามารถจ่ายเงินก้อนใหญ่ได้อย่างไม่เสียดายแล้ว สิ่งที่น่าสนใจจากบทบรรยายนี้คือ ในเมืองหลวงของ

¹³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 93.

ประเทศไทยคือกรุงเทพฯ ไม่ได้รังเกียจกิจการค้าประเวณีดังเช่นในอีกหลาย ๆ ประเทศที่เห็นว่าการค้าประเวณีเป็นเรื่องน่าอับอาย ตรงกันข้าม กรุงเทพฯกลับเปิดทางให้กิจการค้าประเวณีดำเนินไปอย่างเสรี ดูได้จากจำนวนสถานบริการอาบอบนวดที่มีอยู่มากมาย เช่น “คลีโอซ” “โมนาซ” “พีกาซัส” “โรลส์” และ “ยัวร์เพลส” และกิจการประเภทนี้ก็กลายเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่มีการลงทุนสูง ทั้งในแง่ของสถานที่และในแง่ของการซื้อตัว “หญิงบริการ” ไว้คอยดึงดูดลูกค้าหนักเที่ยว ทั้งนี้เพราะกิจการค้าประเวณีเป็นกิจการที่ให้ผลตอบแทนสูง ซึ่งก็หมายความว่าในบริบทของสังคมไทย ผู้ชายไทยนิยมเที่ยวสถานบริการ และมีผู้ชายกลุ่มหนึ่งซึ่งคงเป็นจำนวนไม่น้อยที่มีกำลังซื้อมาก มากพอที่จะทำให้กลุ่มเจ้าของสถานบริการค้าประเวณีกล้าลงทุนกิจการตัวเองอย่างมั่นใจโดยไม่ต้องกลัวขาดทุน และในแง่ของผู้หญิงเองก็ถูกดึงดูดให้เข้าสู่ธุรกิจการค้าประเวณีจากรายได้ที่สูงมาก เมื่อเทียบกับการทำงานอย่างอื่น เช่นภาพ

“นอกจากคัดคนพวกนี้ออกเรายังต้องปฏิเสธพวกสาว ๆ หน้าใหม่แทบจะแห้วแหวนกันมาสมัครงาน กิตติศัพท์ของเรามาโด่งดังสุดกู่แล้ว ไม่ว่าใคร ๆ ก็อยากได้งานดี เงินดีดีด้วยกันทั้งนั้นแหละ”¹⁴

ดังนั้นผู้อ่านจึงได้เห็นภาพหญิงสาวจำนวนมากที่หลังไหลเข้ามาสมัครเป็นหญิงบริการด้วยความเต็มใจ และศูนย์กลางของสถานบริการค้าประเวณีที่หญิงสาวเหล่านี้หลังไหลมาสมัครงานก็อยู่ตามเมืองต่าง ๆ โดยเฉพาะเมืองหลวง

กล่าวโดยสรุป เรื่อง “ด้วยเลือดด้วยเนื้อ” ชี้ให้เห็นฐานะของหญิงบริการที่ถูกกดขี่และยังแสดงรูปแบบหนึ่งของสถานบริการค้าประเวณีที่ได้รับความนิยมอย่างมาก แต่ในเมืองก็ไม่ได้มีแต่เฉพาะสถานบริการอาบอบนวดที่มีการค้าประเวณีแฝงอยู่รูปแบบเดียวเท่านั้น ยังมีสถานบริการประเภทอื่นที่มีการค้าประเวณีแอบแฝงอยู่ด้วย และมีอยู่เป็นจำนวนมากเช่นกันซึ่งจะได้พิจารณาในเรื่องสั้นเรื่องต่อไป

เรื่องสั้น “ซู้ของจำ” จากรวมเรื่องสั้นชุด มิดไม่มีคม แต่งโดยณรงค์ จันทรเรือง ผู้แต่งคนเดียวกับเรื่อง “ด้วยเลือดด้วยเนื้อ” “ซู้ของจำ” เป็นเรื่องของชายหนุ่มนักเที่ยวที่เลี้ยงนักร้องสาวคาเฟ่เอาไว้เป็นคู่นอน เวลาผ่านไปไม่นานเขาสืบรู้ว่าคู่นอนของเขามีคนอื่น เขาแค้นมากคิดฆ่าคนทั้งคู่ แต่ในที่สุดเขาก็ไม่ได้ฆ่าเมื่อเห็นความจริงด้วยตาตนเองว่า

¹⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 94.

คนที่เป็นชู้กับคู่นอนของเขา ก็คือสาวนักร้องคาเฟ่เดียวกัน¹⁵ ประเด็นสำคัญของเรื่องอยู่ที่ การแสดงวิถีชีวิตของหญิงบริการที่มักเปลี่ยนคู่นอนไปเรื่อย ๆ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความพอใจ ของเธอและคนที่เสนอจ่ายค่าเลี้ยงดูในแต่ละช่วง ความผันผวนแปรเปลี่ยนนี้เป็นสิ่งที่อยู่คู่ กับหญิงบริการ ซึ่งนอกจากจะเปลี่ยนผู้อุปการะแล้วยังอาจหมายรวมไปถึงการเปลี่ยนรสนิยมทางเพศด้วย

แม้ว่าเรื่อง “ชู้ของจำ” จะเป็นเรื่องสั้นที่มีลักษณะเด่นประเภทเน้นโครงเรื่อง กล่าวคือ อรรถรสของเรื่องอยู่ที่การติดตามว่าตัวละครแต่ละตัวจะตัดสินใจแก้ปัญหา อย่างไร เช่น “จำ” มีชู้จริงหรือไม่ เหตุใด “จำ” จึงมีชู้ ชู้ของ “จำ” คือใคร ผมจะยิง “จำ” กับชู้หรือไม่ หรืออีกนัยหนึ่งก็คือติดตามปมปัญหาที่ผู้แต่งผูกไว้ตอนต้นเรื่องและสร้างความ สนใจของผู้อ่านไปตลอดทั้งเรื่องนี้จะคลี่คลายไปในทางใด ดังนั้นเรื่องราวสามเส้า ระหว่าง “ผม” “จำ” และชู้ของจำจึงเป็นลักษณะเด่นของเรื่องสั้นเรื่องนี้ อย่างไรก็ตามสิ่งที่ เห็นได้ชัดอีกประการหนึ่งคือโลกของสถานบริการประเภทคาเฟ่ เพราะการที่ตัวละคร “จำ” ในเรื่องคือนักร้องคาเฟ่มีฐานะเป็นคู่นอนที่ “ผม” จ่ายค่าเลี้ยงดูอยู่ ภาพชีวิตของนักร้อง คาเฟ่จึงได้รับการนำเสนออย่างเด่นชัดทั้งชีวิตในที่ทำงานคือการร้องเพลงที่สถานบริการ คาเฟ่ และชีวิตส่วนตัวคือการเป็นคู่นอนของ “ผม” และแน่นอนว่าภาพชีวิตดังกล่าว สะท้อนให้เห็นการค้าประเวณีในอีกรูปแบบหนึ่งท่ามกลางรูปแบบอื่นอันหลากหลายใน เมือง

ณรงค์ใช้ภาพ “ชีวิตของจำ” เป็นภาพแสดงชีวิตของหญิงสาวอีกเป็นจำนวน มากที่เป็นหญิงบริการในลักษณะแอบแฝง เธอก้าวเข้าสู่โลกแห่งการค้าประเวณีตั้งแต่อายุ น้อย “จำ” อาจบอกกับคนทั่วไปว่าเธอมีอาชีพเป็นนักร้องในห้องอาหาร นั่นคือเธอมีราย ได้เลี้ยงชีพส่วนหนึ่งด้วยการรับจ้างเป็นนักร้อง และอีกส่วนหนึ่งจากแขกที่ติดพวงมาลัย น้ำใจให้ แต่การที่เธอหลับนอนกับ “ผม” โดยได้รับค่าตอบแทนเป็นค่าที่พัก ค่าของขวัญ ค่าเครื่องประดับ และค่าเสื้อผ้าตามแต่โอกาส การที่ “ผม” บอกตัวเองว่าเป็นเพียง “แขก ประจำของห้องพักจำ” และการที่ “จำ” ใช้ชีวิตการเป็นนักร้องมาอย่างโชกโชนโดยการ เปลี่ยนสถานที่ไปเรื่อยๆ น่าจะตั้งข้อสังเกตได้ว่านักร้องระดับดาราอย่าง “จำ” คงจะมี สปอนเซอร์ด้านค่าใช้จ่ายิปาณะทุกแห่งที่เธอทำงานอยู่ ซึ่งชี้ให้เห็นว่าอาชีพนักร้องที่ต้อง มีสปอนเซอร์ ก็คือหญิงบริการที่ขายบริการทางเพศเพื่อแลกเปลี่ยนกับสินจ้างอันเป็น โสเภณีอีกประเภทหนึ่งนั่นเอง ความสัมพันธ์ของ “ผม” กับ “จำ” ที่เริ่มต้นอย่างง่ายดาย

¹⁵ ณรงค์ จันทรเริง, “ชู้ของจำ,” ใน *มิดไม่มีคม* (กรุงเทพฯ : กำแพง, 2535) หน้า 81-89.

ในสถานบริการคาเฟ่ สะท้อนให้เห็นโลกของการค้าประเวณีที่ต่างฝ่ายต่างรัฐวัตถุประสงค์ของอีกฝ่ายแน่ชัด กล่าวคือฝ่ายหนึ่งต้องการเงิน ฝ่ายหนึ่งต้องการคู่นอน และทำการตกลงซื้อขายกันได้อย่างรวดเร็ว

“ผมไปเจอหล่อน (จำ) หนแรก ครตศิลป์ก็กินกันเอง สบตาปุ๊บก็บึ้งบึ้ง ยึดยึดเรื่องจับกันไฟแลบก่อนจะไปลงเอยที่โรงแรมมานูรัตก็เท่านั้น...แต่มันกลายเป็นเรื่องยึดยึดจริงจัง ไม่ใช่ทางผ่านแบบรายอื่น ๆ ผมคิดว่าจำหลงผมเท่าๆกับผมหลงหล่อน ในที่สุดผม ก็กลายเป็นแขกประจำของห้องพักจำ จ่ายค่าเช่าห้องเดือนละสามพันบาท มีค่าชุดค่าเครื่องสำอางมั่ง ค่าของขวัญวันเกิดมั่ง ปีใหม่มั่ง ซึ่งก็ถือว่าเป็นเรื่องธรรมดาสามัญเต็มที”¹⁶

ความสัมพันธ์ชั่วคราวระหว่าง “ผม” กับ “จำ” แสดงให้เห็นภาพของหญิงบริการแบบแอบแฝงประเภทหนึ่งคือนักร้องที่ขายบริการทางเพศด้วย ส่วนเส้นทางชีวิตการเป็นนักร้องของ “จำ” แสดงให้เห็นภาพสถานบริการการค้าประเวณีในรูปแบบของคาเฟ่ ซึ่งมีอยู่ตามเมืองต่างๆทั่วประเทศและมีศูนย์กลางอยู่ที่กรุงเทพฯ การที่นักร้องเริ่มงานจากคาเฟ่ต่างจังหวัดและพยายามเดินทางร้องเพลงหาประสบการณ์ตามที่ต่าง ๆ โดยมีเป้าหมายอยู่ที่กรุงเทพฯ สะท้อนให้เห็นปรากฏการณ์อย่างหนึ่งชัดเจน กล่าวคือกรุงเทพฯ เป็นแหล่งรวมสถานบริการค้าประเวณีแหล่งใหญ่ เพราะกรุงเทพฯ มีความเป็นศูนย์กลางในทุกด้านและเป็นเมืองที่ให้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจสูงกว่าที่อื่น ดังนั้น เป้าหมายของนักร้องอย่าง “จำ” ที่เริ่มร้องเพลงได้ไม่นานก็ต้องหาทางเข้ากรุงเทพฯ ให้น่าจะเป็นเพราะเหตุผลทางเศรษฐกิจ และความเป็นศูนย์กลางของกรุงเทพฯ ที่เปิดโอกาสให้คนใช้ชีวิตอย่างทันสมัย สะดวกสบายต่างจากเมืองอื่น ๆ ของประเทศ

“จำ” เป็นนักร้องที่มีชั่วโมงบินมากมายไม่น่าเชื่อ ทั้งที่อายุเพิ่งจะย่างยี่สิบ จากลำพูนล่องมาเวียงตาก ร้องที่พิมานปากน้ำโพเดือนกว่าๆ ก็ผันขึ้นไปร้องถึงโรงแรมนครอินทร์หล่มสักโน่น อยู่ได้สักสามเดือนก็ย้ายไปปักหลักที่โรมคาเฟ่พิษณุโลก ปีกกล้าขาแข้งก็บินปร้อเข้ากรุงเทพฯ ระยะแรกๆ ก็วนเวียนอยู่ด้าน

¹⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 87.

เหนือ ตั้งแต่มายเว่ยย้ายตะไปตามถนนรามอินทรา ตั้งแต่ถนนสุขุม ฎุกระตั้ง ก่อนจะ
กางปีกเป็นเหยี่ยวถลาลมมาตั้งหลักที่ประตูน้ำ”¹⁷

สิ่งที่ยืนยันว่าในทัศนะของณรงค์นั้น คาเฟ่คือสถานการณ์การค้าประเวณีอีกรูปแบบ
หนึ่งและนักร้องคือสาวบริการทางเพศอีกประเภทหนึ่งคือ บทบรรยายบรรยากาศของ
คาเฟ่ที่ “จำ” ทำงานอยู่ บรรยากาศของสตาร์คาเฟ่เห็นได้ชัดว่าเป็นบรรยากาศของสถาน
บริการที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดการค้าประเวณี โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อดูจากการร้องเพลงที่
ทั้งร้องทั้งเต้นในลีลาที่กระตุ้นให้ลูกค้านักเที่ยวผู้ชายเกิดความรู้สึกทางเพศ เครื่องแต่งกาย
นักร้องที่เน้นการโชว์ทรวดทรงก็เป็นสิ่งที่ดึงดูดใจและช่วยอารมณ์ลูกค้า รวมทั้งแบบแผน
การปฏิบัติบางอย่างที่พนักงานต้องปฏิบัติต่อลูกค้าล้วนเอื้อให้เกิดการซื้อขายบริการของ
พวกเธอ เช่น นักร้องต้องมานั่งคุยกับแขกที่โต๊ะ หยอกล้อกับแขกอย่างไม่ถือตัว จนกระทั่ง
ออกไปกับแขกเมื่อแขกต้องการใช้บริการ

“ผมสั้นหัว หันไปมองจำผู้กำลังวาดลวดลายอยู่บนเวทีอาบแสงไฟทั้งร้องทั้งเต้น
ลีลาสะบัดข้อมือไอ้เซ่ไอ้โขงดีนัก โดยเฉพาะชุดสั้น ๆ โชว์ขาอ่อนเข้าไปชนิดถึง
ไหนถึงกัน จิกโก๋กลุ่มใหญ่เป่าปากเปี้ยว ซี่เมาโต๊ะหน้าเวทีปรบมือตีตื้นกันด้วย
ความมันเขี้ยว พวกดิบและเถื่อนสามสี่คนลุกขึ้นออกไปรำบ้อ ๆ ลอยหน้าเจ็บ ๆ
นัยน์ตาน้ำเหล้าคอยเหลือบขึ้นไปมองไม่หยุดหย่อน...อยากทัศนาศับในจำ”

“ผมชุดเบียร์ จุกบุหรือสูบ หรือตาเล็งอกอวบ ๆ เบียดเสียดกันเป็นร่องเป็นเนินที่
กำลังไหวกระเพื่อมอยู่ตรงหน้า...หล่อนกำลังจะบอกอะไรผมว่า ?

ชุดนักร้องคาเฟ่สมัยนี้ตะละชุดดูไม่จิตจริง ๆ

หลาย ๆ คาเฟ่ถึงกับให้นักร้องแต่งชุดอาบน้ำแบบวันพีช โชว์ส่วนสัดอะร้าอร่าม
วาบวามหัวใจป่าหนุ่มป่าแก่กันทั่วหน้า ชุดราตรียาว ๆ แบบก่อนแทบจะโยนทิ้ง
ได้เลย”¹⁸

เมื่อพิจารณาโครงเรื่องของเรื่อง “ซู้ของจำ” จะเห็นว่าเป็นเรื่องความสัมพันธ์
ของหญิงชายคู่หนึ่ง ซึ่งต่อมาฝ่ายชายค่อย ๆ ค้นพบว่าฝ่ายหญิงกำลังนอกใจ โครงเรื่องนี้
ไม่ผิดแผกจากเรื่องสั้นทั่วไปนัก แต่ณรงค์มักนิยมจบเรื่องแบบหักมุม เช่น เรื่อง “แมงดา

¹⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 86-87.

¹⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 83.

ร้องไห้” ที่เคยอ้างแล้วจากเรื่องสั้นชุดเดียวกัน ในเรื่อง “ชูชองจำ” ก็ใช้ตอนจบแบบหักมุมเช่นกัน คือให้ฝ่ายชายไปพบว่าชูชองผู้หญิงที่ตนเลี้ยงดูอยู่คือผู้หญิงด้วยกัน แต่ในเรื่อง “ชูชองจำ” ผู้วิจัยเห็นว่า การจบแบบหักมุมกลับมีนัยสำคัญที่เสริมให้เนื้อหาของเรื่องหนักแน่นขึ้น เพราะการมีชูชองที่เป็นผู้หญิงด้วยกัน นอกจากเป็นเรื่องของรสนิยมนแล้วยังแสดงให้เห็นทัศนคติของหญิงบริการที่ไม่ยอมรับบรรทัดฐานทางเพศที่สังคมวางไว้เพื่อควบคุมพฤติกรรมของผู้หญิง การที่ “จำ” ผ่านชีวิตนักร้องมาอย่างโชกโชนด้วยวัยเพียงยี่สิบ แต่ด้วยใจมุ่งมั่นจากลำพูนล่องมาถึงกรุงเทพฯ และยังมีดีอาชีพนักร้องที่มีการขายบริการทางเพศแฝงอยู่ด้วยต่อไปอีก แสดงว่าเธอเลือกที่จะเดินไปบนทางนี้ แม้ว่าจะขัดกับบรรทัดฐานทางเพศที่สังคมกำหนดไว้สำหรับผู้หญิงที่ดีก็ตาม กล่าวคือ สังคมกำหนดว่าผู้หญิงที่ดีต้องเป็นเมียที่ดีและเป็นแม่ที่ดี ผู้หญิงที่ดีต้องไม่มีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงาน ไม่มีเพศสัมพันธ์นอกระบบแต่งงาน ไม่มีเพศสัมพันธ์กับผู้ชายมากกว่าหนึ่งคนหรือไม่สาส์นไม่แสดงความคุ้นเคยใกล้ชิดกับเรื่องเพศ ความรู้ทางเพศ และทักษะความชำนาญทางเพศ¹⁹ แต่ชีวิตนักร้องของ “จำ” ในเรื่องขัดแย้งกับมาตรฐานทางเพศที่สังคมกำหนดไว้ทุกข้อ และ “จำ” ก็ไม่มีทำที่ว่าจะยุติอาชีพนักร้องที่มีคนหมั่นเวียนกันมาอุปการะเธอ นั่นคือ “จำ” ยังคงเลือกอยู่กับภาพผู้หญิงไม่ดีในสังคมต่อไป และการที่ “จำ” มีความสัมพันธ์ทางเพศกับเพศเดียวกัน ก็เป็นการขัดกับข้อห้ามอีกประการหนึ่งที่สังคมกำหนดไว้ในบรรทัดฐานทางเพศ กล่าวคือความสัมพันธ์แบบเลสเบียนเป็นเรื่องที่สังคมไม่ยอมรับโดยให้เหตุผลว่าเป็นความสัมพันธ์ที่ผิดปกติและเบี่ยงเบนจากสิ่งที่ควรเป็นตามธรรมชาติ ดังนั้นความตั้งใจในการปฏิเสธการมีความสัมพันธ์ทางเพศกับเพศชาย และหันไปมีความสัมพันธ์กับเพศหญิงของ “จำ” ก็คือการแสดงให้เห็นความตั้งใจที่จะละเมิดข้อห้ามทางสังคมอีกประการหนึ่ง ภาพของ “จำ” จึงเป็นภาพของหญิงบริการที่อยู่นอกบรรทัดฐานทางเพศของสังคมทุกประการ ทั้งการประกอบอาชีพและเรื่องรสนิยมนส่วนตัว ความสัมพันธ์ของ “ผม” กับ “จำ” “จำ” กับ “ชู” และชีวิตในคาเฟ่ของนักร้องและนักเที่ยวในเรื่อง “ชูชองจำ” จึงเป็นการสะท้อนให้เห็นว่า ในเมืองนอกจากจะเป็นแหล่งรวมของสถานการค้าประเวณีในรูปแบบที่หลากหลาย มีโสเภณีแฝงตัวอยู่ตามเครื่องแบบต่างๆมากมาย และเปิดโอกาสให้ผู้ชายแสดงความปรารถนาทางเพศได้อย่างเสรีแล้ว เมืองยังเป็นสถานที่ที่มีรูปแบบความสัมพันธ์ทางเพศที่มากกว่าหนึ่ง และมีแนวโน้มว่าความสัมพันธ์ทางเพศนอกแบบปกตินี้จะได้รับการยอมรับและแพร่หลายมากขึ้นในเมือง

¹⁹ ศุภิสมา นฤมล, นางงามตุ๊กกระจก (กรุงเทพฯ : สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2531), หน้า 56-62.

เรื่อง “ด้วยเลือดด้วยเนื้อ” และเรื่อง “ซู้ของจำ” แสดงภาพของหญิงบริการที่สังกัดสถานบริการสองรูปแบบคือ หญิงบริการในสถานบริการอาบอบนวด และนักร้องที่ขายบริการทางเพศในสถานบริการคาเฟ่ เรื่องสั้นสองเรื่องต่อไปจะแสดงภาพของหญิงบริการที่ไม่สังกัดสถานบริการใด เรื่อง “นักตกปลา” เป็นเรื่องของหญิงบริการอิสระที่ออกจับแขกด้วยตนเองตามสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ส่วนเรื่อง “ของขวัญ” เป็นเรื่องของหญิงบริการที่อยู่ในคราบของเด็กนักเรียนสาวที่หารายได้พิเศษด้วยการขายบริการทางเพศ ลักษณะการทำงานของบริการแต่ละรูปแบบล้วนเสนอภาพการค้าประเวณีที่เกิดขึ้นในเมืองอย่างน่าสนใจ

เรื่อง “นักตกปลา” ของขจรฤทธิ์ รักษา ในรวมเรื่องสั้นชุด นักตกปลา เสนอเรื่องของหญิงสาวคนหนึ่งเดินทางมายังบึงตกปลาและบอกเช่าห้อง “หญิงชรา” คนดูแลสถานที่สังกัดท่าทางของ “หญิงสาว” และรู้สึกว่าจะคงไม่ใช่ นักตกปลามืออาชีพ ความสงสัยของ “หญิงชรา” ค่อย ๆ หดไปเมื่อเห็นลีลาของ “หญิงสาว” ที่ค่อย ๆ ผูกมิตรและเสนอตัวให้ “ชายแก่” นักตกปลาแขกประจำบึงแห่งนี้ใช้บริการของเธอ วันรุ่งขึ้นเมื่อ “ชายแก่” กลับไปแล้วมีกลุ่มนักตกปลาเข้ามาใหม่สามคน “หญิงสาว” ออกมาผูกมิตรกับ “ชายหนุ่ม” “หญิงชรา” รู้สึกเอียนเมื่อเห็นลีลาการเสนอตัวแบบเดิมของ “หญิงสาว”²⁰ ประเด็นสำคัญของเรื่องคือ การแสดงให้เห็นว่าตามสถานที่ท่องเที่ยวหรือแหล่งพักผ่อนมักมีการค้าประเวณีแอบแฝงอยู่ แม้แต่สถานที่สงบเงียบอย่างบึงตกปลาก็ยังมีหญิงบริการแทรกเข้ามาค้าประเวณีได้

ตัวละคร “หญิงสาว” ในเรื่อง “นักตกปลา” เป็นตัวละครที่สะท้อนให้เห็นวิธีการประกอบอาชีพของหญิงบริการอิสระที่ไม่สังกัดสถานบริการใด เธอต้องดำเนินการเองทั้งหมดทั้งการหาสถานที่ที่จะเข้ามาขายบริการและกลเม็ดในการหลอกลักค้าที่จะมาใช้บริการครั้งนี้ “หญิงสาว” เลือกบึงตกปลาและเมื่อพบผู้ที่เป็นเป้าหมายของเธอ “หญิงสาว” ก็เพียงแต่รอจังหวะที่จะเข้าไปผูกสัมพันธ์ซึ่งจะนำไปสู่การซื้อขายบริการในที่สุด ดังนั้นเมื่อ “ชายแก่” ร่างอ้วนออกไปนั่งगरมตกปลาในตอนเย็น “หญิงสาว” จึงเริ่มการทำงานของเธอ

²⁰ ขจรฤทธิ์ รักษา, “นักตกปลา,” ใน นักตกปลา (กรุงเทพฯ : บ้านหนังสือ, 2534), หน้า 71-78.

“หญิงสาว” คนนั้นเปลี่ยนจากยืนสลับมานั่งกางเกงขาสั้นจู้สีขาวแนบเนื้อ สวมเสื้อยืดแขนกุศร์ดอกจันหุ่นเด่นทำท่าย หล่อนเดินตรงไปที่ชายร่างอ้วน แล้วคุกเข่าลงข้าง ๆ

“หล่อนหัวเราะเสียงใสสนั่น ดังเข้าหูหญิงชราจนต้องบิดกายขึ้นมองอีกหน ชายร่างอ้วนตกปลาสวยได้ตัวใหญ่ หล่อนกระโดดเด่นท่าทางดีใจเหมือนเด็กน้อย แกนีกขันพร้อมกับสงสัยหล่อนไม่น่าจะเป็นนักตกปลา เห็นปลาตัวแค่นั้นดีใจจนเกินเหตุ ชายร่างอ้วนปลดปลาไว้ในถัง เขาหันหน้าคุยกันอย่างสนิทสนมหญิงสาวหัวเราะระริก บางครั้งเขาหัวเราะไปกับหล่อนด้วย”²¹

“หญิงชรา” ผู้ดูแลบึงตกปลาแน่ใจว่า “หญิงสาว” ผู้นี้มีอาชีพเป็นหญิงบริการ เมื่อเห็นเธอออกมาจากห้องของชายแก่ตอนเที่ยงวันรุ่งขึ้น “หญิงชรา” ไม่ต้องการคำตอบที่แกเป็นคนถาม “หญิงสาว” เองว่า “คุณต้องการเหยื่อแบบไหนคะ” อีกต่อไปแล้ว เพราะแกเห็นแล้วว่า “หญิงสาว” ใช้จริตจะก้านไร่เตี้ยงสา การแต่งกายที่ยั่วชวน และความไม่หวงเนื้อหวงตัวเป็นเหยื่อล่อให้ปลามาติดเบ็ด “นักตกปลา” ในที่นี้นอกจากจะหมายความว่าตรงตัวถึงผู้นิยมการตกปลาโดยถือเป็นการพักผ่อนหรือเป็นเกมส์กีฬาอย่างหนึ่งแล้ว จึงมีความหมายโดยนัยถึงตัว “หญิงสาว” ซึ่งเป็นหญิงบริการ และวิธีการหลอกล่อของ “หญิงสาว” ซึ่งเปรียบเสมือนวิธีใช้ล่อเหยื่อเพื่อให้ได้ปลาด้วย เรื่อง “นักตกปลา” จึงเป็นการฉายให้เห็นภาพการค้าประเวณี และหญิงบริการอีกรูปแบบหนึ่งซึ่งสามารถพบได้ทั่วไปตามสถานที่ต่าง ๆ ไม่เฉพาะแต่ที่บึงตกปลาแห่งนี้เท่านั้น

ทางด้านทัศนคติและความมุ่งหมายของผู้แต่ง ขจรฤทธิ์มีท่าทีคัดค้านการค้าประเวณีที่แทรกซึมไปแทบทุกที่ในปัจจุบัน และมีทัศนคติที่ตำหนิพฤติกรรมของหญิงบริการแอบแฝงซึ่งจะเห็นได้จากการพิจารณามุมมองของ “หญิงชรา” ผู้เล่าเรื่องผสมผสานไปกับการบรรยายเชิงเสียดสีในพฤติกรรมของ “หญิงสาว” ซึ่งเป็นตัวละครของเรื่อง “หญิงชรา” มีความสุขกับการดูแลบึงตกปลาและได้รับใช้ผู้คน แกยินดีที่ได้เห็นผู้คนมาพักผ่อน เบิกบานและกลับไปอย่างมีความสุข เมื่อ “หญิงชรา” เห็น “หญิงสาว” เข้ามาขอเช่าห้องและแกนีกเดาว่า “หญิงสาว” คงมาตกปลาแก่เหงา แกนีกอยากบอก “หญิงสาว” ด้วยความปรารถนาดีว่าการมาที่นี้ช่วยแก่เหงาไม่ได้ เพราะที่บึงเจียบสงบเกินไป พร้อมยังมีนกชม “หญิงสาว” เลยว่า เธอเป็นคนกล้าหาญที่มาพักผ่อนตามลำพังได้เหมือนผู้ชาย แต่เมื่อ “หญิงชรา” สังเกตพฤติกรรม “หญิงสาว” จนรู้ว่าเธอเป็นโสเภณี ความรู้สึก

²¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 76.

ของ “หญิงชรา” ที่มีต่อ “หญิงสาว” ก็เปลี่ยนไปทันที “หญิงชรา” รู้สึกรังเกียจ “หญิงสาว” และรู้สึกอับยศที่ตัวเองแอบเห็นพฤติกรรมบัดสีของคู่ค้าประเวณี เมื่อแกลเห็น “หญิงสาว” ออกล่อลูกค้ารายใหม่ด้วยวิธีการเดิม แกรู้สึกสะอิดสะเอียนกับการกระทำของ “หญิงสาว” และเศร้าใจจนอยากหนีไปจากบึงตกปลาแห่งนี้ ความรู้สึกของ “หญิงชรา” สะท้อนให้เห็นว่า “หญิงชรา” เห็นการค้าประเวณีเป็นเรื่องเลวร้าย เป็นสิ่งน่ารังเกียจ และสถานที่ที่มีการค้าประเวณีก็เป็นสถานที่สกปรกแปดเปื้อนความเลว ซึ่งก็คือความคิดเห็นของขจรฤทธิ์ที่มีต่อการค้าประเวณี

ส่วนการบรรยายพฤติกรรมของ “หญิงสาว” ผ่านมุมมองของ “หญิงชรา” แสดงให้เห็นทัศนคติของขจรฤทธิ์ที่มีต่อหญิงบริการชัดเจน ขจรฤทธิ์จะใช้น้ำเสียงที่เยาะหยัน เสียดสี และวิพากษ์วิจารณ์อยู่ค่อนข้างมาก ดังเช่นขณะ “หญิงสาว” ใช้จริตจะก้านเข้าผูกสัมพันธ์กับชายชราลูกค้าคนแรกด้วยการแสดงความชื่นชมกับความสามารถในการตกปลาของ “ชายชรา” ขจรฤทธิ์ก็บรรยายภาพว่า “ชายชราร่างอ้วนตกปลาสวยได้ตัวใหญ่ หล่อนกระโดดเด่นท่าทางดีใจเหมือนเด็กน้อย..หล่อนไม่น่าจะเป็นนักตกปลา เห็นปลาตัวเดียวเท่านั้นก็ดีใจจนเกินเหตุ”²² หรือ “หล่อนตื่นตื่นเสียจนหญิงชรา รู้สึกมันเป็นการกระทำที่น่าเกลียดเสียยิ่งกว่าน่ารัก”²³ หรือ “ชายร่างอ้วนคุยถึงความหลังที่ผ่านมา หญิงสาวสบตาชื่นชมตลอดเวลา”²⁴ น้ำเสียงเชิงประชดประชันเสียดสีนี้ยังเห็นได้ชัดเจนเมื่อบรรยายภาพที่ “หญิงสาว” เข้าหาลูกค้ารายที่สอง

“ตกปาย หญิงสาวฉวยเบ็ดออกจากที่เก็บคันหนึ่ง เดินบิดสะโพกไปทางที่พวกเด็กหนุ่มนั่งอยู่ หญิงชรามองตาม แกร่มรู้ว่าหล่อนมาตกปลาประสาอะไร เอาไปเพียงแต่เบ็ด เขี่ยล่อสัณทิกก็ไม่เห็นสนใจจะถาม

หล่อนเข้าไปนั่งใกล้ๆกับเด็กหนุ่มคนหนึ่ง เมื่อเขาตกปลาได้หล่อนก็หัวเราะตื่นเต้น น้ำเสียงนั้นหญิงชราได้ยินแล้วรู้สึกสะอิดสะเอียน มันดังเหมือนเมื่อวานไม่ผิดเพี้ยน และหล่อนก็ยื่นแก้มไปให้เด็กหนุ่มเป็นรางวัลอันอบอุ่นที่เขาตกปลาได้อีกตัว”²⁵

²² เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

²³ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

²⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 77.

²⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 77-78.

ดังนั้น จากมุมมองของ “หญิงชรา” ที่เปลี่ยนไป และจากการบรรยายพฤติกรรมของ “หญิงสาว” ด้วยน้ำเสียงประชดประชันเสียดสีจึงเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่า ขจรฤทธิ์ต้องการให้ผู้อ่านตระหนักถึงสภาพการณ์การค้าประเวณีในสังคมว่าเป็นเรื่องน่าเศร้าใจมาก เพราะการค้าประเวณีนั้นแทรกซึมอยู่แทบทุกที่ในสังคม แม้แต่บึงดงปลาอันเป็นสถานที่เงียบสงบห่างไกลแสงสีและบรรยากาศที่ยั่วให้เกิดการค้าประเวณี ก็ยังมีหญิงบริการแฝงตัวเข้ามาเพื่อค้าประเวณี และน่าสังเกตว่าขจรฤทธิ์ไม่ได้แสดงความเห็นอกเห็นใจหญิงบริการดังเช่นที่นักเขียนคนอื่นมักกระทำเมื่อกล่าวถึงปัญหาโสเภณี เขากลับวิพากษ์วิจารณ์เสียด้วยซ้ำว่าพฤติกรรมของหญิงบริการเป็นสิ่งที่น่ารังเกียจ ตรงประเด็นนี้อาจจะชี้ให้เห็นจุดยืนของขจรฤทธิ์ที่ต้องการต่อต้านการค้าประเวณี โดยเขาเห็นว่าทั้งการค้าประเวณีและผู้ค้าประเวณีคือหญิงบริการนั้น เป็นเรื่องเลวร้ายที่สังคมควรตระหนักและเร่งรีบหาทางแก้ไข

เรื่อง “ของขวัญ” จากรวมเรื่องสั้นชุด นักมวยตั้ง อันเป็นผลงานของขจรฤทธิ์อีกเช่นกัน จะยิ่งย้าให้เห็นความมุ่งหมายของเขาคือต่อต้านการค้าประเวณีได้ชัดเจนขึ้น “ของขวัญ” เป็นเรื่องของข้าราชการชั้นผู้ใหญ่วัยใกล้เกษียณลงมากรุงเทพฯ ตามคำเชิญของลูกน้องที่ต้องการเลี้ยงตอบแทน หลังจากเลี้ยงอาหารแล้วลูกน้องหนุ่มพา “เด็กสาว” ส่งให้เป็นของขวัญ โดยบอกว่า “เด็กสาว” เป็นนักศึกษาต้องการหาเงินไปเสียค่าเทอม “ชายชรา” ลังเลใจเพราะ “เด็กสาว” อายุคราวลูกคนโต แต่ “เด็กสาว” กลับรุกเร้าจะบริการให้ได้เพราะหวังในงานชิ้นต่อไป “ชายชรา” หาทางเลี่ยงด้วยการขอตัวไปอาบน้ำ เมื่อกลับมาพบว่า “เด็กสาว” กลับไปแล้ว “ชายชรา” จัดการห่มผ้าให้ “เด็กสาว” แล้วตัวเองก็เข้านอน²⁶ ประเด็นสำคัญของเรื่องอยู่ที่การแสดงให้เห็นรูปแบบของหญิงบริการอีกประเภทหนึ่ง ซึ่งมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นอย่างน่าตกใจ นั่นคือเด็กสาวที่อยู่ในเครื่องแบบนักเรียนไปจนถึงนักศึกษาวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยที่นิยมหาลำไพ่พิเศษโดยการขายบริการทางเพศแลกกับค่าตอบแทนจำนวนมาก นักเขียนเสนอว่ารูปแบบใหม่ของการค้าประเวณีที่เฟื่องฟูมากในสังคมเมืองนี้เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นความเสื่อมทรามของสังคมไทย

ตัวละคร “เด็กสาว” คือตัวแทนที่ฉายภาพของโสเภณีในคราบเด็กนักเรียนซึ่งมีอยู่เกลื่อนเมือง แม้ว่าเธออายุยังน้อยแต่การแสดงออกของเธอหลายประการเช่น ดื่มเหล้าได้เหมือนกับน้ำ แววดากร้านกระด้าง และแสดงท่าทีรุกเร้าให้ผู้ชายเกิดอารมณ์ทางเพศเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นว่า “เด็กสาว” ก้าวสู่อาชีพค้าประเวณีมีระยะหนึ่งและคุ้นเคยบทบาท

²⁶ ขจรฤทธิ์ รักษา, “ของขวัญ,” ใน นักมวยตั้ง (กรุงเทพฯ : บ้านหนังสือ, 2536), หน้า 69-80.

ของโสเภณีที่ต้องเอาอกเอาใจลูกค้าเป็นอย่างดี ดังนั้นเธอจึงตั้งใจบริการคนที่เป็นลูกค้าอย่างเต็มที่ เมื่อ “ชายชรา” ซึ่งเป็นลูกค้าของเธอไม่ยอมคล้อยตามเมื่อเธอพยายามเริ่มทำงาน เธอจึงหัวเสียและแสดงความไม่พอใจออกมา

“กินอย่างนี้ประเดี๋ยวก็เมา พูดไม่รู้เรื่อง” แกกล่าวอย่างหวังดี

“เขาให้หนูมานอนกับลุงนะคะ ไม่ใช่ให้มานั่งคุย” หล่อนพูดแข็ง ๆ

“ใครสั่งหนูล่ะ”

หล่อนเอ่ยชื่อลูกน้องผู้หวังดีคนนั้น “เขาจ่ายหนูมากกว่าคนอื่นถึงสองเท่า ถ้าคุณลุงไม่มีความสุข ต่อไปเขาคงไม่เรียกหนูอีก”

“เด็กสาวเอี่ยมมือมาปลดกระดุมเสื้อให้ชายชรา แกคว่ำมือหล่อนเอาไว้

“ไม่ต้องหรอกหนู นั่งคุยกันไปก่อน”

เหมือนไม่ได้ยิน หล่อนยังตื้อตึงที่จะปลดกระดุมเสื้อให้ชายชรา ชายชรารู้สึกอึดอัด แกรู้สึกถึงความไม่พอใจที่ก่อตัวอยู่ใน

“หนูอยากอาบน้ำให้ลุง อาบน้ำเสร็จแล้วจะนวดตัวให้” หล่อนไม่รู้ว่าชายชราเกิดความไม่พอใจขึ้นมาแล้ว

“ไม่ต้องหรอกหนู” ชายชราปฏิเสธด้วยน้ำเสียงนุ่มนวล แกขมใจไว้เต็มที่

“อะไรก็ไม่ต้อง เดี่ยวคุณเขารู้นขึ้นมาหนูไม่แยءหรือ” หล่อนว่าท่าทางไม่ค่อยพอใจ

27

ในโลกของ “เด็กสาว” เธอถูกสภาพแวดล้อมทางสังคมปลูกฝังให้คิดว่า การที่เธอขายตัวแลกเงินไม่ใช่สิ่งผิด เพราะในปัจจุบันเป็นเรื่องปกติที่มีหญิงสาวคนอื่น ๆ หาเงินด้วยวิธีเดียวกันกับเธอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมเมืองซึ่งพร้อมทั้งลูกค้าที่ต้องการซื้อบริการ พ่อค้าที่เสนอขายบริการทุกระดับ และสถานบริการรวมทั้งสถานเริงรมย์ที่สนองตอบการซื้อขายบริการนี้ “เด็กสาว” อาจยังตะขิดตะขวงใจหรือละอายใจอยู่บ้างกับการทำงานเมื่อ “ชายชรา” พยายามบ่ายเบี่ยงจากการรุกเร้าของเธอและซักถามประวัติส่วนตัว เช่น เรียนที่ไหน ทำงานมานานหรือยัง อายุเท่าไร แม่ให้เงินใช้เดือนละเท่าไร พร้อมทั้งเอ่ยถึงลูกสาวของเธอให้เด็กสาวฟังหลายครั้ง เธอจึงไม่พอใจและไม่ตอบคำถาม เพราะคำถามของ “ชายชรา” ล้วนเป็นคำตอบที่สะกิดให้เธอคิดว่า “เด็กสาว” วัยอย่างเธอไม่ควรประกอบอาชีพนี้ โลกเธอควรอยู่ที่บ้านกับพ่อแม่ และตั้งใจเรียนหนังสือ แต่เพราะ

²⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 74.

สภาพแวดล้อมทางสังคมที่เต็มไปด้วยเด็กสาวก้าวสู่โลกของการค้าประเวณี และรายได้ที่งดงามเกินกว่าอาชีพอื่นจะให้ได้ เหตุผลสองประการนี้มาช่วยกลบเกลื่อนความรู้สึกผิดของ “เด็กสาว” ขณะเดียวกันก็ทำให้ “เด็กสาว” รำคาญ “ชายชรา” เมื่อ “ชายชรา” ถามในเชิงเสนอแนะว่าอยากให้เธอกลับบ้าน

“หนูอยากกลับบ้านใหม่” ชายชรารู้สึกโล่งใจที่ได้ถามคำถามนี้ออกมา
 “มีดคำปานนี้ ใครเขาอยากกลับ” หล่อนว่า ชายชราผิดหวังขึ้นมาเล็กน้อย แก่ได้
 รับคำตอบที่ผิดความคาดหมายอีกครั้งหนึ่ง,
 “นี่ลุง หนูไม่ตีตรงไหนลุงถึงทำทำรังเกียจ”
 “เปล่า ลุงไม่ได้รังเกียจ แต่หนูไม่นำทำงานอย่างนี้ ลุงนึกถึงลูกสาว”
 “ลูกสาวลุงก็ไม่ต่างจากหนูหรอก ใคร ๆ ก็หาเงินกันทั้งนั้น”
 คำพูดของหล่อนสบประมาทลูกสาวของแกอย่างไม่น่าให้อภัย แก่ไม่เชื่อเด็ดขาด
 ว่าผู้หญิงทุกคนต้องเป็นอย่างนี้
 “ลุงอยู่บ้านนอกไม่มีทางรู้หรอก” หล่อนยังว่าอีก
 “พอเถอะ” ชายชรารอกหล่อนด้วยเสียงแหบเครือ แล้วเดินไปหยิบแก้วเหล้าที่
 หัวเตียงมาถือไว้ แก่อยากจะดื่มให้เมา
 “ถ้าไม่อาบน้ำก็มานอนเถอะ ใคร ๆ ก็เป็นอย่างนี้ทั้งนั้น” หล่อนเอนร่างลงนอน
 ขาเรียวแนบชิด ตะแคงข้างหันมาทางแก”²⁸

โลกของ “เด็กสาว” จึงเป็นโลกที่ขายได้เพื่อแลกกับเงินโดยไม่ใช้เรื่องเสื่อม
 เสียมหรือน่าละอายใจแต่อย่างใด

ขจรฤทธิ์ต้องการเผยให้ผู้อ่านเห็นภาพโสเภณีแฝงอีกรูปแบบหนึ่งในสังคม
 เมืองซึ่งเขารู้สึกสลดใจกับสิ่งที่เกิดขึ้นในสังคม ตัวละครที่สะท้อนความรู้สึกของเขาคือ
 “ชายชรา” ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่อยู่ต่างจังหวัดมีลูกสาวอยู่ในวัยเรียนไล่เลี่ยกับ “เด็กสาว”
 เมื่อแรกที่ “ชายชรา” รู้ว่าจะได้ของขวัญมีชีวิต เขาตื่นเต้นและอยากเห็นของขวัญจะมี
 รูปร่างหน้าตาอย่างไร ในแง่หนึ่ง “ชายชรา” ก็คือภาพของผู้ชายทั่วไปในสังคมที่ชอบผู้
 หญิงและเห็นว่าการที่ผู้ชายจะเที่ยวหาความสำราญทำนองนี้เป็นเรื่องธรรมดา แต่เมื่อเขา
 เห็นว่าของขวัญคือเด็กผู้หญิงในชุดนักเรียนอายุยังไม่ถึงยี่สิบ เขารู้สึกแปลกใจ สงสัย อดสู
 และเมื่อถูก “เด็กสาว” เปิดฉากรุกเร้าอยู่ตลอดเวลาเขายังมีมโนกับสิ่งที่เกิดขึ้น “ชายชรา”

²⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 79.

เศร้าใจ โกรธตัวเอง และรู้สึกผิดบาปมากที่เขาต้องมานอนกับเด็กสาวคราวลูก ในแง่นี้เห็นได้ชัดว่าโลกของ “ชายชรา” นั้น คำว่าศีลธรรมยังมีอิทธิพลคอยยัดเหนี่ยวการกระทำอยู่มาก เพราะเขายังว่าอุ่นใจทุกครั้งที “เด็กสาว” รุกเร้าจะบริการเขาให้ได้

“ไม่อยากจะนึกไปถึงเรื่องศีลธรรมจรรยาบรรณใด ๆ ทั้งสิ้น ถ้านึกถึงตรงนั้น แก่บอกตัวเองได้ว่า หากตายไปคงตกนรกแน่ ๆ ที่แก่แล้วแทนที่จะเข้าวัดฟังธรรมให้ใจมันสบาย กลับมานั่งคุยอยู่กับเด็กคราวลูกอย่างนี้”

“แกตัดสินใจไม่ได้ว่าจะเลือกเอาอย่างไร ระหว่างการอาบน้ำทำตัวให้สดชื่น และขึ้นเตียงยอมให้หล่อนทำทุกอย่างที่หล่อนคิดว่าเขาชอบ หรือบอกให้หล่อนออกไปจากห้องโดยอ้างเหตุผลตามตรงว่าแก่ไม่สบายใจ รู้สึกว่าหล่อนเหมือนลูกสาวคนหนึ่ง แก่ไม่ต้องการทำบาป แต่พูดอย่างนั้นเด็กสาวคงจะหัวเราะเยาะแกแน่ ๆ คนในปัจจุบันเขาคิดถึงเรื่องศีลธรรมกันน้อยเต็มที”²⁹

ความคิดของ “ชายชรา” สะท้อนให้เห็นโลกของเขาที่ต่างจากโลกของ “เด็กสาว” มาก ในโลกของ “ชายชรา” ทุกสิ่งมีขอบเขตที่ชัดเจน เด็กมีหน้าที่เรียนหนังสือ คนแก่ควรเข้าวัดรักษาศีล หญิงและชายที่จะมีความสัมพันธ์ซึ่งต่อกันต้องรักกัน ไม่กระทำความผิดศีลธรรม และมีความเหมาะสม “ชายชรา” รู้สึกอดสูใจและละอาย หากเขาต้องมีความสัมพันธ์กับเด็กอายุคราวลูก เพราะเขารู้สึกว่าเป็นเรื่องผิดศีลธรรม เขาคิดว่าการจะมีความสัมพันธ์กับใครต้องไม่ประเจิดประเจ้อหรือเปิดเผยอย่างน่าเกลียด คู่นอนต้องอยู่ในวัยที่เหมาะสมและมีความพอใจ(อันเป็นเรื่องที่อาศัยความละเอียดอ่อน)เป็นพื้นฐาน เมื่อ “ชายชรา” เผลอญกับโลกของ “เด็กสาว” ซึ่งเป็นโลกของการซื้อขายแลกเปลี่ยนเพียงอย่างเดียว โลกที่เงินทำลายขอบของการกระทำทุกอย่างทั้งศีลธรรม ความเหมาะสมและความรัก เขาจึงทั้งมึนงงทั้งเศร้าใจ เมื่อเห็นเด็กสาวคนหนึ่งที่น่าตาไร้เดียงสาและยังอยู่ในวัยเรียนมาค้าประเวณี ด้วยกิริยาที่บ่งบอกว่าทำไปทุกอย่างเพราะต้องการเงินเพียงประการเดียวเท่านั้น

“เขาจ่ายหนูมากกว่าคนอื่นตั้งสองเท่า ถ้าคุณลุงไม่มีความสุข ต่อไปเขาคงไม่เรียกหาหนูอีก”

²⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 75-76.

“โถ” ชายชราคราง “มันจะบ้าไปถึงไหน” แกเกิดความเดือดดาลจนคว้าขววดเป็นปม คำว่าต่อไปเขาคงจะไม่เรียกหนูอีก ทำให้ชายชราอดคิดไม่ได้ว่า เด็กหญิงชุดนักเรียนคนนี้คงเคยถูกเจ้าหมอนั้นเรียกใช้มาหลายครั้งแล้ว และทุกครั้งเธอคงจะใช้ความสวยและความสามารถบริการให้กับคนพิเศษของเขาอย่างถึงใจ และถ้าทำให้แกติดใจจนถึงขนาดเอ่ยปากชมให้เข้าหู ต่อไปเจ้าหมอนั้นคงจะต้องเรียกหล่อนอีก”³⁰

สิ่งสำคัญที่สุดในความคิดของ “ชายชรา” คือ เมื่อ “เด็กสาว” ทำอะไร เขาจะหวงคิดถึงลูกสาวและภาวนาว่าขออย่าให้ลูกสาวต้องมาทำงานแบบ “เด็กสาว” คนนี้ คำภาวนาของ “ชายชรา” ก็คือคำภาวนาของนักเขียนที่ไม่ต้องการให้สังคมตกอยู่ในสภาพเสื่อมทางจิตใจ มองเด็กสาวคราวลูกคราวหลานก้าวสู่โลกของการค้าประเวณีโดยเห็นเป็นเรื่องธรรมดา ความคิดของ “ชายชรา” ที่ว่า “หากไม่มีคนสนใจบริการเช่นนี้ เด็กสาวคงมีวิธีการเลือกหาเงินในวิธีการอื่น”³¹ น่าจะเป็นความเห็นของขจรฤทธิ์ที่ต้องการชี้ให้เห็นว่าสังคมโดยเฉพาะค่านิยมความรักสนุกของเพศชายเป็นเหตุผลหนึ่งที่ผลักดันให้เด็กสาวมาประกอบอาชีพโสเภณี สิ่งหนึ่งที่ต้องแก้ไขด้วยก็คือ ค่านิยมของเพศชายที่มองเห็นผู้หญิงเป็นสินค้ามีราคาและสามารถใช้เงินซื้อได้ เรื่อง “ของขวัญ” จึงเป็นเรื่องที่สะท้อนให้เห็นภาพการค้าประเวณีที่นับวันจะเพิ่มความรุนแรงขึ้นในสังคม และเป็นคำร้องขอให้คนในสังคมตระหนักถึงปัญหาและร่วมกันหาทางแก้ไข หรืออย่างน้อยก็ละเว้นไม่ทำตนเป็นคนร่วมสร้างปัญหาการค้าประเวณีให้เพิ่มมากขึ้นในสังคม

เรื่องสั้นเรื่องสุดท้ายที่จะกล่าวถึงในหัวข้อนี้คือเรื่อง “คนสวยหมายเลข 53” ของณรงค์ จันทรเรือง จากรวมเรื่องสั้นชุด จินตนาการเถื่อน เป็นเรื่องของผู้หญิงคนหนึ่งที่เฝ้าดูการประกวดนางสาวไทยอย่างตื่นเต้น ตลอดเวลาเธอตั้งอกตั้งใจดูสาวงามผู้เข้ารอบแต่ละคนโดยไม่สนใจเพื่อนๆ ที่ดูอยู่ด้วยกันและคอยส่งเสียงเชียร์อยู่เป็นระยะ ๆ เลย เมื่อกล้องถ่ายจับไปที่สัดส่วนของนางงามแต่ละคน หญิงสาวจะพยายามนึกเทียบว่าหากเป็นเธอจะรู้สึกอย่างไร การประกาศรายชื่อระทึกใจยิ่งขึ้นเมื่อถึงสาวงามคนสุดท้ายหมายเลข 53 ได้รับการเรียกชื่อ หญิงสาวได้ยินเสียงพิธีกรประกาศหมายเลข 53 เป็นครั้งที่สองปรากฏว่าเป็นหมายเลขประจำตัวเธอซึ่งเป็นพนักงานอาบอบนวดถูกเรียกตัวให้ขึ้นไป

³⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 74.

³¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 73.

บริการแขก ส่วนเพื่อนๆ ต่างก็ยิ้มหวาน รอคอยการประกาศรายชื่อเป็นคนที่ต่อไป³² แม้ว่าเนื้อหาของเรื่อง “คนสวยหมายเลข 53” จะไม่ได้แสดงภาพของโสเภณีหรือรูปแบบของการค้าประเวณีโดยตรง แต่ก็เสนอแนวคิดสำคัญที่สนับสนุนให้การค้าประเวณีดำเนินไปอย่างแพร่สะพัดในสังคมไทย แนวคิดดังกล่าวคือ การประกวดนางงามคือรูปแบบของพิธีกรรมที่ตอกย้ำให้เห็นว่าเซ็กซ์และร่างกายของผู้หญิงเป็นสิ่งที่ซื้อขายได้

อากัปกริยาของตัวละคร “อภิรดา” ขณะเมื่อดูการประกวดนางงามเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นอิทธิพลของความคิดที่ว่าผู้หญิงสามารถใช้ความสาวและความสวยเป็นบันไดไปสู่ความสำเร็จแห่งชีวิตได้อย่างชัดเจน สายตาของ “อภิรดา” ถูกตรึงอยู่หน้าโทรทัศน์เพื่อรอดูว่าสาวงามคนใดจะเป็นผู้ชนะ เพราะรางวัลสำหรับชัยชนะหรือความเป็นผู้หญิงที่สวยงามที่สุดก็คือเงินก้อนโต มงกุฎเพชร รถยนต์ รางวัลอีกมากมาย รวมทั้งชื่อเสียงที่จะนำโอกาสในการได้งานดีเงินเดือน หรืออาจมีสามีที่ดีมาให้ โอกาสทองเช่นนี้เป็นสิ่งที่ “อภิรดา”ปรารถนาจะได้รับ แต่เพราะเธอไม่มีโอกาส สิ่งที่เธอทำได้จึงเป็นเพียงการเฝ้าดูสาวงามแต่ละคนประชันความงามกันอย่างใจจดใจจ่อ และตื่นเต้นจนดูเหมือนเป็นผู้เข้าประกวดคนหนึ่ง ความปรารถนาของ “อภิรดา” สะท้อนออกมายามเมื่อเธอเห็นใบหน้าที่ยิ้มอย่างมีความหวังและการไขว่คว้าส่วนในชุดว่ายน้ำของนางงามแต่ละคนแล้วลองคิดเทียบว่าหากเป็นเธอเธอจะกล้ายื่นอวดรูปร่างเช่นนั้นบ้างหรือไม่ การลองสมมุติตัวเองเข้าไปในสถานการณ์ของการประกวด และการเฝ้าดูการประกวดอย่างแทบตาไม่กระพริบของ “อภิรดา” เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่า เธอก็ถูกมนต์ของพิธีกรรมการประกวดนางงามสะกดให้หลงใหลกับการใช้ความสวยเข้าแลกกับเงินและรางวัลใหญ่ๆ ด้วย เช่นเดียวกับผู้หญิงอีกเป็นจำนวนมาก

“กล้องโทรทัศน์ถ่ายให้เห็นใบหน้าสาวงามทั้งหลายอย่างใกล้ชิด พวกเธอล้วนแต่แต่งผมแต่งหน้าเจิดฉาย ยิ้มหวานหยาดยิ้มประหนึ่งเกิดมาไม่เคยรู้จักความทุกข์ โศกเดือดร้อนเป็นไฉน

ทุกคนล้วนแต่รอคอยด้วยความหวัง..อภิรดาพลอยกลั่นลมหายใจไปด้วย ภาพใบหน้ายิ้มระรื่น แววตาเปี่ยมไปด้วยความหวังกลายเป็นภาพเต็มตัวของสาวสวยที่ยืนเรียงรายกันเป็นแถวลดหลั่นลงมาสามสี่ชั้น ทุกคนอ้ออวดเรือนร่างอันเปล่งปลั่งของวัยสาวอย่างเต็มที่ในชุดอาบน้ำสีฟ้าแนบเนื้อและรัดรีงสรรพางค์กาย เนินอกขาวอลัง เช่นเดียวกับท่อนขาอวบอืด อ้าระอรัมอยู่ในแสงไฟสว่างจ้า

³² เรื่องเดียวกัน, หน้า 72.

อภิรตากลืนน้ำลายลงคออย่างยากเย็น
 “ฉันจะกล้าไหมนะ ถ้าต้องแต่งตัวแบบนั้น ยืนโชว์แบบนั้น ท่ามกลางแสงไฟกับ
 สายตานับพันคู่แบบนั้น”³³

มโนคติของพิธีกรรมการประกวดนางงามทำให้ “อภิรดา” และคนในสังคมยอม
 ละเว้นกฎเกณฑ์ที่ระบุว่าผู้หญิงดีในสังคมพึงปฏิบัติไปชั่วขณะ บนเวทีประกวด สาวงามทุก
 คนนั่งน้อยท่มน้อยและให้คนจ้องมองเรือนร่างของเธอได้อย่างเปิดเผย แต่สิ่งที่ตามมาจาก
 การละเว้นกฎเกณฑ์ทางสังคมเรื่องการแต่งกายของผู้หญิงก็คือ สาวงามถูกจับใส่ชุด
 ประกวดที่มีลักษณะยั่วยวนและแสดงให้เห็นสัดส่วนหรือเรือนร่างของผู้หญิงมากขึ้น
 ผู้หญิงถูกสร้างให้มุ่งปรุงแต่งร่างกายและความงามของตนเพื่อให้ชนะใจกรรมการอันนำมา
 ซึ่งเงินรางวัล หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ ร่างกายและความงามของผู้หญิงถูกสร้างให้กลายเป็น
 สินค้าเพื่ออวดโชว์ และเป็นปัจจัยสำคัญในการยกระดับสถานภาพและฐานะของผู้หญิงที่
 กล้าพอที่จะอวดร่างกายของตน แม้การประกวดนางงามจะช่วยให้ผู้หญิงจำนวนหนึ่งสม
 หวังในการยกระดับสถานภาพและฐานะของตนก็ตาม แต่ผลกระทบที่สำคัญที่เกิดขึ้นคือ
 การประกวดกลับกลายเป็นพิธีกรรมที่ลดคุณค่าความเป็นมนุษย์ของผู้หญิงลงอย่างสิ้นเชิง
 เพราะบนเวทีประกวดผู้หญิงถูกทำให้เป็นวัตถุทางเพศ (sex object) ที่แต่งชุดยั่วยวนใจ
 ให้ผู้ชายคอยสำรวจเรือนร่าง ประเมินและกำหนดคุณค่าความงามของเธอ เวทีประกวด
 นางงามกลายเป็นสถานที่เปลี่ยนเรือนร่างของผู้หญิงเป็นอาหารตา เป็นสินค้าที่(อาจ)ซื้อ
 ขายได้ การประกวดจึงเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ผู้ชมเคยชินกับการมองผู้หญิงเป็นวัตถุทาง
 เพศ (visual objectification of women) ทำให้ร่างกายของผู้หญิงในรูปแบบที่กลายเป็นสิน
 ค่าเป็นสิ่งที่คุ้นตาและเคยชิน เป็นค่านิยมใหม่ที่ได้รับการยอมรับ (standardization of
 values)³⁴ ดังเช่นที่อภิรดา เพื่อน ๆ ของเธอ และผู้หญิงอีกนับสิบ ๆ คนบนเวทีต่างยอมรับ
 ค่านิยมใหม่นี้

สิ่งที่สนับสนุนว่าแนวคิดหลักเรื่อง “คนสวยหมายเลข 53” ต้องการเสนอว่า
 การประกวดนางงามคือพิธีกรรมต่อกย้ำแนวคิดเรื่องเซ็กซ์และร่างกายผู้หญิงว่าเป็นสิ่งที่
 ซื้อได้ก็คือ ความพอใจของนักเขียนที่เชื่อมโยงสาวงามบนเวทีการประกวดกับ “อภิรดา” ที่
 เป็นพนักงานอาบอบนวด(ซึ่งก็คือโสเภณีในรูปแบบหนึ่ง)เข้าด้วยกัน ฌรณคีใช้จังหวะของ

³³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 47-48.

³⁴ ยศ สันตสมบัติ, แม่หญิงสีขาวตัว : ชุมชนและการค้าประเวณีในสังคมไทย.
 (กรุงเทพฯ : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา, 2535), หน้า 125-127.

การประกาศหมายเลขสาวงามผู้เข้ารอบสุดท้าย กับการประกาศหมายเลขพนักงานให้ขึ้นไปบริการแขก ซึ่งเป็นหมายเลข 53 เหมือนกัน เพื่อสื่อให้เห็นว่าไม่ว่าจะบนเวทีประกวดหรือในตู้กระจก ผู้หญิงต่างใช้ร่างกายและความงามของตนเข้าชิงชัยเพื่อให้ชนะใจคนเหมือนกัน นางงามเวทีชนะใจกรรมการและได้เงินรางวัล นางงามตู้กระจกอย่าง “อภิตา” ชนะใจแขกและได้เงินค่าบริการ สิ่งที่ไม่ต่างกันเลยคือทั้งคู่นำร่างกายของตนเองเสนอเป็นสินค้าให้ผู้ชายจ่ายเงินซื้อได้

“ผู้โชคคือนสุตท้ายในรอบนี้ได้แก่...

หมายเลข 53 ครับ นางสาวรัศมีแข อินท๊ะวงศ์” อีกสี่สิบสาวที่ตกขอบเรียบร้อยแล้วพากันหมุนตัวเดินคล้ายระหัดระทวยกลับเข้าไปทางด้านหลัง

“หมายเลข 53”

อภิตาส่ายหน้า ยิ้มละมัย...คนสุดท้ายนี้โชคดีถึงขนาดถูกประกาศหมายเลขตั้งสองครั้ง ก็พอดีเธอถูกเขย่าแขนเบา ๆ

“ไอ้ดา ใจลอยอะไรกันนักหนาวะ ?”

อภิตาหันไปมองเพื่อนงูมงง ขณะที่เสียงประกาศชัดเจนดังขึ้นอีกครั้ง

“หมายเลข 53 พนักงานหมายเลข 53 ทำงานครับผม!”

“อ้าว เร็วเข้าสิไอ้ดา พี่เทพเขาเรียกเอ็งถึงสองครั้งแล้วนะโว้ย ออยากโดนด่าเซ็ดระะเงง มัวแต่นั่งเป่อดูการประกวดนางสาวไทยอยู่นั้นแหละ เอ็งไม่ใช่พวกนางงามบนเวทีนะ แต่เป็นนางงามในตู้กระจก”

“อภิตารีบผลุนผลันขึ้นเดินลี้ไปยังประตูด้านหลัง ปล่อยให้เพื่อน ๆ ของเธอนั่งยิ้มหวานรอยยิ้มที่จะให้คนเชียร์แขกเรียกขานเบอร์ของตัวเองออกไปทำงานเสียที”³⁵

แม้ตลอดทั้งเรื่องจะไม่มีทัศนคติในเชิงต่อต้านการประกวดนางงามจากตัวละครใด ๆ และจากนักเขียนเลยก็ตาม แต่การสร้างตัวละครเชิงเปรียบเทียบให้นางงามบนเวทีและนางงามตู้กระจกมีหมายเลขเดียวกัน และต่างต้องโชว์เรือนร่างตัวเองเพื่อให้ขายได้เหมือนกันล้วนแสดงให้เห็นว่าตามความคิดของณรงค์ การประกวดนางงามก็ไม่ต่างไปจากการขายเรือนร่างของหญิงบริการเท่าใดนัก และหากพิจารณาถึงอิทธิพลของการประกวดนางงามที่มีต่อความคิดของคนทั่วไปในสังคม ดูจะส่งผลร้ายกว่ารูปแบบของการ

³⁵ ณรงค์ จันท์เรือง, “คนสวยหมายเลข 53,” ใน จินตนาการเถื่อน , หน้า

ค่าประเมินโดยตรงอีกด้วย เพราะการชนะการประกวดทำให้ผู้หญิงที่เสนอขายสินค้าคือ เรือนร่างของตัวเองเป็นที่ยอมรับได้มากกว่าหญิงบริการ ผู้หญิงที่ชนะการประกวดกลายเป็นผู้หญิงที่มีเกียรติ ประสบความสำเร็จเป็นที่ชื่นชมแก่บุคคลทั่วไป และกลายเป็นแบบอย่างให้ผู้หญิงจำนวนมากใฝ่ฝันถึง จึงไม่แปลกอะไรที่ทุกวันนี้มีผู้หญิงเป็นจำนวนมากเต็มใจอดไขว่เรือนร่างของตัวเอง และคิดว่าเรือนร่างที่งดงามสมบูรณ์เป็นสิ่งที่มีความสำคัญ เพราะพิธีกรรมการประกวดนางงามทุกปี ๆ ช่วยตอกย้ำความคิดดังกล่าวให้ฝังแน่นยิ่งขึ้น จำนวนผู้หญิงที่เต็มใจขายเรือนร่างตัวเองจึงมีมากขึ้น เช่นเดียวกับจำนวนนักท่องเที่ยวที่ต้องการซื้อสินค้าชนิดนี้ก็ไม่เคยลดลง การค้าประเมินจึงเป็นวงจรที่ยังแก้ไขไม่ได้ และมีแต่จะแพร่สะพัดไปในสังคมในระดับที่รุนแรงขึ้นทุกที ๆ

เรื่องสั้นทั้ง 5 เรื่องคือ เรื่อง “ด้วยเลือดด้วยเนื้อ” เรื่อง “ซู้ของจำ” เรื่อง “นักตกปลา” เรื่อง “ของขวัญ” และเรื่อง “คนสวยหมายเลข 53” ร่วมกันเสนอภาพเมืองที่เป็นศูนย์กลางของการค้าประเมิน ภาพรวมของเรื่องสั้นทุกเรื่องที่ปรากฏจึงเป็นภาพที่แสดงโลกของการค้าประเมินทั้งในรูปแบบที่เปิดเผย เช่น สถานบริการอาบอบนวด หรือสถานบริการคาเฟ่ และในรูปแบบที่ไม่เปิดเผย เช่น โสเภณีตามแหล่งท่องเที่ยว หรือสาวบริการที่ติดต่อผ่านนายหน้า ภาพจากเรื่องสั้นทั้ง 5 เรื่องที่นักเขียนแสดงให้เห็นรูปแบบการค้าประเมินอันหลากหลายที่มีศูนย์กลางที่เมืองซึ่งเป็นภาพเดียวกัน นักเขียนจะนำเสนอประเด็นที่ต่างกัน เรื่อง “ด้วยเลือดด้วยเนื้อ” เสนอภาพหญิงบริการที่ถูกเอารัดเอาเปรียบจากคนเชียร์แขก เรื่อง “ซู้ของจำ” เสนอประเด็นความสัมพันธ์ทางเพศแบบเลสเบี้ยนซึ่งเป็นการสัมพันธ์นอกกรอบแบบปกติที่มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นในสังคม เรื่อง “ของขวัญ” และ “นักตกปลา” เสนอประเด็นว่าการที่บ้านเมืองมีโสเภณีในรูปแบบใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นเป็นสิ่งชี้ให้เห็นความเสื่อมโทรมที่เกิดในสังคม และเรื่อง “ของขวัญ” ยังแสดงให้เห็นการปะทะขัดแย้งระหว่างโลกของระบบคุณค่าแบบเก่ากับโลกของระบบคุณค่าแบบใหม่จากภาพของชายชราและเด็กสาวบริการในโรงแรม เรื่อง “คนสวยหมายเลข 53” เสนอสภาพแวดล้อมทางสังคม (คือภาพการประกวดนางสาวไทย) ที่ยั่วยุและสนับสนุนให้เกิดการค้าประเมินอย่างต่อเนื่อง

ภาพลักษณ์สังคมเมืองที่ปรากฏในเรื่องสั้นแต่ละเรื่องจะสะท้อนให้เห็นมุมมองของนักเขียนที่ต่างกัน ซึ่งมุมมองที่นักเขียนมีต่างกันอย่างนี้ก็มีผลต่อการนำเสนอภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมด้วย เช่น ภาพของการค้าประเมินในรูปแบบใหม่ที่ดำเนินไปอย่างไม่เปิดเผยเท่าใดนักในเรื่อง “ของขวัญ” และเรื่อง “นักตกปลา” ผู้เขียนคือ ขจรฤทธิ์ ใช้มุมมองแบบประเมินคุณค่าทางศีลธรรมที่สูงมาก ภาพการค้าประเมินที่ปรากฏจึงเป็นภาพ

ที่ขจรฤทธิ์เห็นว่า เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นความเสื่อมโทรมทางศีลธรรมของคนในสังคม ภาพของโสเภณีในเรื่อง “นักตกปลา” จึงเป็นภาพของผู้หญิงไม่ดีที่มีพฤติกรรมอันเสื่อมเสีย ควรแก่การประนาม แต่ในเรื่อง “ของขวัญ” มุมมองแบบประเมินคุณค่าทางศีลธรรมที่ขจรฤทธิ์ใช้กลับแสดงให้เห็นการปะทะขัดแย้งระหว่างโลกของคุณค่าแบบเก่ากับโลกของคุณค่าแบบใหม่ที่น่าสนใจ โดยเสนอภาพเด็กสาวที่ขายตัวโดยถือเป็นเรื่องธรรมดาที่ใคร ๆ ในสังคมก็ทำกัน เพราะเป็นงานที่ให้ค่าตอบแทนสูง ซึ่งตรงกันข้ามกับชายชราที่ละอายใจ ไม่กล้าหลับนอนกับเด็กสาวคราวลูก เพราะเขายึดมั่นในศีลธรรม คำนึงถึงความเหมาะสมและความรัก ในเรื่อง “ของขวัญ” เห็นได้ชัดว่าความคิดของชายชราก็คือความคิดของผู้แต่ง ส่วนเรื่อง “ด้วยเลือดด้วยเนื้อ” เรื่อง “ซู้ของจำ” และเรื่อง “คนสวยหมายเลข 53” ซึ่งแต่งโดย ณรงค์ จันทร์เรื่อง จะไม่ปรากฏน้ำเสียงที่ตัดสินตัวละครว่าเป็นคนไม่ดี ไม่ว่าตัวละครจะเป็นใคร และมีพฤติกรรมอย่างไรก็ตาม สิ่งที่ณรงค์ตีแผ่ก็คือ โลกของการค้าประเวณีที่มีความเคลื่อนไหวของชีวิตหลาย ๆ ชีวิตภายในโลกใบนี้อย่างเต็มไปดด้วยชีวิตชีวา เป็นการถ่ายทอดประสบการณ์ที่แสดงให้เห็นว่าผู้แต่งผ่านโลกใบนี้มามากจนเกิดความเข้าใจ และถ่ายทอดมุมมองของตัวละครที่ใช้ชีวิตในโลกการค้าประเวณีได้อย่างสมจริง อย่างไรก็ตามหากพิจารณาเนื้อหาของเรื่องสั้นทั้ง 3 เรื่อง ภาพลักษณ์ของสังคมเมืองภาพนี้ก็ไม่ใช่ภาพลักษณ์ในเชิงบวก เพราะชีวิตกลางคืนที่ณรงค์นำเสนอก็เป็นชีวิตที่แปดเปื้อน ไม่บริสุทธิ์ เช่นมีการชู้ตริตเอาไรต์เอาเปรียบ แสดงให้เห็นรสนิยมทางเพศที่เบี่ยงเบน เป็นชีวิตที่อยู่ในวงจรที่ต้องเกี่ยวข้องและดำเนินไปได้รูปแบบของการค้าประเวณีอย่างเต็มที่ ซึ่งเป็นสิ่งที่สังคมไทยยังเห็นว่าเป็นเรื่องผิดศีลธรรม

ความเจริญแบบเมือง : ปัจจัยส่งเสริมให้หญิงสาวมาค้าประเวณี

ในจำนวนเรื่องสั้นที่พูดถึงปัญหาโสเภณี มีเรื่องสั้นสามเรื่องที่มีมุ่งประเด็นมายังชีวิตผู้หญิงที่ก้าวสู่โลกของการค้าประเวณีโดยเฉพาะ โดยเน้นไปที่การแสดงภูมิหลังของหญิงสาวเพื่อนำไปสู่ข้อสรุปที่ว่า สาเหตุที่ทำให้เธอเหล่านี้ต้องมาขายตัว นอกไปจากเรื่องความยากจนอันเป็นเหตุที่เห็นเด่นชัดแล้ว ยังมีปัจจัยหลักที่ส่งเสริมให้เกิดโสเภณีหน้าใหม่ ๆ อย่างไม่สิ้นสุดร่วมอยู่ด้วย ปัจจัยดังกล่าวคือ ความเจริญแบบเมืองที่หล่อมล้ากับชนบทในทุก ๆ ด้าน เมืองเป็นแหล่งงานที่ให้ค่าตอบแทนสูง และเป็นศูนย์กลางของความสะดวกสบายและความทันสมัย เมืองเป็นต้นแบบของวัฒนธรรมบริโภคนิยมที่ส่งผ่านไปสู่ชนบทโดยสื่อวิทยุ โทรทัศน์ ทำให้ผู้คนคลั่งไคล้กับความทันสมัย และแข่งขันกันบริโภคสิ่ง

ฟุ่มเฟือยอย่างไร้ขอบเขตจำกัด ความเจริญแบบเมืองนี้เองที่ทำให้พ่อแม่บางรายยินยอมขายลูกให้มาค้าประเวณีตามเมืองใหญ่ๆ หรือทำให้เด็กสาวบางรายตัดสินใจมาค้าประเวณีด้วยตนเองเพื่อแลกเปลี่ยนกับฐานะทางเศรษฐกิจและอำนาจการบริโภคที่สูงขึ้น ทั้งหมดนี้เป็นสาระสำคัญที่จะเห็นได้จากเรื่องสั้น 3 เรื่องคือ “กัลยา (ณี)” “นางฟ้า-ทาสี” และ “พับครึ่ง” ของอัศศิริ ธรรมโชติ จากรวมเรื่องสั้นชุด ทะเลร่ำลมโศก และเรื่อง “สิ่งแลกเปลี่ยน” ของพลินดา สิริพงษ์ จากชุมนุมเรื่องสั้นช่อการะเกดชุด ใจต่อใจ

“กัลยา(ณี)” เป็นเรื่องของหญิงสาวพนักงานบริการอาบอบนวดผู้มีรูปโฉมต่างจากวัยเด็กอย่างไม่เห็นเค้า “กัลยา” ในวัยเด็กมอมแมม ต่างไปจากเพื่อนวัยเดียวกันที่เนื้อตัวสะอาดอยู่เสมอ เพราะมีแม่ดูแลเอาใจใส่ แต่ปัจจุบัน “กัลยา” เป็นสาวสวยเนื้อตัวหอมสะอาด และเปลี่ยนชื่อเป็น “กัลยาณี” เมื่อมาทำอาชีพหญิงบริการอาบอบนวดได้ไม่นาน เธอตั้งใจมากที่พบเพื่อนเก่าอย่าง “ผม” โดยบังเอิญและเล่าความฝันให้ฟังว่า เธอตั้งใจทำงานเก็บเงินเพื่อเปิดร้านอาหารและจะรับแม่มาอยู่ด้วย³⁶ แนวคิดสำคัญของเรื่องคือความยากจนและความต้องการชีวิตที่สะดวกสบายแบบชาวเมืองทำให้หญิงสาวบางคนเลือกใช้ร่างกายของเธอแลกเปลี่ยนเป็นเงินสำหรับเลี้ยงดูครอบครัว และยกระดับฐานะของตนเอง

หากพิจารณาเส้นทางก่อนที่ “กัลยา” จะเข้ามาเป็นพนักงานอาบอบนวดเหตุผลที่ว่า “กัลยา” ขายตัวเพื่อเลี้ยงครอบครัวอาจไม่น่ารับฟัง และดูไม่เกี่ยวข้องกับความต้องการยกระดับครอบครัวแต่อย่างใด เพราะก่อนที่ “กัลยา” จะมาเป็น “กัลยาณี” นั้น เธอหนีตามผู้ชายเข้ากรุงเทพฯ ตั้งแต่ยังไม่จบมัธยมปลาย ทิ้งให้แม่เสียใจอับอาย และแบกภาระในการเลี้ยงดูครอบครัวเช่นเดิม แต่อัศศิริทิ้งเหตุผลบางอย่างให้ผู้อ่านทำความเข้าใจว่าทำไม “กัลยา” ต้องหนี เริ่มด้วยคำพูดของแม่กัลยาที่พูดดักคอลูกสาวเมื่อเห็นว่าลูกของตนอยากจะไปโรงเรียนพร้อม ๆ กับเพื่อน ๆ ว่า

“ให้ลูกคนมีเงินเค้าไปกันก่อนเหอะ มึงจะไปเอาอย่างเค้าไม่ได้หรอก มีแม่ที่ต้องตะกายหาเงินอยู่หยั่งงี้ มันต้องช่วยกันหน่อยเว้ย”³⁷

³⁶ อัศศิริ ธรรมโชติ, “กัลยา(ณี),” ใน ทะเลร่ำลมโศก (กรุงเทพฯ : ก.ไก่, 2535), หน้า 43-49.

³⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 43.

ความยากจนทำให้ “กัลยา” ต้องตื่นแต่เช้าช่วยแม่ทำข้าวแกงขาย จนกระทั่งไปโรงเรียนไม่ทันและถูกครูตีเสมอ ไม่นับกับการถูกครูตีประจานในชั่วโมงสุขศึกษาด้วยเหตุผลเลียบสกปรก มีเหา ทุ่งเท้าขาดและมีกลิ่น และตามตัวมีแต่คราบโคลงจับเกาะ “กัลยา” ต้องช่วยแม่แบกรับภาระครอบครัวตั้งแต่เล็กจนรุ่นสาว แต่ก็ไม่มีหวังว่าฐานะครอบครัวจะดีขึ้น เธอต้องอยู่โดดเดี่ยวโศกเศร้าในขณะที่เพื่อนๆ สดใสร่าเริงตามวัยได้ด้วย ความปรองอมของครอบครัว “กัลยา” มีสติปัญญาที่ไม่อาจแข่งขันกับใครๆ ได้ ทั้งหมดที่กล่าวมาทำให้ “กัลยา” อัจฉริยะน้อยและท้อถอย ผลักดันให้เธอหนีตามผู้ชายไปเมื่อเธอสอบตก และทำให้เธอกลายเป็น “อีลูกไม่รักดี” ในสายตาของแม่และชาวบ้าน แต่เมื่อ “ผม” พบ “กัลยา” อีกครั้งโดย “กัลยา” กลายเป็น “กัลยาณี” ไปแล้ว “ผม” ได้รู้เรื่องราวของเธอว่าเมื่อเธอมีรายได้ดีขึ้น เธอส่งเงินไปให้ทางบ้านใช้ และตั้งความหวังว่าจะพบคู่ขาเศรษฐีสักคนสะสมเงินไว้เปิดร้านอาหารสักแห่งและจะรับแม่มาอยู่ด้วย “ผม” ได้รับความในใจของเธอว่าเธอยังคิดถึงเพื่อนๆ ที่เคยช่วยเธออาบน้ำสระผมไม่ให้ถูกครูตีได้อยู่เสมอ แต่เธอไม่อยากจะกลับบ้านเพราะอายุที่มีอาชีพหญิงบริการ ผู้อ่านจะเข้าใจว่าเมื่อแรกที่ “กัลยา” หนีตามผู้ชายไปเธออาจฝากความหวังไว้กับผู้ชายคนนั้นถึงชีวิตใหม่ที่ดี แต่เมื่อไม่ได้เป็นดังที่หวัง “กัลยา” จึงตัดสินใจเป็นพนักงานอาบอบนวด เพราะเธอเห็นว่าชีวิตเธอไม่มีทางเลือกที่ดีกว่านี้ การค้าประเวณีเป็นทางเลือกสายเดี่ยวที่ทำให้เธอหลีกเลี่ยงสภาพชีวิตที่ยากจนและจำใจไปสู่ชีวิตแห่งความทันสมัย ความร่ำรวย การบริโภค และการตอบสนองความต้องการทางเศรษฐกิจของตนเองและครอบครัวได้สำเร็จ

“จะทำได้กะ วาสนาเรามันหยั่งงี้...เรียนหนังสือก็ไม่เก่ง จนก็จนตักदान ก็ต้องอาศัยอาชีพที่มันรวยทางลัดได้ ใครจะว่าเลขก็ช่างเหอะ..”³⁸

อาชีพการค้าประเวณีเป็นอาชีพที่ผู้หญิงบางคนใช้เป็นทางลัดเพื่อเลี้ยงดูและยกระดับฐานะครอบครัว บางคนอาจตัดสินใจว่าผู้หญิงเหล่านี้เป็นผู้หญิงไม่รักดี รักสบาย และอยากรวยโดยที่ไม่มีความมานะต่อสู้งานหนัก แต่สำหรับผู้เขียนคืออัศจรรย์ไม่ได้คิดเช่นนั้น เขาให้ความเห็นอกเห็นใจและตั้งใจสะท้อนความรู้สึกละเอียดอ่อนของผู้หญิงที่สังคมมองว่าไม่รักดี เป็นหญิงสำส่อน ผ่านความรู้สึกของ “กัลยา” คนแก่ขณะนึกถึงน้ำใจของเพื่อนๆ ในวัยเด็กที่เคยหยิบยื่นให้เธอ

³⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 48.

“คิดถึงเมื่อตอนเรียนหนังสือเป็นเด็ก..” เธอว่าเสียงต่ำ “คิดถึงเพื่อน ๆ ที่ช่วยกัน
จับเราอาบน้ำสระผมแล้วอยากร้องให้...”

น้ำตาเธอร่วงลงมาจริง ๆ ผมจับมือเธอขึ้นมาอีก

“เอาเป็นว่าเธอสอบผ่านชั่วโมงสุขศึกษาตอนที่มาเป็นคุณกัลยาณีนี่แหละ จะคิด
อะไรมากเล่า เธอรู้ไหมว่ากัลยาหรือกัลยาณีนี่ก็แปลได้ว่าหญิงงาม...เธอสวยจริง ๆ
และมีน้ำใจดีด้วย ทำงานของเธอต่อสู้ชีวิตไปเกิด..”³⁹

อัศศิริทำให้ผู้อ่านเห็นว่าหญิงบริการที่สังคมตราหน้าว่าเป็นหญิงชั่วก็คือคนที่มี
ชีวิตจิตใจคนหนึ่ง มีอารมณ์ละเอียดอ่อน มีความหลังที่แค้นแค้นขมขื่น และการที่เธอเหล่านี้
ต้องมาเป็นหญิงบริการเพราะชีวิตเธอไม่มีทางเลือก เธออยากจนและโอกาสที่จะใช้การ
ศึกษาระดับฐานะของตัวเองก็ถูกปิดตายสำหรับพวกเธอ ความยากจนและการศึกษาที่
ไม่ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนอย่างแท้จริง อาจทำให้ผู้อ่านสามารถคิดต่อไปได้ถึง
ความล้มเหลวของรัฐบาลในการวางนโยบายพัฒนาประเทศ แต่สิ่งที่ผู้อ่านเห็นได้อย่างชัด
เจนและเป็นความมุ่งหมายของอัศศิริเองด้วย คือการให้คนทั่วไปมองผู้บริการในฐานะที่
เป็นมนุษย์ที่มีเลือดเนื้อ มีชีวิตที่น่าเห็นใจซึ่งสังคมไม่ควรตราหน้าประณามพวกเธอ และผู้
ชายไม่ควรลดความเป็นมนุษย์ของพวกเธอให้กลายเป็นเพียงสินค้าที่ซื้อได้แต่เพียงอย่าง
เดียว

เรื่อง “นางฟ้า-ทาสี” เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่เสนอว่า ผู้หญิงที่ตัดสินใจเป็นโสเภณีก็น่า
ก็ด้วยปัจจัยทางเศรษฐกิจคือเพื่อยกระดับฐานะของครอบครัวแก้ปัญหาความยากจนเช่น
กัน แต่ความยากจนไม่ใช่สาเหตุเดียวที่ทำให้หญิงสาวมาเป็นโสเภณี หากแต่ความเจริญ
แบบเมืองมีส่วนอย่างมากที่ดึงดูดและผลักดันให้หญิงสาวเลือกเข้าสู่อาชีพค้าประเวณี
“นางฟ้า-ทาสี” เป็นเรื่องของ “เธอ” ซึ่งเป็นเด็กสาวบ้านนอกที่ต้องเข้ามาทำงานในกรุง-
เทพฯ เพื่อช่วยครอบครัว “เธอ” เข้ามาเป็นสาวใช้ทำงานบ้านด้วยความสบายใจของพ่อ
แม่ที่ไม่ต้องการให้ลูกมาเป็นโสเภณี แต่แล้ว “เธอ” ก็มีสภาพไม่ต่างจากหญิงขายบริการ
เท่าใด เพราะ “เธอ” แอบรักลูกชายเจ้านายและมอบความสาวใจด้วยความรัก จนกระทั่ง
“คุณผู้ชายคนน้อย” แต่งงานและมาตีราคา “เธอ” เพียงแค่สร้อยทองเล็ก ๆ เส้นเดียว หวัง
จะให้ “เธอ” เป็นเมียคนใช้ต่อไปทำให้ “เธอ” เสียใจมาก เมื่อ “เธอ” ลากลับไปเยี่ยม
บ้านวันสงกรานต์พบเพื่อน ๆ ที่ไปเป็นหญิงบริการแต่งตัวสวยงามราวนางฟ้า ส่วน “เธอ”

³⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 48-49.

สภาพมอมแมมเหมือนคนรับใช้ และเพื่อนๆยังมีเงินมาปลูกบ้านใหม่ ชื่อของใช้ได้มากมายในขณะที่ “เธอ” ไม่มีอะไรเลย “เธอ” เริ่มเกิดความลังเลว่าจะกลับไปเป็นคนใช้ต่อไปหรือจะไปอยู่กับเพื่อนๆ ดี⁴⁰

เรื่องของ “เธอ” เป็นตัวอย่างอันดีที่แสดงให้เห็นว่า ความยากจนไม่ใช่สาเหตุหลักที่ทำให้หญิงสาวมาเป็นโสเภณี เพราะแต่แรก “เธอ” ไม่ได้เลือกเป็นโสเภณีเพื่อแก้จน ตรงกันข้าม “เธอ” กลับได้รับการอบรมสั่งสอนว่าอาชีพโสเภณีไม่มีเกียรติ คนมักดูถูกเหยียดหยาม และครอบครัวของ “เธอ” สมัยครใจให้ “เธอ” เป็นคนใช้ขายแรงงานมากกว่า อย่างไรก็ตาม ความยากจนก็เป็นสาเหตุแรกที่ทำให้ “เธอ” และเพื่อนร่วมภูมิภาคต้องจากบ้านมาขายแรงงานในเมืองใหญ่

“ในรถเดียวกันนี้มีแต่คนที่ธรรมดาเช่นเดียวกันทั้งหมด ส่วนใหญ่เป็นหนุ่มสาววัยเดียวกันกับเธอ ไม่มีใครเลยที่จะเด่นผิดแปลกทั้งการแต่งกาย อากัปกริยาและภาษาพูดสำเนียงคนอีสาน ตู้อไฟคล้ายจะย่นย่อหมู่บ้านลงมาไว้ที่นี้ ที่เราเป็นคนพันธุ์เดียวกัน มีอาชีพเดียวกันคือทำนาข้าวเหนียว แต่ที่นี้ต่างเพียงว่าบ้างเป็นกรรมกรก่อสร้าง บ้างเป็นคนขับรถตุ๊กตุ๊ก เป็นคนขับรถแท็กซี่ และจากถ้อยคำที่พูดคุยกันที่มีมาแต่ย่ำค่ำ บ้างก็เป็นคนรับใช้เช่นเดียวกับที่เธอเป็น”⁴¹

ประเด็นที่อัศศิริแสดงผ่านชีวิตของ “เธอ” คือการเข้ามาเป็นสาวใช้ตามบ้านชนชั้นสูงและชนชั้นกลางในเมือง เปิดโอกาสให้หญิงสาวจากชนบทถูกกดขี่และเอารัดเอาเปรียบทางเพศได้มาก หลายกรณีที่หญิงสาวตัดสินใจยึดอาชีพโสเภณีเพราะถูกนายจ้างลวนลาม กรณีของ “เธอ” ในเรื่อง “นางฟ้า-ทาสี” แม้จะแตกต่างออกไปบ้าง เพราะ “เธอ” ยินยอมเป็นของนายจ้างเอง แต่ไม่นาน “เธอ” ก็พบว่าเส้นทางชีวิตของ “เธอ” ก็หมุนเข้าสู่วงจรการถูกเอารัดเอาเปรียบทางเพศเช่นกัน เพราะนายจ้างไม่ได้คิดแต่งงานกับ “เธอ” เมื่อ “เขา” จะแต่งงาน “เขา” ชื่อสายสร้อยข้อมือเบาบางราวกับ “หนวดกุ้งแห้ง” มาให้ เพราะ “เขา” คิดจะเก็บ “เธอ” เอาไว้เป็นเพียงเมียลับๆและเป็นคนใช้ต่อไป เรื่องราวของ “เธอ” แสดงให้เห็นว่า “เธอ” ถูกนายจ้างเอาเปรียบ เพราะความซื่อของ “เธอ” ที่บูชาความรักจนยอมทอดกายให้ ในขณะที่นายจ้างผู้เป็นเทพบุตร

⁴⁰ อัศศิริ ธรรมโชติ, “นางฟ้า-ทาสี,” ใน ทะเลรัลยมโศก (กรุงเทพฯ : ก.ไก่, 2535), หน้า 93-103.

⁴¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 94.

ของ “เธอ” ก็คือผู้ชายเห็นแก่ตัวคนหนึ่งที่ตั้งดวงความสุขจากร่างกายของ “เธอ” แต่เพียงอย่างเดียว

หลังจากที่อัคริรีแสดงให้เห็นว่าปัจจัยความยากจนเป็นเหตุที่ผลักดันให้คนชนบทมาขายแรงงานในเมือง ทำให้หญิงสาวหลายคนถูกเอารัดเอาเปรียบทางเพศแล้ว เขาก็เสนอภาพที่แสดงให้เห็นว่าความเจริญแบบเมืองเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้หญิงสาวหลายคนตัดสินใจเป็นโสเภณี ภาพดังกล่าวคือภาพของหญิงสาวที่ไปเป็นโสเภณีแล้วร่ำรวย แต่งตัวสวยงามราวนางฟ้า มีเงินปลูกบ้านให้พ่อแม่ เปรียบเทียบกับภาพของหญิงสาวที่ไปเป็นคนใช้มีสภาพมอซอไม่ต่างจากนางทาส ภาพเปรียบเทียบนี้แสดงให้เห็นเมื่ออัคริรีบรรยายความรู้สึกของตัวละคร “เธอ” เมื่อกลับไปเยี่ยมบ้านเกิดแล้วพบเพื่อนเก่า

“เธอรู้สึกล้าหลังแก่โลก และเหมือนว่ายังยืนมอซออยู่ที่บ้านป่าเหมือนเมื่อสองปีก่อน เพื่อนเก่าเป็นเหมือนดาวส่องแสงวาวอยู่กับความมืดของตัวเธอ พวกนางฟ้านี้หรือเมื่อก่อนที่เคยมอมแมมอยู่กับฝุ่นดินหญ้าไม่ต่างจากเธอสักเท่าไร มาบัดนี้กำลังส่งเสียงหัวเราะหวานใสอยู่ภายใต้เสื้อผ้าสีสด ร่างมีแต่กลิ่นกรุ่นหอม มีสีกันไปทั้งตัว ทั้งที่เล็บ ปาก แก้ม และมียิ้มแย้มอันเป็นสุขอยู่ภายใต้เครื่องประดับที่เหมือนจงใจแข่งกันอย่างต่างหู กำไล สายสร้อยเส้นใหญ่หน่อย

“นานที่ปีหน พวกเราก็รวมกลุ่มกลับบ้านสนุกกันแบบนี้สักที อาชีพพวกเราก็ทิ้งแหละนอนกับผู้ชายทั้งวันทั้งคืนไม่มีวัน เหนื่อยจะตายก็ขอสนุกกันมั่ง” เพื่อนหญิงเก่าว่า “แต่เราก็ปลื้มนะ รวบรวมเงินทองพอไปฝากพ่อแม่ได้ สายสร้อยหลายเส้นที่เธอเห็นอยู่นี้ฉันจะเอาไปแจกน้อง ๆ พอได้ใส่ວວດຂາວบ้านค้ำมั่งเกิดมามันไม่เคยมี”

เธอจุกคิด ก็มองดูสร้อยข้อมือที่บางเบาเป็นหวดกุ่มแล้วรู้สึกสงสารแม่พร้อมกับคิดเข้าถึง “คุณผู้ชายคนน้อย”⁴²

เมื่อ “เธอ” เห็นภาพเพื่อนที่ไปเป็นโสเภณีแล้วมีฐานะดีขึ้น สามารถซื้อบ้านซื้อเครื่องใช้ให้พ่อแม่ที่ชนบทได้ เปรียบเทียบกับภาพ “เธอ” ที่เป็นคนใช้ถูกเอารัดเอาเปรียบทางเพศแต่ยังยากจนเช่นเดิม ทำให้ “เธอ” เกิดความลึกลับและมีแนวโน้มว่าจะไปเป็นโสเภณีตามเพื่อน ภาพชีวิตของ “เธอ” เป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็นว่าปัญหาความยากจนและความเจริญแบบเมืองทำให้หญิงสาวมาเป็นโสเภณีกันมาก ความยากจนทำให้ “เธอ”

⁴² เรื่องเดียวกัน, หน้า 97-98.

เดินทางเข้าเมืองมาทำงานเป็นคนใช้ตามบ้าน ถูกนายจ้างเอาเปรียบทางเพศ เมื่อกลับไปเยี่ยมบ้านเห็นเพื่อนที่ไปเป็นโสเภณีมีความเป็นอยู่ดีขึ้น ซึ่งก็คือความเป็นอยู่แบบชาวเมือง “เธอ” เองสูญเสียความสาวไปแล้วแต่ยังยากจนอยู่ก็เริ่มคิดจะไปขายบริการตามแบบเพื่อนๆ ของ “เธอ” เพื่อที่จะสามารถซื้อความเจริญแบบเมืองให้พ่อแม่ได้เทียมหน้าเทียมตาชาวบ้านบ้างนั่นเอง

เรื่อง “นางฟ้า-ทาสี” เป็นเรื่องที่พยายามอธิบายเหตุผลหนึ่งในหลาย ๆ เหตุผลของหญิงสาวที่ตัดสินใจประกอบอาชีพโสเภณี ในเรื่องนี้หญิงสาวตัดสินใจเป็นโสเภณีไม่ใช่เพราะความยากจน แต่เพราะต้องการให้พ่อแม่มีฐานะทัดเทียมชาวบ้าน ผู้วิจัยมีความเห็นว่าภาพชีวิตของ “เธอ” เสนอประเด็นที่น่าสนใจอยู่หลายประการคือ ประการแรก ภาพชีวิตของ “เธอ” ที่ยากจนและเดินทางเข้าเมืองมาเป็นคนใช้ตามบ้าน แสดงให้เห็นการขูดรีดในระดับโครงสร้าง กล่าวคือ เมืองอยู่ในฐานะดีกว่าชนบทในทุก ๆ ด้านและยังได้รับการพัฒนาต่อไป ในขณะที่ชนบทประสบกับภาวะล้มละลาย ชาวชนบทจึงต้องเดินทางเข้าเมืองและมาเผชิญกับการเอารัดเอาเปรียบในหลายรูปแบบ การเอารัดเอาเปรียบทางเพศเป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่ผู้หญิงชนบทต้องเผชิญ ประการที่สอง การที่หญิงสาวผู้นี้ไม่เป็นโสเภณีเพราะถูกปลุกฝังว่าอาชีพโสเภณีเป็นอาชีพที่ไม่มีเกียรติ ผู้คนดูถูกเหยียดหยาม แต่ในที่สุดเธอก็มีสภาพไม่ต่างจากโสเภณีคือเสียตัวให้กับนายจ้าง และอาจจะด้อยกว่าโสเภณีจริงๆ เพราะเธอเสียตัวแล้วก็ยังไม่อาจยกระดับฐานะของครอบครัวได้ ในแง่นี้ตีความได้ว่า ประการแรก อคติที่ต้องการแสดงให้เห็นว่าผู้หญิงชนบทถูกเอารัดเอาเปรียบทางเพศด้วยรูปแบบที่นอกเหนือไปจากการขายตัว คือการเป็นเมียลับ ๆ ในบ้าน การถูกเอารัดเอาเปรียบในรูปแบบนี้ทำให้ผู้หญิงชนบทตกอยู่ในสภาพที่เลวร้ายกว่าโสเภณีเสียอีก เพราะไม่สามารถยกระดับฐานะตัวเองให้พ้นจากการดูถูกและไม่สามารถยกระดับฐานะครอบครัวเหมือนกับหญิงสาวที่ไปเป็นโสเภณีทำได้ ประการต่อมา ความล้มเหลวของหญิงสาวว่าจะเป็นคนใช้ต่อไปหรือจะไปเป็นโสเภณี แสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงทางความคิดที่มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น กล่าวคือ ผู้หญิงถูกสังคมปลุกฝังให้ยึดมั่นในคุณค่าความเป็นผู้หญิงที่ดี ซึ่งการเป็นโสเภณีขัดกับภาพผู้หญิงที่ดีที่สังคมยอมรับ “เธอ” ก็ได้รับการปลุกฝังค่านิยมดังกล่าวจึงไม่ได้เป็นโสเภณีในทันทีที่เข้าเมือง แต่ความอยากมีฐานะทำให้ “เธอ” เห็นว่าอาชีพโสเภณีอาจไม่ใช่อาชีพที่เลวร้ายที่สุด เพราะถึงอย่างไรก็ยังได้รับค่าตอบแทนคุ้มค่า และ “เธอ” ก็มีแนวโน้มอย่างมากที่จะไปเป็นโสเภณีแบบเพื่อน แสดงให้เห็นว่าความคิดของ “เธอ” เปลี่ยนไปคือเห็นฐานะดีกว่าศักดิ์ศรี แม้การขายตัวทำให้ “เธอ” เสียศักดิ์ศรีความเป็นผู้หญิงที่ดี แต่หากทำให้ “เธอ” และ

ครอบครัวมีฐานะที่ดีขึ้นก็เป็นเรื่องที่ควรแก่การพิจารณา นอกจากนี้ภาพของเพื่อนๆของ “เธอ” ที่อัคริศรีแสดงให้เห็นว่ามีความสุขในชีวิต มีอิสระเสรี และภาคภูมิใจกับการสร้างฐานะให้ครอบครัวได้เป็นสิ่งที่สนับสนุนให้เห็นว่าความคิดของคนเปลี่ยนแปลงไป ฐานะดีกว่าศักดิ์ศรี เพราะฐานะที่ดีทำให้คนสามารถใช้ชีวิตได้ตามแบบชาวเมือง มีทีวี ตู้เย็น สเตอริโอ ใส่สร้อยคอทองคำ มีบ้านหลังใหญ่ หากกล่าวให้ถึงที่สุด ฐานะสามารถซื้อศักดิ์ศรีแบบใหม่ได้ นั่นคือ ศักดิ์ศรีของคนมีเงินที่มีพลังในการใช้จ่ายได้ทุกเมื่อตามที่ต้องการ หากใครไม่มีฐานะคนนั้นต่างหากที่ควรอับอาย เหมือนดังเช่นที่ “เธอ” อับอายเมื่อเปรียบเทียบกับเพื่อน ๆ ของ “เธอ”

“นางฟ้า-ทาสี” แสดงให้เห็นว่าความเหลื่อมล้ำระหว่างเมืองกับชนบท คือชนบทถูกทำให้ด้อยโอกาสลงในขณะที่เมืองได้รับการพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางแห่งโอกาสมากขึ้น สิ่งนี้เป็นจุดสำคัญที่ผลักดันให้หญิงสาวมากมายออกจากชนบทและเดินทางเข้าเมืองและส่วนใหญ่มักถูกบีบให้เป็นโสเภณีภายหลัง ประเด็นที่เสนอในเรื่องคือ ชีวิตที่สะดวกสบายพร้อมแบบชาวเมืองเป็นสิ่งที่ชาวชนบทปรารถนา และเป็นอีกส่วนหนึ่งที่สำคัญที่ทำให้หญิงสาวตัดสินใจเป็นโสเภณี ประเด็นหลังนี้ได้รับการนำเสนออย่างชัดเจนในเรื่อง “พับครึ่ง” อันเป็นผลงานของอัคริศรี ธรรมโชติ “พับครึ่ง” เสนอแนวความคิดหลักที่ว่า อุดมการณ์บริโภคนิยมที่แพร่กระจายจากเมืองมาสู่ชนบททำให้ชาวชนบทเห็นว่าการค้าประเวณีซึ่งเคยเป็นสิ่งผิดศีลธรรมกลายเป็น “อาชีพ” หนึ่งที่ทำให้ครอบครัวยกระดับฐานะของตนได้อย่างรวดเร็ว การค้าประเวณีเป็นสิ่งที่แสดงความกตัญญูรู้คุณของลูกสาว ที่เสียสละไปขายตัวเพื่อให้พ่อแม่และครอบครัวอยู่ดีกินดี⁴³

“พับครึ่ง” เป็นเรื่องของหญิงสาวคนหนึ่งที่ถูกพ่อพามาขายบริการที่กรุงเทพฯ แลกเปลี่ยนกับเงินจำนวนหนึ่งที่พ่อแม่จะเอาไปซื้อของที่ครอบครัวใฝ่ฝัน หญิงสาวต้องรับแขกจนกว่าสัญญาเงินกู้จะหมดถึงจะมีอิสระ แต่พ่อคอยมาต่อสัญญาให้หญิงสาวขายบริการอยู่ต่อไป ทำให้หญิงสาวไม่สามารถไปใช้ชีวิตอยู่กับชายคนรักได้ ชายคนรักขอร้องให้ “เธอ” หนีไปกับ “เขา” แต่ “เธอ” ปฏิเสธเพราะ “เธอ” กลัวว่า “พ่อ” จะติดคุก คนรักของ “เธอ” ไม่เข้าใจและต่อว่าว่าสิ่งที่ “เธอ” นับถือเสมือนพระนั้นแท้จริงคือปีศาจ ส่วน “เขา” รัก “เธอ” อย่างแท้จริงกลับไม่ยอมไปกับ “เขา” หญิงสาวจำต้องบอกเหตุผลที่แท้จริงว่า “เธอ” ไปไม่ได้เพราะไม่ยอมให้น้องต้องมาทำงานแบบ “เธอ” ถ้า “เธอ” หนีไป “พ่อ” จะพาน้องสาวมาขาย สำหรับเรื่อง “พับครึ่ง” นี้ จะเห็น

⁴³ อัคริศรี ธรรมโชติ, “พับครึ่ง,” ใน ทะเลรัลมโสภ (กรุงเทพฯ : ก.ไก่ , 2535), หน้า 66-67.

ว่าเหตุผลหลักที่ทำให้หญิงสาวต้องมาเป็นหญิงบริการคือ ความต้องการบริโภคสิ่งของของคนในครอบครัวและการต่อสู้ดิ้นรนยกระดับฐานะให้ทัดเทียมเพื่อนบ้าน

“เมื่อกลิ่นกายของวัยสาวจับเกาะ เธอก็เป็นเช่นเดียวกับผู้ที่ เป็นสาวมาก่อน ส่วนใหญ่ของหมู่บ้านแห่งนี้ ที่แม่เห็นด้วยและให้พ่อจูงมือลงมากรุงเทพฯ เพื่อทำงานธรรมดาอันเป็นทางเลือกที่ดีที่สุดสำหรับอีกหลาย ๆ คนที่อยู่ข้างหลัง และด้วยใบหน้าอันเก๋อบจะไร้อารมณ์รู้สึกทั้งปวง เธอได้รับคำบอกกล่าวอันแสนจะธรรมดาปานกัน ต่อภารกิจการทำงานอันหนักหนาและยึดเยื้อ..เพื่อครอบครัวพ่อแม่อันเป็นที่รักนี่จนชั่วชีวิต...”

“กระเป๋าของเธอที่ใส่เสื้อผ้าพอมีมามากถูกรื้อออก และใส่แทนด้วยเงินก้อนโตที่พ่อของเธอจะต้องหิวมันกลับไปบ้าน และจะถูกแปรเป็นอะไรต่อมิอะไรหลายอย่างที่อยู่ข้างหลังไม่เคยมีเคยได้มาก่อนในชีวิต เธอรู้สึกท่วมท้นขึ้นภายในใจอันไม่รู้สิกรู้สม นับแต่ออกจากบ้านมาแล้วนั้น รู้สึกเรือนกายอันใหญ่โตและพองขึ้นผิดปกติ.. น้ำตาร้อนผ่าวไหลร่วงลงแก้ม

“พ่อ”...เธอเอ่ยออกมาได้เท่านั้น

“พ่อลูบเรือนผมของเธอแผ่วเบาสัมผัสเสียงครี้อและบอกชัดถึงความสำนึกในบุญคุณ

“พ่อกับแม่และน้อง ๆ เป็นหนี้บุญคุณเอ็งมาก...ลูกเอ๋ย...”⁴⁴

อัศศิริ แสดงให้เห็นอีกเหตุผลหนึ่งที่ทำให้หญิงสาวมาขายตัวคือ ค่านิยมเรื่องความกตัญญูและการตอบแทนบุญคุณต่อพ่อแม่ หญิงสาวในเรื่องก็เดินทางมาขายตัวด้วยเหตุผลนี้ แต่อัศศิริแสดงให้เห็นว่าค่านิยมในเรื่องความกตัญญูนอกจากจะเป็นเหตุผลที่ผลักดันให้หญิงสาวมาค้าประเวณีได้จริงแล้ว ค่านิยมนี้ยังถูกพ่อแม่ของหญิงสาวยึดเป็นความชอบธรรมในการขายลูกเพื่อแลกกับเงินที่ทำให้พวกเขาบริโภคสิ่งของต่าง ๆ ได้ การขายลูกไปเป็นโสเภณีอาจทำให้พ่อแม่สะเทือนใจบ้าง ดังภาพที่อัศศิริแสดงให้เห็นว่า “พ่อ” มีน้ำเสียงสั่นเครือด้วยความสำนึกในบุญคุณ แต่ความรู้สึกดังกล่าวถูกพลังของวัฒนธรรมบริโภคนิยมกระแทกให้จมหายไปอย่างรวดเร็ว เพราะจากคำบอกเล่าของ “เธอ” ให้ชายคนรักฟัง พ่อของ “เธอ” เอาเงินไปซื้อของฟุ่มเฟือยซึ่งไม่ใช่ของที่จำเป็นในการดำรงชีวิตและไม่ได้นำไปลงทุนเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรเลย “พ่อเอาเงินไป

⁴⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 61-63.

ซื้อตู้เย็น ที่วี เครื่องเสียง ปลุกบ้านใหม่ และออกเงินให้คนกู้”⁴⁵ สิ่งที่ “พ่อ” ได้จากการขาย “เธอ” ชื่อหามานั้นก็คือวิถีชีวิตแบบใหม่ของคนชนบทที่แข่งขันกันบริโภคสินค้า เช่น ที่วี ตู้เย็น รถมอเตอร์ไซด์ และการปลุกบ้านหลังงาม ทั้งหมดนี้ก็เพื่อโอ้อวดความทันสมัยของครอบครัว เงินที่ได้จากการที่ลูกไปเป็นหญิงขายบริการถูกนำมาใช้เพื่อการบริโภคโดยตรง แม้เงินบางส่วนจะถูกนำไปใช้ลงทุนโดยการออกเงินให้คนกู้ก็ตาม แต่การที่ “พ่อ” คอยมาต่อสัญญาเงินกู้โดยไม่สนใจความทุกข์ทรมานของ “เธอ” นั้น เห็นได้ชัดเจนว่า อคติที่ต้องการแสดงให้เห็นความต้องการบริโภคอย่างไม่รู้จักเพียงพอของ “พ่อ” นั้นเอง

“พรุ่งนี้พ่อจะมาพบครึ่งเอากะฉันทอีกแล้ว” เธอว่าน้ำตาร้อน ๆ ล้นออกมา เมื่อท้ายปีก่อน พ่อเข้ากรุงเทพฯคนเดียว หลังจากที่รู้ว่าเธอทำยอดเงินได้เลย สัญญาเงินกู้ไปแล้ว พ่อมายกมือไหว้เสียขอ “พบครึ่ง” ไปจากเสียอีกสองหมื่นบาท และเมื่อยอดสี่หมื่นใกล้จะหมดสิ้นแล้ว นี้พ่อก็จะมาอีก ทั้งที่เธอเปลืองเนื้อเปลืองตัวและจะหมดสิ้นอยู่แล้ว พ่อน่าจะรู้ว่าเธอเหน็ดเหนื่อยเมื่อไหร่ และทรมานเพียงไร”⁴⁶

ในตอนท้ายนี้จะเห็นได้ชัดเจนว่า ด้วยพลังของอุดมการณ์บริโภคนิยมทำให้พ่อมองลูกสาวเป็นเพียงปัจจัยการผลิตสำหรับเลี้ยงดูครอบครัว เป็นที่มาของรายได้ที่สามารถทำให้ครอบครัวบริโภคสินค้าฟุ่มเฟือย มีเงินจับจ่ายใช้สอย และซื้อความทันสมัยได้อย่างไม่มีขีดจำกัดเท่านั้น คำพูดที่ “เธอ” ชี้แจงให้ชายคนรักฟังถึงเหตุที่ “เธอ” ไปใช้ชีวิตร่วมกับ “เขา” ไม่ได้ แม้ “พ่อ” จะมาทำให้ “เธอ” เป็นทาสนายทุนอย่างไม่มีสิ้นสุดเป็นสิ่งยืนยันความคิดนี้เป็นอย่างดี “ฉันสงสารน้องผู้หญิงอีกคนหนึ่ง ฉันไปกับพี่ไม่ได้หรอก พ่อขู่ฉันเอาไว้ จะพาน้องมาพบครึ่งถ้าหากฉันหนีไปเสีย”⁴⁷ คำพูดดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าความต้องการบริโภคอย่างตะกละตะกรามและไม่รู้จักพอทำให้พ่อลดคุณค่าความเป็นมนุษย์ของลูกสาวตัวเองให้กลายเป็นแค่สินค้าที่ขายได้ราคางาม ซึ่งหาก “เธอ” ไม่สามารถหารายได้มาเลี้ยงดูครอบครัวได้ต่อไป ก็ยังมีน้องสาวของ “เธอ” ที่ยังเป็นปัจจัยการผลิตรองรับการบริโภคของครอบครัวได้อีก อุดมการณ์บริโภคนิยมที่เมืองเป็นต้นแบบจึงเป็นส่วนสำคัญที่ดึงดูดให้พ่อแม่เต็มใจขายลูกเข้าสู่วงจรการค้าประเวณีอย่างไม่รู้จบ

⁴⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 65.

⁴⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 65-66.

⁴⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 66.

“พับครึ่ง” นอกจากจะแสดงให้เห็นความสมัครใจของพ่อแม่ที่ขายลูกสาวเพื่อแลกพลังในการบริโภคแล้ว ยังสะท้อนให้เห็นสภาพการค้าประเวณีที่มีลักษณะองค์กรจัดตั้งอันเป็นรูปแบบปัจจุบันของการเข้าสู่ตลาดการค้าประเวณีของเด็กสาวในชนบท ดังเช่นตอนเปิดเรื่อง พ่อของ “เธอ” มาส่ง “เธอ” ที่กรุงเทพฯ โดยเดินทางมาพร้อมคนในหมู่บ้าน

“มีคนจากหมู่บ้านเดียวกันนำทางพ่อกับเธอออกมาจากหมู่บ้าน เดินทางมาแสนไกลจนเธอรู้สึกได้ว่ายากที่จะหวนกลับไปได้อีก...”

“เฮียเชื่อคนนี่เค้า..เอามาแล้วไม่ผิดหวัง เชื่อใจกันมานานแล้ว” เฮียเหนยน์ตาหยีหรือไปยังคนนำทาง “เด็กของลือเป็นคนดี ว่างาย ขยัน รับผิดชอบ และบริสุทธิ์ ถ้าไม่ทำเรื่องยุ่งยากอีกหน่อยก็เกินค่าตัว และลือมาเอาเงินก่อนได้อีก” คราวนี้เฮียพยักหน้าไปทางพ่อที่ได้แต่นิ่งทำเอออวย

“เฒ่าเข้าใจแล้วนี่นา...พับครึ่ง” คนนำทางย้ำ “เราเอาเงินก่อนไปห้าหมื่น ค่าตัวอีหนูถึงแสนบาท มันจะต้องทำเงินได้ถึงแสนบาท สัญญาเงินก้อนนั้นก็หมด...จะต่อกันใหม่อีกเรื่องหนึ่งว่ากันเป็นงวด ๆ ไป”⁴⁸

คนนำทางรู้จักคุ้นเคยกับเฮียเป็นอย่างดี และเป็นคนที่เฮียไว้วางใจได้เรื่องนำเด็กสาวคุณภาพดีมาให้ และคนนำทางคือคนจากหมู่บ้านเดียวกับเธอ คนนำทางก็คือ “สาย” หรือ “นายหน้า” ที่คอยสอดส่องดูว่าครอบครัวใดในหมู่บ้านที่มีเด็กสาวต้องการไปทำงานหรือพ่อแม่ต้องการส่งลูกไปทำงานนั่นเอง การมีคนนำทางเป็นสิ่งแสดงให้เห็นองค์กรจัดตั้งที่มีเครือข่ายโยงใยจากหมู่บ้านไปสู่สถานประกอบการโดยตรง ลักษณะเช่นนี้ต่างจากสมัยก่อนที่เด็กสาวมักออกจากหมู่บ้านโดยมีจุดมุ่งหมายเพียงเพื่อมาทำงานรับจ้างในเมือง และถูกชักชวนให้เข้าสู่ตลาดการค้าประเวณีในภายหลัง องค์กรเครือข่ายที่จัดตั้งขึ้นนี้สะท้อนให้เห็นถึงการเติบโตของอุตสาหกรรมเรียงรมย์ที่เพิ่มสูงขึ้น และจำนวนเด็กสาวที่เต็มใจเดินทางไปค้าประเวณีในเมืองมากขึ้น และผู้วิจัยเห็นว่าองค์กรจัดตั้งสะท้อนให้เห็นอิทธิพลของเมืองที่กำหนดวิถีชีวิตชาวชนบทโดยตรงอีกด้วย เมืองเสนออาชีพโสเภณีให้เป็นอาชีพของหญิงสาวชาวชนบทโดยเฉพาะ เพราะการมาเป็นโสเภณีในเมืองถูกทำให้เห็นว่าเป็นทางเลือกที่จะทำให้ฐานะครอบครัวดีขึ้นในปริบตาได้จริง แต่สิ่งที่แฝงอยู่ในฐานะที่ดีขึ้นก็คือ การที่หญิงสาวถูกรอกรับทำให้เป็นปัจจัยการผลิตและถูกเจ้าของประกอบการขูดรีดด้วย

⁴⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 62.

การทำงานมากกว่าเงินที่ครอบครัวได้รับถึงเท่าตัว ในท้ายที่สุดผู้อ่านจะเห็นว่า โอกาสที่เมืองเสนอให้หญิงสาวก็คือโอกาสที่เมืองบวกค่าชุดรีดจากแรงงานของเธอไปแล้วนั่นเอง

เรื่องสั้นที่เสนอประเด็นอิทธิพลของอุดมการณ์บริโภคนิยมทำให้พ่อแม่เต็มใจขายลูกสาวไปเป็นหญิงบริการอีกเรื่องหนึ่งคือเรื่อง “สิ่งแลกเปลี่ยน” ของพลินดา ศิริพงษ์ ในชุมนุมเรื่องสั้นช่อการะเกดชุด ใจต่อใจ แต่เรื่อง “สิ่งแลกเปลี่ยน” จะเสนอภาพการเปลี่ยนแปลงของชุมชนที่มีวิถีการผลิตแบบพึ่งพาตนเองและมีวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เหมาะสมกับสภาวะความเป็นอยู่ของคนในชุมชน ไปสู่ชุมชนที่รับเอาความทันสมัยและอุดมการณ์บริโภคนิยมจากเมืองเข้ามาในหมู่บ้านโดยเน้นไปยังประเด็นที่ว่า เมื่อชุมชนท้องถิ่นที่เคยมีชีวิตเรียบง่ายเอาความทันสมัยและอุดมการณ์บริโภคนิยมเข้าไปในชุมชน กล่าวคือ คนในชุมชนแข่งขันกันบริโภคสินค้าต่าง ๆ เมื่อไฟฟ้าเข้าถึงหมู่บ้าน อาทิ โทรทัศน์ ตู้เย็น เครื่องเสียง วิทยุ เพื่อแสดงว่าเป็นคนทันสมัย สิ่งที่บ้านต้องใช้แลกเปลี่ยนกับความทันสมัยก็คือ ทรัพยากรของชุมชนทั้งชุมชนไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ป่าไม้ หรือทรัพยากรมนุษย์ที่ถูกดึงกลับไปสร้างความเจริญให้เมืองต่อไป หนึ่งในทรัพยากรมนุษย์ที่ถูกดูถูกลงเหลือเพียงการเติบโตทางเศรษฐกิจของเมืองก็คือ เด็กสาวที่ถูกนายหน้าติดต่อบริษัทนำเข้าธุรกิจการค้าประเวณี ทั้งนี้ก็เพื่อแลกเปลี่ยนกับเงินสามหรือสี่พันบาท เพื่อซื้อวิทยุสักเครื่อง หรือยกเรือนหลังใหม่ให้ดูทันสมัย การพิจารณาเรื่องสั้น “สิ่งแลกเปลี่ยน” ได้วิเคราะห์อย่างละเอียดแล้วในส่วนโลกของแสงสี ดังนั้นจึงเพียงแคยกประเด็นที่เกี่ยวกับเรื่องของการค้าประเวณีมากล่าวถึงในที่นี้เท่านั้น

เรื่องสั้นทั้ง 4 เรื่อง คือเรื่อง “กัลยาณี” เรื่อง “นางฟ้า-ทาสี” เรื่อง “พับครึ่ง” และเรื่อง “สิ่งแลกเปลี่ยน” เป็นเรื่องที่พยายามทำความเข้าใจกับเหตุผลในการมาเป็นโสเภณีของผู้หญิงสาวจากชนบททั้งหลาย ภาพด้านหนึ่งผู้อ่านจะเห็นความจำเป็นของชีวิตหญิงสาวแต่ละคนว่าเป็นเพราะความยากจน ความต้องการยกระดับฐานะครอบครัว และความต้องการตอบแทนบุญคุณพ่อแม่ ทำให้พ่อแม่พ้นจากความยากจนและความอับอาย ทำให้เธอต้องมาขายตัว และภายใต้เหตุผลเหล่านี้ผู้อ่านจะเห็นภาพอีกด้านหนึ่งคือ ภาพของเมืองที่อยู่เหนือและได้ประโยชน์จากชนบทในทุก ๆ ด้าน ความเจริญของเมืองทำให้เมืองกำหนดให้อาชีพโสเภณีเป็นทางเลือกที่ชาวชนบทเต็มใจเลือก ความเจริญของเมืองที่เป็นศูนย์กลางทางสังคมและวัฒนธรรม ทำให้เมืองเผยแพร่วัฒนธรรมบริโภคนิยมไปตามท้องถิ่นต่าง ๆ และทำให้คนชนบทเป็นทาสของวัฒนธรรมนี้ นี่คือภาพรวมของเรื่องสั้นทั้ง 4 เรื่องที่เสนอว่า ความเจริญของเมืองอยู่เบื้องหลังเหตุผลทุกเหตุผลที่ทำให้หญิงสาวชาวชนบทเดินทางเข้ามาเป็นโสเภณีในเมือง

เรื่องสั้นที่เสนอปัญหาโสเภณีและการค้าประเวณีทั้ง 3 กลุ่มที่ผ่านมาร่วมกัน เสนอภาพลักษณ์เมืองซึ่งเป็นนครโสเภณี เพราะเมื่อพิจารณาจากเส้นทางการเป็นโสเภณีของตัวละครแต่ละตัวจะพบว่าเส้นทางดังกล่าวมุ่งหน้าสู่สถานการณ์การค้าประเวณีที่อยู่ในเมืองทั้งสิ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมืองหลวงคือกรุงเทพฯ มีภาพลักษณ์เป็นศูนย์กลางแห่งการค้าประเวณีที่ใหญ่ที่สุด เมื่อพิจารณาด้านการนำเสนอประเด็นปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวกับโสเภณีและการค้าประเวณี ผู้วิจัยเห็นว่าในภาพลักษณ์เมืองภาพเดิมที่เป็นแดนโสเภณีอยู่แล้ว นักเขียนมีมุมมองในการวิพากษ์วิจารณ์ประเด็นต่างๆ มากขึ้น เช่นการวิจารณ์ค่านิยมของสังคมที่ส่งเสริมให้มีการประกวดนางงามว่า การประกวดนางงามไม่ต่างไปจากการขายเรือนร่างของโสเภณีในเรื่อง “คนสวยหมายเลข 53” การให้ภาพการค้าประเวณีที่มีลักษณะเป็นองค์กรจัดตั้งจากหมู่บ้านสู่สถานการณ์การค้าประเวณีในเมืองโดยตรงจากเรื่อง “พิบครึ่ง” การแสดงให้เห็นการขูดรีดทางเพศที่ผู้หญิงชนบทต้องเผชิญนอกเหนือไปจากการค้าประเวณีโดยตรง นั่นคือการเป็นสาวใช้ตามบ้านและถูกนายจ้างเอาเปรียบทางเพศในเรื่อง “นางฟ้า-ทาสี” หรือการฝากความหวังไว้กับศาสนาให้เป็นทางออกในการแก้ปัญหาโสเภณีและการค้าประเวณีในเรื่อง “บุญญโลกาลัย” เป็นต้น เรื่องสั้นบางเรื่องเป็นการรายงานสภาพปัญหาการค้าประเวณีที่นับวันจะรุนแรงมากขึ้น เช่นการมีเด็กนักเรียนนักศึกษาไปเป็นโสเภณีเพื่อหารายได้พิเศษโดยต่างเห็นว่าเป็นเรื่องธรรมดาในเรื่อง “ของขวัญ” หรือการแสดงภาพโสเภณีอิสระที่กระจายอยู่ตามสถานที่ท่องเที่ยวทั่วไปซึ่งนักเขียนมองเห็นว่าเป็นการทำให้สภาพการค้าประเวณีแพร่กระจายไปและฝังรากลึกมากขึ้นในเรื่อง “นักตกปลา” ทศนคติของนักเขียนในกลุ่มนี้มีทั้งการวิพากษ์วิจารณ์โสเภณีอย่างรุนแรง หรือในทางตรงกันข้ามก็แสดงความเห็นอกเห็นใจและมุ่งให้ภาพด้านดีของหญิงสาวที่ต้องมาเป็นโสเภณี และที่น่าสนใจก็คือมุมมองที่ค่อนข้างเป็นกลาง ทั้งไม่ต่อต้านหรือแสดงความสงสารโสเภณีอย่างตรงไปตรงมา แต่เป็นการนำเสนอด้วยน้ำเสียงแบบมีอารมณ์ขัน ซึ่งทำให้การเสนอปัญหาโสเภณีและการค้าประเวณีมีลักษณะเป็นการวิจารณ์ที่มีสีสนับน้าสนใจ

เรื่องสั้นกลุ่มต่อไปนำเสนอสภาพปัญหาในสังคมเมืองอีกประการหนึ่ง นั่นคือปัญหาอาชญากรรมและความรุนแรงที่เกิดขึ้นในสังคมทำให้เมืองมีภาพลักษณ์เป็นดินแดนแห่งความชั่วร้ายที่ผู้คนต่างมีชีวิตอยู่อย่างหวาดระแวง ดังจะได้กล่าวต่อไป

ปัญหาอาชญากรรมในเมือง

เนื้อหาเกี่ยวกับอาชญากรรมและความรุนแรงในเมืองเป็นประเด็นที่ปรากฏในเรื่องสั้นช่วงก่อนหน้านี้อีกแล้วเช่นเรื่อง “รองเท้าสันสูงในซอยเปลี่ยว” ของประภัสสร เสวิกุล เสนอภาพของกรุงเทพฯคือสังคมที่ต่างคนต่างเอาชีวิตเอาเปรียบกัน คนโง่เป็นเหยื่อของคนฉลาด และเป็นสังคมที่เต็มไปด้วยความรุนแรงโดยเฉพาะสลัมเป็นบ่อเกิดของอาชญากรรมทั้งปล้น ฆ่า ช่มชู้⁴⁹ หรือเรื่อง “ขอบคุณกรุงเทพฯ” ของศิลา โคมฉาย เสนอภาพของกรุงเทพฯที่เป็นแดนอันตราย เต็มไปด้วยฝูงโจร เพราะมีรายงานข่าวอาชญากรรมให้ประชาชนทั่วไปรับรู้ทุกวัน คนในกรุงเทพฯจึงมีชีวิตอยู่อย่างหวาดระแวงและไม่ไว้ใจใคร⁵⁰ ในช่วงปี พ.ศ. 2532-2533 มีเรื่องสั้นที่เสนอเนื้อหาเกี่ยวกับอาชญากรรมและความรุนแรงในเมืองถึง 5 เรื่อง คือเรื่อง “ลูก” ของมนต์สวรรค์ เสนอภาพของกรรมกรก่อสร้างที่จิตใจรุนแรงผิดปกติและชอบช่มชู้เด็ก⁵¹ เรื่อง “ทางกรรม” ของจำลอง ฝั่งชลจิตร เสนอเรื่องเด็กที่ถูกกรีดข้อมืออย่างไม่รู้สาเหตุและไม่รู้ตัวขณะถูกกรีด⁵² เรื่อง “สนามหลวง” ของจำลอง ฝั่งชลจิตร เสนอภาพของสนามหลวงในยามวิกาลที่อันตรายและมีมิจฉาชีพแฝงตัวอยู่ทั่วไป⁵³ เรื่อง “เลี้ยงด้วยตาขวา...ให้ศูนย์หน้าอยู่ที่กลางจุดศูนย์หลัง” ของศรีดาวเรือง เสนอภาพของหญิงสาวที่หัดยิงปืนเพื่อให้รู้สึกอุ่นใจที่ต้องมีชีวิตท่ามกลางสภาพสังคมที่เต็มไปด้วยอาชญากรรมในปัจจุบัน⁵⁴ หรือเรื่อง “บ้านเมืองของเธอ” ของชาติ กอบจิตติ เสนอภาพของหญิงสาวที่ต้องล้างเครื่องสำอางไม่ให้เป็นที่

⁴⁹ ประภัสสร เสวิกุล, “รองเท้าสันสูงในซอยเปลี่ยว,” ใน คนบนยอดดึก พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ : ดอกหญ้า, 2536), หน้า 59-66.

⁵⁰ ศิลา โคมฉาย, “ขอบคุณกรุงเทพฯ,” ใน พันธะแห่งเสรีภาพ พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ : มิ่งมิตร, 2537), หน้า 127-136.

⁵¹ มนต์สวรรค์, “ลูก,” ใน ตื่นจากฝัน, สุชาติ สวัสดิ์ศรี, บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ : ช่างวรรณกรรม, 2533), หน้า 137-146.

⁵² จำลอง ฝั่งชลจิตร, “ทางกรรม,” ใน คนกับเด็ก (กรุงเทพฯ : นาค, 2532), หน้า 43-51.

⁵³ จำลอง ฝั่งชลจิตร, “สนามหลวง,” ใน สี่ของหมา พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ : บ้านหนังสือ, 2535), หน้า 96-102.

⁵⁴ ศรีดาวเรือง, “เลี้ยงด้วยตาขวา...ให้ศูนย์หน้าอยู่ที่กลางจุดศูนย์หลัง,” ใน มัทรี พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ : ดวงกมล, 2533), หน้า 135-142.

สะดุดตา ปลอดภัยและมีค่าใส่กระเป๋าทูครั้งก่อนขึ้นรถเมล์ และสวดมนต์ภาวนาให้พระคุ้มครองให้ปลอดภัยในขณะที่เดินเข้าซอยกลับบ้านทุกคืน⁵⁵ การที่นักเขียนหยิบประเด็นเรื่อง ความรุนแรงและภัยอันตรายที่เกิดขึ้นในเมืองมาเป็นเนื้อหาของเรื่องสั้นภาพแล้วภาพเล่า เช่นการตมตุ่นหลอกหลวง การจี้ ปล้น ช่มชืด และความรุนแรงในรูปแบบต่าง ๆ เช่น อันธพาลที่ขอบวิเวทชกต้อยหรือการฆ่าล้างค้ำน ภาพเหล่านี้สะท้อนให้เห็นภาพลักษณ์ สังคมเมืองในทัศนะนักเขียนว่า เมืองเป็นดินแดนแห่งอาชญากรรมที่น่ากลัว และเป็น สังคมที่คนต้องมีชีวิตอยู่ท่ามกลางความรุนแรงที่เกิดขึ้นทุกวัน

ภาพลักษณ์สังคมเมืองที่เป็นสถานที่ที่ไม่น่าไว้วางใจอันเป็นภาพลักษณ์ที่ ปรากฏอยู่อย่างต่อเนื่อง ในเรื่องสั้นช่วงปี พ.ศ. 2534-2536 มีเรื่องสั้น 6 เรื่องที่เสนอ เนื้อหาเกี่ยวกับการจี้ การปล้น การช่มชืดและการตมตุ่นหลอกหลวงในรูปแบบต่าง ๆ และ เรื่องสั้น 4 เรื่องเสนอเนื้อหาเรื่องอิทธิพลของสื่อมวลชนที่ส่งเสริมให้เกิดความรุนแรงใน สังคม ประเด็นเรื่องอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงหรืออาชญากรรมที่ฉ้อฉล หลอกหลวงผู้อื่นล้วนได้รับการนำเสนอในลักษณะเป็นผลลัพธ์ที่สะท้อนให้เห็นความไม่ดีของ สังคมเมือง และทำให้เมืองมีภาพลักษณ์เป็นดินแดนแห่งอาชญากรรมและความรุนแรง ดังจะกล่าวในรายละเอียดต่อไป

เมืองคือดินแดนแห่งอาชญากรรมและความรุนแรง

เนื้อหาของเรื่องสั้นในช่วงปี พ.ศ. 2534-2536 ที่เกี่ยวกับอาชญากรรมบาง เรื่องได้รับการนำเสนออย่างตรงไปตรงมาและไม่แตกต่างไปจากเรื่องสั้นในช่วงก่อนหน้านี้ เลย เช่นเรื่อง “มีดไม่มีคม” และเรื่อง “ประตูดียวกัน” ของณรงค์ จันทรเรือง เสนอ เรื่องการจี้ ปล้นและภัยอันตรายที่เกิดขึ้นในเมืองและทำให้เมืองมีภาพลักษณ์เป็นแดนโจร ในเรื่อง “ประตูดียวกัน” ภาพของสังคมเมืองที่เป็นแดนโจรไม่ใช่ประเด็นสำคัญมากเท่า กับการแสดงชะตากรรมที่โหดร้ายของตัวละคร ณรงค์แสดงภาพของหญิงแม่ค้าหาบขนม ชายที่เลิกกับสามีและต้องเลี้ยงดูลูกแต่เพียงลำพัง เธอถูกจี้ในขณะที่หาบขนมชาย 2 ครั้ง ซ้อนในเวลาห่างกันไม่ถึงอาทิตย์ แต่ณรงค์ต้องการเสนอประเด็นว่า ความยากจนเป็น แรงจูงใจสำคัญที่ทำให้ผู้ด้อยโอกาสประกอบอาชญากรรม ภาพของสังคมเมืองที่เป็นแดน

⁵⁵ ชาติ กอบจิตติ, “บ้านเมืองของเธอ,” ใน นครไม่เป็นไร (กรุงเทพฯ : คนวรรณกรรม, 2532), หน้า 67-70.

โจรจึงไม่ได้รับการเน้นให้เห็นชัดเจนเท่าใดนัก⁵⁶ ภาพลักษณ์สังคมเมืองที่มีแต่ภัยอันตรายโดยเฉพาะสลัมนั้นคือแดนโจรอย่างแท้จริงคือภาพที่ปรากฏในเรื่อง “มิดไม่มีคม” ซึ่งเป็นเรื่องของชายหนุ่มชื่อ “ปาน” ที่มาทำงานในกรุงเทพฯ และรู้สึกวุ่นวายที่เขาคิดว่าอยู่มีแต่ความเลวร้าย เขาจึงต้องหาอาวุธไว้ป้องกันตัวและเลยไปถึงการใช้อาวุธเพื่อปราบเหล่าร้ายให้หมดสิ้นไป แต่แล้ว “ปาน” ก็พบว่าเมื่อเขาพบเหล่าร้ายที่กำลังทำความผิด เขากลับไม่กล้าใช้อาวุธนั้น ประเด็นที่ณรงค์นำเสนอในเรื่อง “มิดไม่มีคม” ก็คือ ผู้อาศัยในสังคมเมืองต้องอยู่อย่างหวัดหวาด เพราะสภาพแวดล้อมที่เสื่อมโทรมนั้นมีภัยอันตรายแฝงตัวอยู่ทุกตารางนิ้ว ดังเช่นที่ตัวละคร “ปาน” เดินทางกลับบ้านก็ต้องเสี่ยงกับการถูกอันธพาลวัยรุ่นหาเรื่องทะเลาะวิวาทด้วย

“พวกนั้นชอบจ้องมองคนที่จำเป็นต้องเดินผ่านไปมา ด้วยแวต้ายวนดูหมิ่น พร้อมทั้งจะหาเรื่องวิวาทหรือกรูเกรียวเข้ามาหลุมหลุมทำร้ายได้ทุกขณะ...เมื่ออาทิตย์ก่อนปานก็เคยเจอเข้ากับตัวเอง เมื่อมาถึงทางแยกที่จะเลี้ยวไปทางซอยยาสูบ 1 ก็ตรงไปทางซอยร่วมศิริมิตร พวกคนแก๊งล่องมวงกันอยู่ในพงหญ้าข้างทาง หน้าตาของพวกมันทั้งสี่คนบอกว่ากำลังเมาได้ที่แล้ว

“ไอ้ห้า กูคั่นตีนซิบหาย”

เสียงเถื่อนๆ นั้นทำให้ปานหันขวับไปมอง นัยน์ตาทั้งสี่คู่กำลังจ้องเขม็ง

“กูอยากจะเตะคนวะ”

“ก็เตะซิวะ” อีกคนหนุนส่ง

ปานเข็นวูบไปทั้งตัว ทั้งโกรธทั้งกลัว ถ้าเขามีมิดซึกเล่ม มีเพื่อนมาซึกคน ไอ้พวกนี้ไม่มีเรี่ยวแรงจะมาต้านทานได้แน่ มีแต่ฤทธิ์บ้าของยาเสพติดเท่านั้น”⁵⁷

ภาพดังกล่าวคือสภาพแหล่งเสื่อมโทรมในเมืองหลวงซึ่งเป็นที่มั่วสุมของพวก “ภัยสังคม” ทั้งหลาย จิกโก๋ วิญญาณติดยา และซีเมาที่ชอบหาเรื่องทะเลาะวิวาทกับคน นอกจากนี้ณรงค์ยังสร้างบรรยากาศของความรุนแรงในรูปแบบอื่นเช่น การจุดหญิงสาวไป

⁵⁶ ณรงค์ จันทรี่เรื่อง, “ประตูดุเดียวกัน,” ใน ด้วยเลือดด้วยเนื้อ (กรุงเทพฯ : กำแพง, 2535), หน้า 31-39.

⁵⁷ ณรงค์ จันทรี่เรื่อง, “มิดไม่มีคม,” ใน มิดไม่มีคม (กรุงเทพฯ : กำแพง, 2535), หน้า 121.

ข่มขืน การใช้อาวุธที่ร้ายแรงเข้าทำร้ายกัน ทั้งนี้เพื่อจำลองให้เห็นชีวิตที่ต้องเสี่ยงภัย และอยู่ท่ามกลางความรุนแรงของคนกรุงเทพฯ นั้นเอง ดังภาพ

“มีเรื่องวิวาทบาดถลุงกันเป็นประจำเกือบทุกคืน ระหว่างคนรถด้วยกันบ้าง พวกคนรถกับจิ๊กโก๋เจ้าถิ่นบ้าง พวกขี่เมตาดีกันเองบ้าง วัยรุ่นไล่ยิงไล่แทงกันบ้าง สาวภูธรโดนหลอกมาเรียงคิวในรถ สาวในซอยถูกจุดไปลงแขกในป่าละเมาะ ตำรวจเคยยกโขยงมาจับได้อาวุธพวกตาบ มีด ซากูไร หอกสั้น ลูกขวานนับเป็นสิบๆอันออกโทรทัศน์ ลงหนังสือพิมพ์ ปรบรายละหนึ่งร้อยบาท แล้วก็ปล่อยตัวไป”⁵⁸

เนื้อหาที่ภาพเหล่านี้สื่อออกมาก็คือ เมืองเป็นที่ที่คนมีชีวิตอยู่ท่ามกลางภัยอันตรายในรูปแบบต่างๆที่อาจเกิดขึ้นกับใครก็ได้ ภาวะเสี่ยงที่คนอาจประสบจากการจี๋ ปล้น ข่มขืนและการทะเลาะวิวาท ซึ่งให้เห็นว่าคนต้องเผชิญหน้ากับความรุนแรงไม่เว้นแต่ละวัน แต่คนเมืองต้องอยู่อย่างระมัดระวังและต้องรู้จักป้องกันตัวเอง โดยหลีกเลี่ยงการอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เสี่ยงต่ออันตราย เพราะจำนวนภัยสังคมนั้นมีมากและกฎหมายก็ไม่มียิบตอลงโทษที่เข้มแข็งเด็ดขาดที่ทำให้อุ่นใจได้นัก ภาพลักษณ์สังคมเมืองและเรื่องราวที่ตัวละครพบเหยื่อสาวผู้เคราะห์ร้ายกำลังถูกข่มขืนแต่ตัวละครไม่อาจช่วยอะไรได้เพราะกลัวภัยอันตรายจะมาถึงตนนี้ เป็นภาพลักษณ์และเรื่องราวแบบเดิมที่เคยปรากฏมาแล้วในเรื่อง “รองเท้าสั้นสูงในซอยเปลี่ยว” ของประภัสสร เสวิกุล ดังนั้น ภาพลักษณ์สังคมเมืองซึ่งเป็นแดนโจรและเต็มไปด้วยภัยอันตรายในเรื่อง “มีดไม่มีคม” จึงเป็นการนำเสนอที่ซ้ำกับเรื่องสั้นในช่วงก่อนหน้านี้อันไม่มีประเด็นใดที่เสนอเพิ่มเติมออกไป

เรื่องสั้นบางเรื่องที่เสนอเนื้อหาเกี่ยวกับอาชญากรรมแสดงให้เห็นว่า ลักษณะทางกายภาพและลักษณะทางสังคมของเมืองเป็นปัจจัยส่งเสริมที่ทำให้อาชญากรรมกระทำได้ง่ายขึ้น ได้แก่เรื่อง “พรานหลงเนื้อ” ของณรงค์ จันทรเรือง เรื่อง “คนเถื่อน” ของศุภชัย สิงห์ยะบุศย์ และเรื่อง “พุ่มพวง ดวงดี” ของนเรศ นโรปกรณ์ เรื่อง “พรานหลงเนื้อ” เป็นเรื่องของโจรที่วางแผนจับตัวลูกเศรษฐีไปเรียกค่าไถ่ แผนการของโจรผู้นี้ดำเนินไปอย่างรอบคอบและรัดกุมมาก แต่ด้วยวิทยาการอันก้าวหน้าที่เขาคาดไม่ถึง ทำให้โจรผู้นี้หนีการจับกุมไปไม่พ้น เรื่อง “พรานหลงเนื้อ” ณรงค์แสดงให้เห็นว่าลักษณะทางกายภาพของสังคมเมืองที่เต็มไปด้วยตรอกซอกซอยและอาคารบ้านเรือนที่แออัดเป็นที่

⁵⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 122.

กำกับอย่างดีให้เหล่าอาชญากร ประกอบกับลักษณะทางสังคมที่คนเมืองอยู่แบบต่างคนต่างอยู่และไม่มีใครสนใจใคร ทั้งสองประการนี้เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้อาชญากรประทุษร้ายต่อทรัพย์สินของผู้อื่นได้ง่ายขึ้น

นักสังคมวิทยาที่สนใจเรื่องโครงสร้างของสังคมเมืองที่เอื้อต่อการกระทำผิดของอาชญากรได้อธิบายไว้ว่า การกระทำผิดเกือบทุกประเภทจะมีอัตราสูงในนครใหญ่ๆ เพราะลักษณะทางกายภาพของเมืองที่กำหนดสภาพความเป็นอยู่ของคน โลกทัศน์และความสัมพันธ์ของคนในสังคม เป็นปัจจัยที่เอื้อให้อาชญากรกระทำความผิดได้สะดวกขึ้น กล่าวคือ ลักษณะทางกายภาพของเมืองหรือนครใหญ่ๆ ประกอบไปด้วยตึกกรามบ้านช่องตรอก ซอก ซอย สถานที่ประกอบการค้าที่ทำให้อาชญากรหรือผู้ที่คิดจะกระทำความผิดมองเห็นช่องทางที่จะกระทำสำเร็จและหนีให้พ้นเงื้อมมือของกฎหมายได้ง่าย ทางหนีที่โล่งของผู้กระทำความผิดในเมืองดีกว่า เพราะสามารถซ่อนตัวปะปนอยู่ท่ามกลางผู้คนต่างคนต่างอยู่ ไม่สนใจใยดีซึ่งกันและกัน ไม่รู้จักซึ่งกันและกัน ไม่เหมือนในชนบทที่ถึงแม้จะมีระยะทางหนีได้ไกลกว่าแต่ก็เสี่ยงต่อการถูกจับกุมได้มากกว่า เพราะมักจะเป็นที่โล่งแจ้ง จะหาที่หลบซ่อนตัวก็ไม่สะดวกเหมือนอยู่ในเมือง อีกทั้งคนแปลกหน้าจะอยู่ในสายตาของชาวบ้าน ถ้ามีอะไรไม่ชอบมาพากล เรื่องก็จะรู้ไปถึงเจ้าหน้าที่ของฝ่ายบ้านเมืองได้ง่าย ปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อการกระทำความผิดอีกประการก็คือ ลักษณะความเป็นอยู่ของชาวเมืองที่อยู่กันอย่างปกปิดจนไม่รู้ว่าเป็นใคร คนในเมืองอยู่กันแบบ “ตัวใกล้แต่ใจห่าง” กัน ทำให้อาชญากรสามารถแทรกปะปนอยู่กับพลเมืองดีได้โดยไม่มีใครรู้ว่าทำมาหากินกันอย่างไร ในเมื่ออยู่กันแบบไม่สนใจกันแล้วก็ย่อมจะไม่มีใครตั้งข้อสงสัยว่าจะมีคนไม่ดีมาอยู่ใกล้ๆ ตรงกันข้ามกับในชนบทที่ต่างคนต่างอยู่ในสายตาของกันและกัน คนแปลกหน้ามักจะถูกเพ่งเล็งจากชาวบ้านและก็เป็นคนแปลกหน้าอยู่ได้ไม่นาน หรือถ้าเป็นคนแปลกหน้าก็จะอยู่กับพวกชาวบ้านได้ไม่นาน ในขณะที่ชาวชนบทสนใจในตัวผู้มาใหม่หรือคนแปลกหน้า แต่ชาวเมืองกลับถือว่าเป็นการเสียมารยาทที่ชอบสอดรู้สอดเห็นในเรื่องของคนอื่น ความเป็นอยู่ในลักษณะเช่นนี้ล้วนแล้วแต่ทำให้คนแปลกหน้าที่เป็นผู้ร้ายอยู่ในฐานะได้เปรียบชาวเมืองทุกๆ ไปอย่างเห็นได้ชัด⁵⁹

เรื่อง “พรานหลงเนื้อ” แสดงให้เห็นลักษณะเฉพาะของเมืองที่เป็นช่องโอกาสสำคัญที่ทำให้อาชญากรกระทำความผิดได้ง่าย แผนการของตัวละคร “ผม”

⁵⁹ เสริน ปุณณะหิตานนท์, การกระทำผิดในสังคมสังคมวิทยาและอาชญากรรมและพฤติกรรมเบี่ยงเบน (กรุงเทพฯ : ภาควิชาสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523), หน้า 311,315.

ที่กระทำอย่างรัดกุมรอบคอบว่าจะนัดพบอย่างไร นัดส่งเงินด้วยวิธีการใด เสร็จแล้ว “ผม” จะใช้เส้นทางใดหนີไปล้วนแสดงให้เห็นว่า “ผม” เป็นผู้รู้จักเส้นทางในเมืองตามจุดต่างๆ เป็นอย่างดี และ “ผม” ก็ใช้เส้นทางเหล่านี้เป็นประโยชน์ต่อการทำงานของ “ผม” แผนการของ “ผม” เริ่มที่หน้าโรงเรียน “เด็กชายไฟสันต์” ที่ถนนประดิพัทธ์ เมื่อ “ผม” หลอกให้ “เด็กชายไฟสันต์” ไปเที่ยวทำให้ดูเหมือนถูกลักพาตัวแล้ว “ผม” ก็เดินทางไปสะพานควายเพื่อโทรศัพท์ขู่ “เกศรี” แม่ของ “เด็กชายไฟสันต์” เรียกเงินค่าไถ่จำนวน 2 ล้านบาท โดยให้ไปหาที่จุดนัดพบที่บู๊สกาแฟซึ่งอยู่ที่ปากซอยวัฒนาวิเศษย่านสุทธิสารซึ่งเป็นทางลัดไปออกถนนลาดพร้าวได้ จากนั้น “ผม” เองเดินทางไปร้านขายโต๊ะม้าหินแถวๆร้านบู๊สกาแฟ แล้วจ้างเด็กในร้านให้เอาจดหมายไปฝากบอยหน้าประตูให้ยื่นจดหมายให้ “เกศรี” จากนั้น “ผม” ก็วกกลับมาที่สะพานควายเพื่อโทรศัพท์ขู่ “เกศรี” อีกครั้งหนึ่ง พร้อมกับเข้าไปขโมยรถสำหรับใช้ขับหลบหนีในโรงแรมลิเบอร์ตี้ แต่เมื่อ “ผม” ได้รถแล้ว “ผม” ก็ขับกลับมาดักกรอที่ซอยรุ่งเรืองถัดจากถนนรัชดาที่กำลังก่อสร้าง อันเป็นจุดนัดพบที่แท้จริง การที่ “ผม” นัดให้ “เกศรี” ไปพบที่บู๊สกาแฟก็เพื่อล่อให้ตำรวจไปดักกรอที่นั่น แต่ “เกศรี” จะได้จดหมายที่ทาง “ผม” ฝากบอยไว้ แล้วเดินทางมาที่จุดนัดพบที่แท้จริง แล้ว “ผม” ก็จะสามารถหนีไปพร้อมกับเงินอย่างง่ายดาย เพราะ “ผม” คิดว่าจุดนัดพบที่ “ผม” กำหนดไว้มีน้อยคนที่จะรู้ว่าเป็นเส้นทางที่เป็นทางลัดไปสู่เส้นทางอื่นได้

“เมื่อได้เงินสองล้านบาทสมปรารถนา โครโน่าสี่ตะกั่วที่ผมเพิ่งขโมยมาหยกๆก็พร้อมที่จะระเบิดออกจากทางเปลี่ยวอันดับแคบ ด้านซ้ายคือบ้านจัดสรรที่กำลังก่อสร้าง ด้านขวาคือทุ่งหญ้าโล่งกว้าง...ห่อเหยียดออกซอยรุ่งเรือง เลี้ยวขวาออกสู่ถนนสุทธิสารในพริบตา

...ผ้าซี เมื่อตำรวจไม่รู้จุดนัดพบ เขาจะทำอะไรได้นะ นอกจากจะตามรถหล່อนไปห่างๆ กว่าจะรู้ว่าอะไรเป็นอะไร ผมก็คิดว่า “เนื้อก้อนใหญ่” เปิดหนີไปลิบลิบแล้ว.... น้อยคนนักที่จะรู้ว่าจุดนั้นไม่ใช่ทางตัน และไม่ใช่ทางคนเดินอย่างเดียว”⁶⁰

ภาพเส้นทางและจุดนัดพบแต่ละจุดที่ “ผม” กำหนดสะท้อนให้เห็นว่า ลักษณะทางกายภาพของเมืองที่เต็มไปด้วยตรอกซอกซอยเอื้อให้อาชญากรกระทำผิดได้ง่าย

⁶⁰ ณรงค์ จันทร์เรือง, “พรานหลงเนื้อ,” ใน จินตนาการเถื่อน (กรุงเทพฯ : กำแพง, 2535), หน้า 90, 97.

เพราะตรอกซอกซอยในเมืองกลายเป็นทางหนีทีไล่ที่ผมวางแผนเอาไว้สำหรับการหลบหนี นอกจากนี้แผนการของ “ผม” ที่เกือบลุล่วงสำเร็จไปได้สะท้อนให้เห็นอีกลักษณะหนึ่งของสังคมเมืองที่มีส่วนส่งเสริมให้อาชญากรกระทำผิดได้ง่ายขึ้น นั่นคือสภาพความเป็นอยู่ของสังคม ภาพของคนขายของในร้านขายโต๊ะหินและบ่ออยู่ในร้านบู๊สเก่าคาเฟ่ที่ยินยอมส่งจดหมายขู่ของ “ผม” ให้ “เกศรี” คือตัวอย่างอันดีที่แสดงให้เห็นว่า คนในสังคมเมืองต่างอยู่กันโดยไม่มีใครสนใจใครและไม่มีใครรู้จักใครดี ดังนั้นคนในสังคมเมืองจึงไม่มีการตั้งข้อสงสัยว่าจะมีคนไม่ดีมาอยู่ใกล้ๆ และไม่มีการแยกแยะว่าใครคือคนดีคนร้าย ซึ่งก็เป็นช่องโอกาสที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้อาชญากรปลอมตัวปะปนอยู่ในหมู่พลเมืองดีทั่วไปอย่างไม่เป็นที่ผิดสังเกต “พรานหลงเนื้อ” จึงเป็นภาพตัวอย่างที่ฉายชัดว่าอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในเมืองนั้น ลักษณะของสังคมเมืองเองมีส่วนส่งเสริมให้อาชญากรรมนั้นเกิดขึ้นและลุล่วงไปได้เป็นอย่างมาก

เรื่องสั้นอีก 2 เรื่องคือเรื่อง “พุ่มพวง ดวงดี” ของนเรศ นโรปกรณ์ และเรื่อง “คนเถื่อน” ของศุภชัย สิงห์ยะบุศย์ ก็เป็นเรื่องที่เสนอประเด็นเดียวกับเรื่อง “พรานหลงเนื้อ” กล่าวคือความสัมพันธ์ของคนในสังคมเมืองที่คนมีลักษณะต่างคนต่างอยู่ ทำให้เป็นช่องโอกาสที่อาชญากรแทรกตัวอยู่ในหมู่พลเมืองดีและประทุษร้ายต่อทรัพย์สินของผู้อื่นได้ง่าย เรื่อง “พุ่มพวง ดวงดี” นเรศเสนอภาพของนักต้มตุ๋นที่ใช้ข่าวการตายของพุ่มพวง ดวงจันทร์ นักร้องลูกทุ่งชื่อดัง เป็นเครื่องมือในการหลอกต้มตุ๋นชาวบ้าน โดยนเรศให้ภาพของหญิงสาวพร้อมคณะอีก 3-4 คนแต่งกายคล้ายพุ่มพวง และร้องเพลงของพุ่มพวงให้ชาวบ้านที่กำลังจ่ายตลาดในตอนเช้าฟัง พร้อมทั้งประกาศเรียไรเงินจากชาวบ้านโดยอ้างว่าจะนำไปสมทบทุนสร้างอนุสาวรีย์ให้พุ่มพวงที่จังหวัดสุพรรณบุรี ชาวบ้านที่สะเทือนใจในการตายของพุ่มพวงก็บริจาคเงินให้ แต่วิธีการต้มตุ๋นอีกอย่างหนึ่งที่แก่นนี้ใช้ก็คือ หญิงสาวที่แต่งตัวเป็นพุ่มพวงทำที่เป็นขอเข้าห้องน้ำโดยให้ลูกทิมคุยถ่วงเวลากับเจ้าของร้าน ส่วนตัวเองไปขโมยเงินโดยที่เจ้าของร้านไม่ทันระวังตัว

“ฟังเพลงหรือเปล่านั้น เมื่อครู่นี้”

“ค่ะ ฟังทุกเพลงเลยค่ะ” หมวยบอก

“ขอบคุณค่ะ” นักร้องที่ปรากฏตัวที่ตลาดวัดทุ่งครั้งแรกกกล่าว และแล้วก็ทำหน้าที่เหมือนกระดากนิดๆ เมื่อพูดกับหมวยว่า “ขอโทษนะค่ะ ดิฉันขออนุญาต... เอ้อ! เข้าห้องน้ำหน่อยได้ไหมค่ะ”

“ได้ค่ะ เชิญค่ะ” หมวยสาวกุกูกุจจะบริการพาไป

“โอ ! ไม่ต้องพาไปหรอกค่ะ เพียงซี้ก็พอ ดิฉันจะเดินไปเอง คงไม่รังเกียจนะคะ”
 “ไม่หรอกค่ะ” หมวยพูดแล้วก็ซี้ไปหลังร้านให้”⁶¹

การที่เจ้าของร้านเต็มใจให้คนแปลกหน้าซึ่งสวมรอยเป็นนักร้องที่เธอชื่นชอบเดินเข้าออกในบ้านโดยไม่ได้เฉลียวใจว่าคนแปลกหน้าผู้นั้นจะเป็นนักต้มตุ๋น ก็คือภาพที่สะท้อนให้เห็นว่าลักษณะต่างคนต่างอยู่ในสังคมเมืองถูกอาชญากรใช้เป็นข้อได้เปรียบในการแสวงหาผลประโยชน์หรือต้มตุ๋นหลอกลวงได้โดยง่าย นอกจากนี้ เหตุการณ์ที่นักต้มตุ๋นในเรื่อง “พุ่มพวง ดวงดี” ยกมาเป็นเครื่องมือในการต้มตุ๋นคนคือ ข่าวการตายของพุ่มพวง ดวงจันทร์ ซึ่งอยู่ในความสนใจของคนทั่วทั้งประเทศยังแสดงให้เห็นว่า เมืองมีช่องทางเปิดโอกาสให้อาชญากรทำงานได้มากขึ้น กล่าวคือ คนในสังคมไม่มีใครรู้จักใครเป็นการส่วนตัว แต่จะรับรู้ข่าวสารในลักษณะที่เผยแพร่ตามสื่อมวลชนสูง ข่าวตามสื่อสาธารณะทำให้คนรับรู้สิ่งที่เกิดขึ้นในสังคมอย่างทั่วถึง แต่อีกด้านหนึ่งการเผยแพร่ข่าวสารกลายเป็นเครื่องมือที่อาชญากรใช้เป็นประโยชน์ เพราะจากการที่ประชาชนทั่วไปรับรู้ข่าวสารนั้นโดยทั่วกันอยู่แล้ว อาชญากรก็หยิบยกเรื่องที่อยู่ในความสนใจของคนมาสร้างเรื่องต้มตุ๋นหลอกลวง โดยที่คนทั่วไปไม่มีโอกาสตรวจสอบหรือระแวงระวังตัวมากนัก รวมทั้งการที่คนในสังคมไม่มีใครสนใจเรื่องของผู้อื่นดังที่ได้กล่าวมาตั้งแต่ต้น การต้มตุ๋นหลอกลวงจึงเกิดขึ้นได้โดยง่ายโดยอาศัยช่องว่างของสังคมเมืองหลายประการนี้เอง

เรื่อง “คนเถื่อน” ของศุภชัย สิงห์ยะบุศย์ ก็เสนอเรื่องเกี่ยวกับการต้มตุ๋นหลอกลวงคนและเสนอประเด็นเดียวกับเรื่อง “พุ่มพวง ดวงดี” กล่าวคือ การที่คนเมืองไม่มีใครรู้จักกันหรือสนใจรับรู้เรื่องราวของคนอื่น ทำให้อาชญากรปลอมตัวปะปนกับพลเมืองดีและใช้ช่องทางนี้กระทำผิดได้ง่าย นอกจากนี้ ศุภชัยยังเสนอประเด็นในการวิจารณ์ค่านิยมของคนเมืองที่ตัดสินคนด้วยวัตถุหรือรูปร่างภายนอกด้วย “คนเถื่อน” เป็นเรื่องของหนุ่มชนบทชื่อ “บุญมี” อุ่มลูกมาตามเมียที่กรุงเทพฯ และถูกแก๊งขโมยเด็กมาต้มตุ๋นนำตัวลูกสาวไป ทั้งๆที่ “บุญมี” และลูกอยู่ในสายตาของตำรวจแล้วก็ตาม เรื่องของ “บุญมี” และ “มะลิวรรณ” เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่ตอกย้ำสภาพคนที่อยู่ในสังคมเมืองที่ตกอยู่ในภาวะง่ายต่อการเป็นเหยื่อของอาชญากร

ศุภชัยวิจารณ์ค่านิยมคนในสังคมเมืองที่ตัดสินคนที่วัตถุและรูปร่างภายนอกด้วยการให้ภาพของ “บุญมี” ที่ถูกตำรวจจับเพราะมีคนสงสัยว่าเขาเป็นแก๊งขโมยเด็ก

⁶¹ นเรศ นโรปกรณ์, “พุ่มพวง ดวงดี,” ใน อบายมุขแก้มแดง (กรุงเทพฯ : สุขภาพใจ, 25365), หน้า 7-8.

เหตุที่ “บุญมี” ถูกคนสงสัยเพราะเขาเป็นคนตัวดำ ทำทางสกปรก และดูเป็นคนจรจัดที่ ยากจน เมื่อเขาอุ้ม “มะลิวรรณ” ลูกสาวของเขาเองที่มีผิวพรรณขาวสะอาดเหมือนแม่จึง ดูสะดุดตา เพราะคนไม่เชื่อว่า “บุญมี” จะเป็นพ่อของเด็กจริงๆ ประกอบกับมีข่าวแก๊ง ขโมยเด็กอาละวาดในเมือง “บุญมี” จึงถูกตัดสินว่าเป็นมิฉฉาชีพเพราะรูปร่างหน้าตา ของเขา ระหว่างอยู่ห้องขังในโรงพักรอเอกสารยืนยันความบริสุทธิ์ของ “บุญมี” จาก ตำบลด่านเกิด (เขาไม่มีบัตรประจำตัวประชาชน เพราะเขาขายบัตรให้ผู้แทนราษฎร ในพรรคการเมืองหนึ่งไปแล้ว) “มะลิวรรณ” เป็นไข้ตัวร้อนจัด และมีหญิงชายคู่หนึ่ง ทำที่มาดูเด็กว่าไข้ลูกที่หายไปหรือไม่แล้วส่งสารจึงขอตัวเด็กไปรักษา ตำรวจเชื่อทำทาง ของหญิงชายคู่นี้จึงสนับสนุนให้พาเด็กไป แต่ก็ไม่มีใครพาเด็กมาคืนอีกเลย

“ จะ-เจ้านาย คะ -ครับ... เขาเอาลูกผมไปไว้ไหน ?”

นั่นแหละจึงเกิดการติดตามหามะลิวรรณ จากชื่อ-สกุลและที่อยู่กับสถานที่ทำงาน ในบัตรประจำตัวประชาชนและบัตรประจำตัวข้าราชการของผู้หวังดีทั้งสองคน เมื่อตรวจสอบไปแล้วปรากฏว่าเป็นบัตรปลอม ! แล้วผู้หวังดีเป็นใครกันล่ะ ? นายตำรวจเจ้าของเรื่องสันนิษฐานว่าต้องเป็นแก๊งขโมยเด็กที่กำลังอาละวาดอยู่ทั่ว เมืองอย่างแน่นอน”⁶²

มิฉฉาชีพรายนี้ทำงานสำเร็จเพราะแต่งกายภูมิฐาน ทำทางมีเมตตา และมีเอกสารยืนยันสถานภาพของตัวเองทั้งในฐานะพลเมืองและในฐานะข้าราชการ ซึ่งเป็น การแสดงสถานภาพทางสังคม สุขชัยเสนอภาพของมิฉฉาชีพที่มีลักษณะภายนอกตรง กันข้ามกับ “บุญมี” แล้วคนเลือกเชื่อมิฉฉาชีพมากกว่าเพื่อวิจารณ์ค่านิยมของคนในสังคม เมืองที่ตัดสินคนที่วัตถุและรูปร่างภายนอก และการตมต้นที่เกิดขึ้นในครั้งนี่ยังเป็นการ ยืนยันให้เห็นว่า การที่ชาวเมืองรู้จักกันอย่างผิวเผินก็ไม่มีทางรู้ว่าสถานภาพอันแท้จริง ของกันและกันเป็นอย่างไร นอกจากจะดูการแต่งเนื้อแต่งตัวและกิริยามารยาทเป็นหลัก อาชญากรจึงใช้ประโยชน์จากลักษณะของสังคมเมืองข้อนี้เป็นช่องทางในการปลอมตัว โดยปรับปรุงตัวเองให้เป็นคนทันสมัยหรือมีสถานภาพดีในสายตาของคนอื่น แล้วแสดง บทบาทอย่างแนบเนียนจนกระทั่งเหยื่อยอมรับการกระทำของผู้แสดงบทบาทปลอม ซึ่ง ทำให้อาชญากรรายนี้ทำงานได้สำเร็จ

⁶² สุขชัย สิงห์ยะบุศย์, “ คนเถื่อน,” ใน คนเถื่อน (กรุงเทพฯ : ดันอ้อ, 2534), หน้า 22.

การเสนอเรื่องราวการจี การลักตัวไปเรียกค่าไถ่ และการต้มตุ๋นหลอกหลวงที่เกิดขึ้นในเมืองตามตัวอย่างที่ยกมา ทำให้เมืองมีภาพลักษณ์เป็นดินแดนแห่งอาชญากรรม เรื่องสั้นเรื่องต่อไปจะเสนอภาพของแก๊งต้มตุ๋นอีกพวกหนึ่งทำงานกันเป็นทีมหลอกคนในอีกรูปแบบหนึ่งซึ่งจะช่วยย้ำภาพนี้ให้ชัดเจนมากขึ้น คือเรื่อง “ทาน” ของ ผกามาศ ปรีชา เสนอภาพของขอทานที่อยู่รวมกันเป็นแก๊งและกลายเป็นธุรกิจประเภทหนึ่งที่มีการจัดการ มีผู้ดูแลผลประโยชน์ มีขอทานอยู่ในสังกัด ตอนเข้าไปส่งตามสะพานลอยและตอนเย็นก็รับกลับ นอกจากนี้ เรื่อง “ทาน” ยังเสนอภาพความรุนแรงที่เกิดขึ้นในสังคมเมืองด้วยการให้ภาพหัวหน้าขอทานที่โหดร้าย ควบคุมลูกน้องซึ่งถูกใช้เป็นเครื่องมือในการหาเงินอย่างทารุณ เช่น ทูบตีให้พิการแล้วนำมาขอทาน ข่มขืนเพื่อให้ท้องจะได้นำเด็กมาเข้าจากขอทานเรียกร้องความเห็นใจ ดังภาพ

“มันเป็นนายเธอ และเธอเป็นนายของเด็กขอทานอีกหลายคน จิตใจมันร้ายยิ่งกว่ายักษ์กว่ามาร เวลามันโกรธมันจะทุบจะตีเอาמידกรีดตามเนื้อตามตัว เวลามันเห็นกระหายในกามมันจะข่มขืนอย่างสัตว์เดรัจฉาน เด็กๆที่อยู่กับมันรวมทั้งเธอต่างโดนมาแล้วทั้งนั้น บางทีมันซื้อลูกเขามายังไม่พิการ มันจะเอาเตารีดร้อนๆมานาบให้หน้าเหี่ยว เพื่อให้ผู้โชບุญเห็นแล้วสงสารให้ทานมากจ”⁶³

แก๊งขอทานในเรื่อง “ทาน” นี้ มีลักษณะเป็นระบบการจัดการที่ชัดเจน ตั้งแต่เรื่องการอยู่รวมกันเป็นหมู่บ้านขอทาน การมีหัวหน้าขอทานซึ่งมีลูกน้องขอทานในสังกัดและเป็นหัวหน้าหมู่บ้านด้วย การจัดรถรับส่งขอทานเข้าประจำการตามจุดต่างๆในตอนเช้าและกลับหมู่บ้านในตอนเย็น ดังภาพ “ไอ้ชาดวันเป็นขอทานที่มีฐานะดีกว่าคนอื่นจมันจึงเป็นหัวหน้าหมู่บ้าน ตอนเช้าจะขับรถขนพวกขอทานทั้งหลายออกไปหากินตามสถานที่ต่างๆ ดึกจจึงขนกลับมา”⁶⁴ นอกจากนี้ผกามาศยังได้ให้ภาพลักษณะขอทานที่ทำเป็นธุรกิจอีกประการหนึ่งคือ การเช่าเด็กอ่อนเป็นเครื่องมือในการประกอบอาชีพขอทานโดยให้คนทั่วไปเข้าใจว่าเด็กเป็นลูกของขอทานที่ยากจน คนจะได้เกิดความเมตตาสงสารแล้วให้ทาน อัตราค่าเช่าเด็กอ่อนวันละ 50 บาท “ไอ้ชาดวัน” หัวหน้าขอทานจึงข่มขืนเด็กขอทานสาวในสังกัดเพราะต้องการเด็กอ่อนโดยไม่เสียค่าเช่า การมี

⁶³ ผกามาศ ปรีชา, “ทาน,” ใน สู่เขาสิแม่ (กรุงเทพฯ : บางหลวง, 2535), หน้า 126.

⁶⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 132.

คนเข้ามาจัดการให้ขอทานกลายเป็นอาชีพหนึ่งในสังคมเมืองและเป็นอาชีพที่แพร่กระจายไปอย่างกว้างขวาง ทำให้เมืองมีภาพลักษณ์เป็นดินแดนแห่งการตมตุนหลอกหลวงและยังเป็นการสร้างความรุนแรงให้เพิ่มมากขึ้นในสังคมเมือง เพราะพวกขอทานต้องการสร้างภาพที่เร้าความรู้สึกสะเทือนใจแก่ผู้ที่ได้พบเห็น จึงมีการทารุณผู้เป็นเหยื่ออย่างรุนแรงในรูปแบบต่างๆ ดังเช่น “ไอ้ขาด่วน” กระทำต่อลูกน้องของตนอย่างโหดร้าย เช่นการทุบตีให้พิการ การเอาเตารีดนาบหน้าให้หน้าเหี่ยว หรือข่มขืนเพื่อให้ได้เด็กอ่อนมาเข้าฉากทั้งนี้ก็เพื่อให้ลูกน้องมีลักษณะพิกลพิการ ไม่สมประกอบหรือยากจนแร้นแค้น คนจะได้ให้ทานมากๆนั่นเอง

เรื่องสั้นทั้ง 6 เรื่อง ได้แก่เรื่อง “ประตูดียวกัน” เรื่อง “มีดไม่มีคม” เรื่อง “พรานหลงเนื้อ” ของณรงค์ จันทรืเรื่อง เรื่อง “พุ่มพวง ดวงดี” ของนเรศ นโรปกรณ์ เรื่อง “คนเถื่อน” ของศุภชัย สิงห์ยะบุศย์ และเรื่อง “ทาน” ของผกามาศ ปรีชา ร่วมกันเสนอภาพลักษณ์เมืองคือ ดินแดนแห่งอาชญากรรมและความรุนแรง ด้วยการชี้เหตุ การณ์การจี้ การปล้น การตมตุนหลอกหลวงเป็นเนื้อหาในเรื่อง นักเขียนได้วิเคราะห์ เหตุปัจจัยที่ทำให้การเกิดอาชญากรรมในเมืองมีอัตราที่สูง และพบว่าลักษณะเฉพาะของสังคมเมืองเองเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้อาชญากรรมกระทำได้ง่ายขึ้น ปัจจัยดังกล่าว ได้แก่ ลักษณะทางกายภาพของเมืองที่เต็มไปด้วยตรอกซอกซอยทำให้ผู้ร้ายหนีการจับกุมได้ง่าย และลักษณะเฉพาะทางสังคมของเมืองที่คนไม่สนใจกันไม่รู้จักรักกัน ทำให้เกิดการปลอมตัวปะปนในหมู่พลเมืองดีโดยไม่มีคนสนใจ และประกอบอาชญากรรมได้ง่าย

เรื่องสั้นกลุ่มต่อไปจะเสนอประเด็นใหม่ที่เหล่านักเขียนวิเคราะห์ไว้ว่า การประกอบอาชญากรรมและความรุนแรงที่เกิดขึ้นในสังคมเมืองนั้น สิ่งที่มีอิทธิพลอย่างมากคือ เนื้อหาที่นำเสนอตามสื่อชนิดต่างๆ ดังจะได้กล่าวถึงต่อไป

อิทธิพลของสื่อที่ก่อให้เกิดความรุนแรงในสังคม

เรื่องสั้นกลุ่มนี้วิจารณ์บรรยากาศทางสังคมเมืองอีกลักษณะหนึ่งที่นักเขียนเห็นว่ามามีอิทธิพลที่ส่งเสริมให้เกิดอาชญากรรมและความรุนแรงในสังคม ก็คืออิทธิพลของสื่อมวลชนในการนำเสนอข่าวสารต่อสาธารณชนทั่วไป เรื่องสั้นทั้ง 4 เรื่อง ได้แก่ เรื่อง “สถานการณ์แสดง” ของเสี้ยวจันทร์ แรมไพโร วิจารณ์การเสนอข่าวสารของหนังสือพิมพ์ เรื่อง “ฆาตกรรม” ของไพโรจน์ บุญประกอบ และเรื่อง “ดอกเลือด” ของศิลา โคมฉาย วิจารณ์การเสนอเนื้อหาของภาพยนตร์และละครที่เน้นความรุนแรง และเรื่อง “วิสัย

สงคราม” วิจัยเรื่องเล่นรูปแบบใหม่ของเด็กชายชาวเมืองคือวีดีโอเกม การวิจัยอิทธิพลของสื่อที่มีอิทธิพลต่อสภาพจิตใจคนและบรรยากาศทั่วไปของสังคมมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

บรรยากาศทางสังคมลักษณะหนึ่งซึ่งช่วยเสริมภาพลักษณ์เมืองคือดินแดนแห่งอาชญากรรมและความรุนแรงคือการเสนอข่าวสารทางสื่อมวลชนไม่ว่าจะเป็นหนังสือพิมพ์วิทยุ โทรทัศน์ ข่าวสารตามสื่อมวลชนเหล่านี้โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์เน้นหนักในการนำเสนอข่าวอาชญากรรมซึ่งลงทั้งภาพและการบรรยายเนื้อหาที่เราให้เกิดอารมณ์มากจนเกินควร เพราะมุ่งตอบสนองความต้องการของผู้อ่านที่นิยมอ่านข่าวที่มีเนื้อหาตื่นเต้นสะเทือนขวัญ สภาพแวดล้อมทางด้านข้อมูลข่าวสารที่ผู้คนในสังคมได้รับจึงเต็มไปด้วยเรื่องราวที่เน้นสีสนของการฆ่า การทรยศหักหลัง การชิงความเป็นใหญ่ของคนกลุ่มต่างๆ ให้อุบัติบาตดาเพื่อให้มียอดจำหน่ายเพิ่มขึ้น สภาพการณ์ดังกล่าวนี้ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ด้วยทำนองเสียดสีในเรื่อง “สถานการณ์แสดง” ของเสี้ยวจันทร์ แรมไพโร ซึ่งกล่าวถึงการสร้างข่าวที่ลงตามหน้าหนังสือพิมพ์ สถานการณ์แสดง ก็คือสถานการณ์ที่คนทำข่าวเองจ้างวานให้คนๆหนึ่งไปแสดงตบตาสาธารณชนว่าเป็นคนที่คลุ้มคลั่งจะกระโดดตึกตาย เหตุผลที่ต้องสร้างข่าวขึ้นเองเพราะ “หลายเดือนมาแล้วยังไม่มียุทธอาชญากรรมเกิดขึ้นที่ไหน ทุกคนตั้งใจทำความดีกันเหลือเกิน”⁶⁵ เหตุผลที่ว่านี่เป็นการเริ่มต้นเสียดสีวงการหนังสือพิมพ์ของนักเขียนซึ่งแท้จริงแล้วเขาเห็นว่า“ทุกวันหนังสือพิมพ์จะต้องมีข่าวเรื่องราวคนฆ่ากันตาย”⁶⁶ ซึ่งเสี้ยวจันทร์เห็นว่าการมุ่งเสนอข่าวอาชญากรรมเพื่อยอดขายอย่างเดียวเป็นการไม่รับผิดชอบต่อสังคม เขาจึงวิพากษ์วิจารณ์เชิงเสียดสีโดยการให้นักหนังสือพิมพ์เป็นผู้มาแถลงเหตุผลที่ทำแบบนี้เพราะถือเป็นเรื่องปกติที่หนังสือพิมพ์ทุกฉบับทำกัน

“ เอ็งเชื่อไหมว่ามีคนบางจำพวกที่ชอบดูข่าวที่รุนแรง นำหวาดเสียว เลือดท่วมกระดาดเข้าไว้ เวลาลงข่าวก็ให้มันจะๆชัดเจน ไม่ต้องใช้สีดามาแต้มให้ดูเลือนราง คนถูกยิงตายเลือดอาบร่างก็ปล่อยให้เห็นชัดๆหนังสือพิมพ์จะได้ขายดีฉบับอื่นก็ทำไม่ต่างจากฉบับเราหรอก เอ็งอย่าคิดมาก เด็กๆที่ซื้อหนังสือพิมพ์อ่านไม่ต้องไปสนใจ ไม่ต้องคิดไปไกลว่าความรุนแรงมันจะพอกพูนในหัวใจของ

⁶⁵ เสี้ยวจันทร์ แรมไพโร, “สถานการณ์แสดง,” ใน โลกเฉพาะ (กรุงเทพฯ : นกสีเหลือง, 2536), หน้า 69.

⁶⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

เยาวชนที่อายุน้อย พोटโต้ขึ้นเด็กมีอารมณ์หยาบกระด้าง นั่นก็เป็นเรื่องของเด็ก ศิลธรรมไม่ต้องไปเหลียวแล ถ้าหนังสือพิมพ์เราคำนี้ถึงศีลธรรมรับรองไม่มีวัน รุ่งเรือง ถ้างั้นลืมหุผลด้านดีทั้งปวงเสีย”⁶⁷

ในเรื่องเดียวกันนี้ เสี้ยวจันทร์ ไม่ได้วิจารณ์แต่เฉพาะความรับผิดชอบของ สื่อมวลชนในการเสนอข่าวสารต่อสังคมเท่านั้น เขายังได้วิพากษ์วิจารณ์สภาพสังคมเอง อีกด้วย โดยให้นักข่าวเทียมเรื่องราวที่นักแสดงสถานการณ์ต้องพูดในตอนคลุ้มคลั่ง เรื่อง ที่ดูสมเหตุสมผลตามทัศนะของนักข่าวคนนั้นคือการด่าสังคม ซึ่งก็เป็นการเปิดโอกาสให้ เสี้ยวจันทร์ วิจารณ์สังคมได้อีกทางหนึ่ง

“เอ็งควรจะเป็นใครดีนะ หมายความว่าเอ็งควรเป็นคนประเภทไหน มีอาชีพ อะไร เป็นนักธุรกิจผู้ล้มเหลว เป็นศิลปินอาชีพ เป็นนักศึกษา เป็นคนบ้าซึ่งหนี ออกจากโรงพยาบาลประสาท เป็นใครดีวะ เป็นคนตงงานนั่นล่ะดีที่สุด ไม่มี อาชีพ ไม่มีงานทำ มาจากบ้านนอกโดนผู้คนในเมืองรังแก ถูกตำรวจทำร้าย ตอนนอนข้างถนนโทษฐานมีพิรุณ สรุปว่าเป็นคนตงงานก็แล้วกัน คนตงงาน เป็นภาพพจน์ที่สามารถฟ้องได้ว่า เกิดอะไรขึ้นกับยุคสมัยของเรา เกิดอะไรขึ้น กับรัฐบาล คนตงงานสามารถบอกได้ถึงความเป็นอยู่ของประชากร ขณะที่ อุตสาหกรรมรุดหน้าเจริญเติบโต แต่คนจากภาคเกษตรกรรมกลับเดินทางเข้ามา ทำงานในเมือง นี่คือการล้มเหลวของรัฐบาลทุกยุคทุกสมัยที่ไม่เคยแก้ได้”⁶⁸

การด่าสังคมนี้นักนำมาใช้เป็นการสร้างความชอบธรรมให้กับความเลวร้าย ที่นักหนังสือพิมพ์เป็นผู้ก่อขึ้นอย่างไม่ละอาย เพราะนักหนังสือพิมพ์ใช้การด่าสังคมมา เป็นเหตุผลโน้มน้าวให้ “เอ็ง” สบายใจว่า สถานการณ์ที่ “เอ็ง” ไปแสดงให้คนดูก็มี ประโยชน์ต่อสังคม “เอ็ง” หลอกลวงประชาชน แต่ในขณะที่เดียวกันเอ็งก็ได้ประท้วงประท้วง สังคมไปด้วย แล้วคนคงจะได้หันมามองความเป็นจริงสิ่งที่เกิดขึ้นกับยุคสมัยของเรา”⁶⁹ ทั้ง ๆ ที่เหตุผลที่แท้จริงที่ทำให้นักแสดงสถานการณ์ด่าสังคมนั้นก็เพื่อความแนบเนียนและ ความสมเหตุสมผล จากเรื่อง “สถานการณ์แสดง” จึงทำให้เราเห็นความตั้งใจของผู้เขียน

⁶⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 71.

⁶⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 70-71.

⁶⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 72.

ที่จะเสียดสีความรับผิดชอบของสื่อมวลชนในการนำเสนอข่าวสารต่อสังคม และยังเห็นภาพบรรยากาศของสังคมโดยเฉพาะสังคมเมืองที่มีความรุนแรงเกิดขึ้นทุกวัน(จากในเรื่องคือภาพของสังคมเมืองชัดเจนเช่น สถานที่ที่จะแสดงการฆ่าตัวตายคือตึกสูงย่านที่มีคนหนาแน่น ย่านธุรกิจ เนื้อความที่ด่าสังคมให้รายละเอียดว่านักแสดงสถานการณ์มาจากบ้านนอก โดนผู้คนในเมืองรังแก) และข่าวจากหนังสือพิมพ์คือหนึ่งในสภาพแวดล้อมที่ร่วมเสริมความรุนแรงให้กับสังคม โดยเฉพาะข่าวอาชญากรรมที่มักเกิดขึ้นในเมือง เป็นสิ่งเสริมภาพลักษณ์เมืองที่เป็นดินแดนแห่งอาชญากรรมและความรุนแรง

ความห่วงใยสังคมของเสี้ยวจันทร์ในบทบาทอันหล่อแหลมต่อศีลธรรมและจิตใจของคนในสังคม ซึ่งสื่อมวลชนควรเป็นผู้ตระหนักและรับผิดชอบต่อในการนำเสนอข่าวสารให้มากที่สุดเป็นความรู้สึกที่ควรรับฟังอย่างยิ่ง เพราะมีความรู้ทางสังคมวิทยา สาขาอาชญาวิทยาที่อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างสื่อมวลชนกับอาชญากรรมไว้ว่า การถ่ายทอดอย่างซ้ำซากเกี่ยวกับพฤติกรรมของอาชญากรจะมีอิทธิพลอย่างสำคัญต่อการถ่ายทอดความคิดที่ผิดให้แก่ผู้รับหรือรับฟัง การลงข่าวยาวๆเกี่ยวกับอาชญากรรมพร้อมกับเขียนให้เกิดอารมณ์คือสิ่งที่ไม่สมควร ทางที่เหมาะสมควรเขียนข้อเท็จจริงที่ไม่ต้องบรรยายให้มากนักก็พอ การเล่นกับอาชญากรรมมากนั้นก็เท่ากับส่งเสริมวัฒนธรรมอาชญากรรม⁷⁰ คำอธิบายดังกล่าวมีที่มาจากผลการศึกษาทางจิตวิทยาตามแนวคิดของการเผชิญต่อภาวะต่างๆ อย่างเป็นขั้นตอน(Systematic Desensitization) ซึ่งมีสมมุติฐานว่า เมื่อคนเราได้ดูความก้าวร้าวมากๆแล้วไม่ว่าจะทางตรงหรือทางอ้อมจากสื่อประเภทใดก็ตาม เช่น หนังสือพิมพ์ ภาพยนตร์ รายการโทรทัศน์ และสื่ออื่นๆ จะเกิดผลตามมาอย่างหนึ่งคือ การชินชาทางจิต(Phychological Blunting)ต่อความก้าวร้าว ซึ่งจะกลายเป็นการตอบสนองทางอารมณ์ที่เฉยเมยต่อเหตุการณ์รุนแรงต่างๆ และการตอบสนองทางอารมณ์ที่เฉยเมยต่อเหตุการณ์รุนแรงต่างๆนี้ ทำให้คนเราลดปฏิบัติการ จริยธรรมและความใส่ใจ (Conscience and Concern) ต่อตัวแบบก้าวร้าวต่างๆได้ สิ่งนี้เองเป็นจุดเริ่มต้นของการยอมรับความรุนแรงจากตัวแบบต่างๆได้ ซึ่งในระยะยาวคาดว่าจะส่งผลให้สังคมของเราปลูกฝังทัศนคติที่ไม่เห็นความแตกต่างของความก้าวร้าวและไม่ก้าวร้าว อีกทั้งไม่ใส่ใจต่อเหยื่อของความก้าวร้าวต่อไป นอกจากนี้อาจสร้างภาพลวงตาแห่งการรับรู้ความตายอีกด้วย เนื้อข่าวในทำนองฆ่าล้างแค้นด้วยอาวุธสงครามซึ่งมีอยู่ซ้ำๆกันทุกวัน อาจทำให้คนรับรู้การตายเหมือนการอ่านเรื่องเล่าธรรมดา มีปฏิกริยาและความรู้สึกต่อเรื่องที่รับรู้เหมือนกับไม่ใช่

⁷⁰ อรรถพร ชูบำรุง, ทฤษฎีทางอาชญาวิทยา (กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2527), หน้า 89-90.

เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นกับคนจริง ๆ ในสังคม แต่เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นกับตัวละครในนวนิยายสืบสวนสอบสวนแนวฆาตกรรมลึกลับ ความเป็นมนุษย์ของคนอื่นถูกลดทอนเป็นเพียงตัวละครในเนื้อข่าวเท่านั้น สภาพแวดล้อมด้านข้อมูลข่าวสารที่เน้นความตื่นเต้นสะใจ ความสยดสยอง จะมีผลกระทบต่อผู้อ่านซึ่งเป็นคนในสังคมอย่างน้อยสองทางคือ หนึ่ง ทำให้ผู้อ่านเคยชินกับการรับรู้ข่าวสารที่มีเรื่องราวรุนแรงจนกระทั่งเห็นความรุนแรงเป็นเรื่องธรรมดาที่เกิดขึ้นในสังคมอย่างเป็นปกติวิสัย และสอง ผู้อ่านถูกทำให้มองผู้อื่น (ที่อยู่ตามหน้าหนังสือพิมพ์) อย่างลดทอนความเป็นมนุษย์ของเขาไป ซึ่งผลกระทบทั้งสองประการล้วนแต่เสริมให้จิตใจคนในสังคมหยาบกระด้างมากขึ้น มีเมตตากับผู้อื่นน้อยลง แม้ว่าจะอยู่ร่วมกันในสังคมเดียวกัน⁷¹

การศึกษาอิทธิพลของสื่อมวลชนที่มีต่อสังคม ในสาขาสังคมวิทยาและจิตวิทยา เป็นสิ่งที่ปรากฏชัดเจนในเนื้อหาของเรื่องสั้น 2 เรื่องที่จะกล่าวถึงต่อไป คือเรื่อง “ดอกเลือด” ของศิลา โคมฉาย และเรื่อง “ฆาตกรรม” ของไพโรจน์ บุญประกอบ เรื่อง “ดอกเลือด” เน้นถึงเนื้อหาของภาพยนตร์ในปัจจุบันที่เน้นความรุนแรงสะใจซึ่งมีอิทธิพลต่อสมาชิกในสังคม ศิลาเสนอภาพดังกล่าวผ่านความสัมพันธ์ระหว่างตัวละคร “พ่อ” ซึ่งเป็นนักเขียนบทละครภาพยนตร์และตัวละคร “ลูก” ที่กำลังเล่นต่อสู้อเลียนแบบตัวละครในการ์ตูนทางทีวี ศิลาชี้ให้เห็นว่า ขณะที่ตัวละคร “พ่อ” พยายามที่จะเขียนบทภาพยนตร์ซึ่งเต็มไปด้วยความรุนแรงต่างๆให้ออกมาสะใจคนดูที่สุดนั้น เขาได้กลายเป็นคนหนึ่งที่สร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมการใช้ความรุนแรงในสังคม และสิ่งที่เป็นผลลัพธ์โดยที่เขาไม่เฉลียวใจคือ พฤติกรรมของลูกที่กลายเป็นเด็กก้าวร้าวและนิยมความรุนแรง อันเนื่องมาจากอิทธิพลของการ์ตูนญี่ปุ่นที่มีเนื้อหาเต็มไปด้วยความรุนแรง ซึ่งเป็นบรรยากาศทางสังคมส่วนหนึ่งเช่นกัน

ศิลาสร้างตัวละคร “พ่อ” ในลักษณะเสียดสี กล่าวคือตัวละคร “พ่อ” ในฐานะที่เป็นพ่อวางแผนการในการอบรมกล่อมเกลาจิตใจลูกให้เป็นคนมีน้ำใจดีงาม โอบอ้อมอารี มีเมตตา โดยการส่งเสริม “ลูก” ในทางที่ดีทุกอย่าง เช่นส่งไปเรียนดนตรี เล่นกีฬาหรือพาไปสัมผัสธรรมชาติ ในแง่นี้ตัวละคร “พ่อ” คิดและทำตามบทบาทของพ่อที่ดี (ตามที่คนอื่นบอก) ทุกประการ แต่ในฐานะสมาชิกของสังคม ตัวละคร “พ่อ” กลายเป็นคนไม่มีความรับผิดชอบเพราะบทภาพยนตร์ที่เขาตั้งใจผลิตเพื่อแสดงความสามารถ

⁷¹ อูสา สุทธิสาคร, “การสำรวจการตัดสินใจร้ายแรงของอาชญากรรมโดยนักเรียน นิสิต นักศึกษาในกรุงเทพมหานคร” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532), หน้า 12.

กลับเป็นบทภาพยนตร์ที่มีเนื้อหาส่งเสริมความรุนแรง ในลักษณะเป็น “ความบันเทิงเพื่อ
 รongรับอารมณ์...ต้องสะใจ ภาพแห่งการทำลายล้างสมจริง ละเอียดทุกแง่มุม ความ
 ตายผ่านทารุณกรรมสยดสยองประเภท “โหดกระชูด” “เจาะกระโหลกปิดบัญชีเลือด”
 “กระสุนคว้านแค้น” “เลือดล้างเมือง”⁷² ซึ่งจะเห็นว่าตัวละคร “พ่อ” ในฐานะนักเขียน
 บทภาพยนตร์ที่เป็นสื่อมวลชนแขนงหนึ่งไม่มีความรับผิดชอบต่อสังคม เพราะเนื้อหาที่
 เขานำเสนอออกมาในรูปของบทภาพยนตร์มีแต่ฉากนองเลือด เนื้อหาเรื่องการฆ่าล้าง
 แค้น และตัวละครทุกตัวไม่ว่าจะเป็นเด็กหรือผู้ใหญ่จะมีความโหดเหี้ยมเลือดเย็น และ
 สามารถฆ่าคนโดยสีหน้าไม่เปลี่ยนแปลง นี่เป็นต้น ตัวละคร “พ่อ” จึงเป็นตัวอย่างของคน
 ที่ร่วมสร้างบรรยากาศความรุนแรงให้สังคม ผู้อ่านจะได้เห็นผลลัพธ์ของการที่สื่อมวลชน
 ไม่รับผิดชอบต่อสังคมที่ส่งผลต่อสภาพจิตใจของคนในสังคมโดยเฉพาะคนรุ่นลูก ดังพฤติ-
 กรรมของ “น้องเอ็กซ์” ที่เอาก้อนหินขว้างนกบนขอบรั้ว ไล่หมาข้างบ้าน ใช้ไม้บรรทัด
 เหล็กฟันทำร้ายคนรับใช้ถึงขั้นเลือดตกยางออก หรือชอบจินตนาการเป็นตัวละครใน
 การ์ตูนญี่ปุ่นโดยเล่นเต๋ต่อยคนรับใช้ ซึ่งสะท้อนให้เห็นความก้าวร้าว จิตใจหยาบ
 กระด้าง ไม่มีเมตตาและนิยมความรุนแรง อันเป็นผลมาจากการเติบโตท่ามกลางสื่อที่นำ
 เสนอเนื้อหาอย่างไม่รับผิดชอบต่อสังคมดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั่นเอง

เรื่อง “ฆาตกรรม” ก็นำเสนอแนวคิดเรื่องอิทธิพลของเนื้อหาในภาพยนตร์ที่
 ส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจคนในสังคมเช่นกัน “ฆาตกรรม” เสนอภาพของกลุ่มคนที่ยื่น
 วิพากษ์วิจารณ์ศพของผู้ที่ถูกฆาตกรรมอย่างออกรสชาติ แม้ไพโรจน์จะเสนอภาพของ
 กลุ่มคนหลายกลุ่มที่มีปัญหาต่าง ๆ กันเช่น หญิงชายที่เป็นคู่รักปรึกษาว่าจะไปทำแท้ง
 โสเภณี 2 คนปรับทุกข์กันด้วยความกังวลเพราะกลัวติดโรคเอดส์ หรือชายนักพนัน 2
 คนที่สันนิษฐานการตายของผู้ตายว่าเกิดจากการขัดผลประโยชน์ผู้มีอิทธิพล แต่ประเด็น
 หลักของเรื่องคือการวิจารณ์ว่าภาพยนตร์แนวฆ่าล้างแค้นมีผลต่อความคิดและสภาพจิตใจ
 คนในสังคม ดังภาพของชายผู้หนึ่งที่วิจารณ์การฆาตกรรมครั้งนี้กับผู้ที่ยืนดูใกล้ ๆ กันว่า

“นี่คงไปทำอะไรให้เขาแค้น เขาถึงยิงเอาพรุนอย่างนี้”

“บุญคุณความแค้นนี่มันเรื่องใหญ่ ใหญ่กว่าอะไรทั้งหมด ยิ่งถ้าเป็นลูกผู้ชาย
 ด้วยล่ะก็ ...”

“เหมือนอย่างในหนังจีน”

⁷² ศิลา โคมฉาย, “ดอกเลือด,” ใน ครอบครัวกลางถนน พิมพ์ครั้งที่ 2 (
 กรุงเทพฯ : มิ่งมิตร, 2533), หน้า 54.

ชายอายุไล่เลี่ยกับศพพยักหน้าช้าๆ “ผมดูหนังฝรั่ง ไม่ค่อยชอบหนังจีน แต่พวกเจ้าพ่อมาเฟียฝรั่งมันก็ถือเรื่องนี้สำคัญกว่าอะไรหมดเหมือนกัน ลองว่าถูกทำให้แค้นละก็...ต้องชำระกันอย่างเจ็บแสบสะใจ จะมาเหยียบจมูกกันง่ายๆไม่ได้หรอก...ลูกผู้ชาย”

“คงเป็นอย่างนั้นนะครับพี่”

“เชื่อผมเถอะ ผู้ชายกับผู้ชายนี้ไม่มีเรื่องอะไรหรอก มันยอมให้ใครมาหมิ่นเชิงไม่ได้ทั้งนั้นแหละ”⁷³

บทสนทนาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า คนในสังคมถูกทำให้ชินต่อความรุนแรงที่เกิดขึ้นในสังคมเสียแล้ว และสิ่งที่ทำให้คนชินต่อการตายอันสยดสยองนี้ก็คือภาพยนตร์จีนและภาพยนตร์ฝรั่งนั่นเอง สิ่งที่นักจิตวิทยากล่าวไว้ถึงอิทธิพลของสื่อว่า เนื้อข่าวในทำนองฆ่าล้างแค้นด้วยอาวุธสงครามซึ่งมีอยู่ซ้ำๆกันทุกวัน ทำให้คนรับรู้การตายเหมือนเรื่องเล่าธรรมดา มีปฏิกิริยาและความรู้สึกต่อเรื่องที่รับรู้เหมือนกับไม่ใช่เรื่องที่เกิดขึ้นกับคนจริงๆในสังคม แต่เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นกับตัวละครในนวนิยายสืบสวนสอบสวนแนวฆาตกรรมลึกลับ ความเป็นมนุษย์ของคนอื่นถูกลดทอนเป็นเพียงตัวละครในเนื้อข่าวเท่านั้น เมื่อนำผลการศึกษาดังกล่าวมาพิจารณาเรื่องสั้นเรื่องนี้จะเห็นว่า การตายของคนจริงๆตามที่ปรากฏในเรื่อง ถูกผู้ชมเหตุการณ์ลดทอนให้เท่ากับเรื่องราวที่เกิดขึ้นในภาพยนตร์จีนหรือฝรั่งในแนวฆ่าล้างแค้น ภาพดังกล่าวก็คือสิ่งที่ไพโรจน์ต้องการนำเสนอผลกระทบของการนำเสนอเนื้อหาในสื่อแขนงต่างๆอย่างไม่รับผิดชอบต่อสังคมนั่นเอง

เรื่องสั้นเรื่องสุดท้ายคือเรื่อง “วิสัยสงคราม” ของไพโรจน์ บุญประกอบ ที่วิจารณ์ว่าเนื้อหาของวิดีโอเกมซึ่งเป็นสื่ออีกชนิดหนึ่งนั้นมีส่วนอย่างมากในการหล่อหลอมจิตใจเยาวชนให้กลายเป็นคนก้าวร้าว และนิยมใช้ความรุนแรงตัดสินปัญหาหรือใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ไพโรจน์เสนอว่าการเล่นวิดีโอเกมก็คือการรับรู้ความก้าวร้าวอีกทางหนึ่ง ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เล่นกลายเป็นคนชินชาต่อความก้าวร้าวและยังทำให้จิตใจผู้เล่นหยาบกระด้าง มีเมตตาต่อผู้อื่นน้อยลง และเห็นการกำจัดผู้อื่นเป็นเกมอันทำทายซึ่งเป็นอันตรายต่อสังคมอย่างยิ่ง

ตัวละครที่ไพโรจน์นำเสนอแนวคิดในการวิจารณ์ของสื่อคือตัวละคร “พ่อ” ของ

⁷³ ไพโรจน์ บุญประกอบ, “ฆาตกรรม,” ใน จินตนาการไม่มีหมายเลข (กรุงเทพฯ : ดวงกมลวรรณกรรม, 2536), หน้า 79-80.

“รวี” ซึ่งเป็นปู่ของ “ตาเอ” “พ่อ” กำลังโต้เถียงกับ “รวี” เพราะ “พ่อ” ทุ่มเครื่องเล่นวิดีโอเกมของ “ตาเอ” ทิ้งซึ่งทำให้ “รวี” ไม่พอใจ “รวี” พยายามหาข้อดีของวิดีโอเกมมาชี้แจงให้ “พ่อ” ฟัง เช่น การเล่นเกมช่วยฝึกประสาทสัมผัส ฝึกการใช้ตา ใช้มือ ฝึกการตัดสินใจและทำให้ลูกตามสมัยตามเพื่อนทัน แต่ “พ่อ” ไม่เห็นด้วย เพราะ “พ่อ” เห็นว่าเนื้อหาของเกมเป็นการเพาะนิสัยชอบก่อสงครามและการพิชิตศัตรูแก่ผู้เล่น เหตุผลของ “พ่อ” คือคำวิจารณ์ที่ไพโรจน์มีต่อวิดีโอเกมอย่างชัดเจน

“นี่แกยังไม่เข้าใจอีกหรือว่ามันเป็นเรื่องเดียวกัน” ชายชราเสียงเข้มขึ้นนิดหนึ่ง “ธรรมชาติของสงครามมันมีคนอยู่สองพวก พวกหนึ่งคือพวกอย่างพ่อที่ต้องออกไปฆ่ากันกลางสนามรบ หรือสงครามที่แนบเนียนกว่านั้นก็อย่างพวกเราๆ ที่เข่นฆ่ากันอยู่ทุกวันนี้ ต่างคนต่างต้องเอาชีวิตให้รอด ฆ่าเขาก่อนที่เขาจะฆ่าเรา ถูกบั่นหัวให้มีแต่ความคิดที่จะฆ่า รีไม่ก็ถูกฆ่า ...”

ชายชราหอบเล็กน้อยแสดงอาการเหน็ดเหนื่อย แต่ดวงตากลับเป็นประกายจนบดบังความขุ่นมัวตามวัยเสียเกือบสิ้น

“อีกพวกหนึ่งมันก็เหมือนตาเอตอนเล่นเกมบ้างนั่น สงครามเป็นเกมของพวกเขา มันมันสั่งให้คนอื่นออกไปฆ่าแล้วรอดดูผล เหมือนหลานรอดดูแต่หมาเกมนั้นขจัดข้าศึกไปได้เท่าไร ทั้งเราทั้งคนที่เรารบด้วยเป็นแค่ตัวเล่นเกมของมัน เราไม่ได้โกรธกันเลย บางคนอาจเป็นเพื่อนกันได้ด้วยซ้ำถ้าไม่มีสงคราม แต่ก็ต้องมารบกันมายังกันเหมือนตัวตุ๊กตาในเกมเพื่อความพอใจของผู้เล่นเกม”

“เมื่อมันโตขึ้น มันจะเบื่อความเป็นผู้พิชิตในจอ เบื่อจอกับสิ่งสมมุติกำมะลอในจอ แต่ไม่เบื่อความเป็นผู้พิชิต นั่นมันยาเสพติด ยิ่งเสพมากยิ่งอยากมาก แล้วเพราะมันฉลาด สมอมมีประสิทธิภาพ มันก็เอาความฉลาดมาใช้เพื่อเป็นผู้พิชิตแบบไม่ต้องลงมือเอง มันกดปุ่มคนทั้งโลกให้ลุกขึ้นมาเข่นฆ่ากันเพื่อมันจะได้เป็นผู้พิชิต มันกลายเป็นผู้ประสบความสำเร็จ แต่...มันก็เป็นคนก่อ ส-ง-ค-ร-า-ม...”

น้ำหยดหนึ่งตกกระทบขาปลอมผิวเรียบเนียนบนตักชายชรา”⁷⁴

⁷⁴ ไพโรจน์ บุญประกอบ, “วิสัยสงคราม,” ใน จินตนาการไม่มีหมายเลข (กรุงเทพฯ : ดวงกมลวรรณกรรม, 2536), หน้า 74-75.

เนื้อหาที่ไพโรจน์นำเสนอในเรื่อง “ วิสัยสงคราม “ เรื่องอิทธิพลของสื่อมวลชนที่มีต่อคนในสังคมก็คือเนื้อหาเดียวกับที่นำเสนอในเรื่อง “ ดอกเลือด “ เรื่อง “ ฆาตกรรม ” และเรื่อง “ สถานการณ์แสดง “ ภาพดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าทั้งไพโรจน์ ศิลลา และเสียวจันทร์ ต่างเห็นสอดคล้องกันว่า สิ่งที่มีอิทธิพลส่งเสริมให้สังคมปัจจุบันเต็มไปด้วยอาชญากรรมและความรุนแรงนั้น ก็คือเนื้อหาเกี่ยวกับความรุนแรงสารพัดประการที่ปรากฏตามสื่อรูปแบบต่าง ๆ นั้นเอง สาเหตุที่นักเขียนชี้ให้เห็นคือความพยายามที่จะแก้ไขปัญหาสังคมโดยเริ่มจากการสะท้อนให้เห็นต้นตอหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหานั้นขึ้นมา

กล่าวโดยสรุป สภาพปัญหาในสังคมเมืองที่นำเสนอในบทนี้คือปัญหาโสเภณี และปัญหาอาชญากรรมและความรุนแรงในสังคม คือภาพสะท้อนความเลวร้ายของสังคมเมืองที่เห็นได้ชัดเจนในทัศนะของนักเขียน นักเขียนมีจุดมุ่งหมายและขั้นตอนในการนำเสนอเนื้อหาในแนวทางเดียวกับเรื่องสั้นใน 4 บทที่ผ่านมา กล่าวคือพวกเขาเริ่มต้นจากการแสดงประเด็นต่างๆที่เป็นปัญหา และชี้ให้ผู้อ่านเห็นผลการวิเคราะห์หาสาเหตุแห่งปัญหาต่างๆ ทั้งนี้เพราะนักเขียนผูกพันอยู่กับบทบาทในการนำเสนอความจริงที่เกิดขึ้นในสังคมให้ผู้อ่านรับรู้ วิพากษ์วิจารณ์ รวมทั้งเสนอทางแก้ไขปัญหาหรือทางออกของปัญหาที่พวกเขาคิดว่าเป็นไปได้ เช่นปัญหาโสเภณีที่เป็นปัญหาสังคมมานานทวีความซับซ้อนขึ้น แต่นักเขียนก็ยังไม่ทอดทิ้งที่จะตีแผ่กลไกแห่งการค้าประเวณี รวมทั้งโน้มน้าวให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจและเห็นใจโสเภณีในฐานะที่มีชีวิตดิ้นรนแต่เป็นมนุษย์คนหนึ่ง หรือการพิจารณาปัญหาอาชญากรรมและความรุนแรงในสังคม นักเขียนนอกจากจะนำเสนอภาพอาชญากรรมที่เกิดขึ้นเพื่อให้อ่านตระหนักสภาพอันเลวร้ายของสังคมแล้ว ยังชี้ให้เห็นสาเหตุที่มีส่วนส่งเสริมให้เกิดบรรยากาศนิยมความรุนแรงในสังคม เพื่อที่ผู้อ่านจะได้ร่วมกันแก้ไขปัญหาคต่อไป การตีแผ่สภาพปัญหาสังคมที่ปรากฏอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอดในเรื่องสั้นช่วงก่อน พ.ศ. 2534 จนถึงเรื่องสั้นใน พ.ศ. 2534-2536 ทำให้สังคมเมืองมีภาพลักษณ์เป็นแดนคนบาปซึ่งดอกย่ำภาพลักษณ์ในเชิงลบให้เมืองอย่างรุนแรงที่สุด

บทสรุป

บทสรุปภาพลักษณ์ยุคปัจจุบันและแนวทางสู่ออนาคต

ภาพลักษณ์สังคมเมือง สังคมที่ไม่น่าอยู่

ภาพลักษณ์ของสังคมเมืองเป็นเนื้อเรื่องสำคัญที่ปรากฏในเรื่องสั้นร่วมสมัย จากการศึกษาภาพลักษณ์สังคมเมืองในเรื่องสั้นระหว่าง พ.ศ. 2534-2536 โดยแบ่งเป็น 5 ประเด็นคือ ลักษณะสภาพในสังคมเมือง ลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ของเมือง วิถีชีวิตของคนในสังคมเมือง สภาพจิตใจของคนในสังคมเมือง และสภาพปัญหา ในสังคมเมือง ผลของการศึกษาสรุปได้ว่า ภาพลักษณ์สังคมเมืองที่ปรากฏในเรื่องสั้นร่วม สมัยเป็นภาพลักษณ์ในเชิงลบแทบทั้งสิ้น

ทัศนะของผู้เขียนที่มีต่อลักษณะสภาพในสังคมเมืองเป็นดังนี้คือ เมืองคือป่า คอนกรีตโดยพิจารณาจากลักษณะของสังคมเมืองที่ปรากฏในส่วนของการและบรรยากาศ ในเรื่องสั้นเรื่องต่างๆ นักเขียนใช้ภาพเปรียบเทียบระหว่างชนบทกับเมืองเพื่อแสดงภาพ ของเมืองที่มีแต่ความแห้งแล้ง สภาพบ้านเรือนแออัด เต็มไปด้วยสิ่งก่อสร้างที่เป็นอาคาร คอนกรีตและมีสภาพแวดล้อมเป็นพิษ นักเขียนเสนอความคิดเห็นว่าความแออัดในสังคม เมืองเป็นผลมาจากการที่เมืองยังมีการพัฒนาต่อไปอย่างไม่หยุดนิ่ง และการพัฒนาขยาย ตัวของป่าคอนกรีตส่งผลกระทบทางด้านลบต่อวิถีชีวิตของคนในชนบทและคนในเมืองและ ก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ มากมาย คนชนบทที่มีวิถีชีวิตอันเรียบง่ายต้องเผชิญกับความ เปลี่ยนแปลงและภัยอันตรายที่มาพร้อมกับการขยายตัวของเมือง เช่น การตัดถนนเข้าสู่ ชุมชนท้องถิ่นทำให้มีรถยนต์วิ่งผ่านซึ่งก่อให้เกิดภัยอันตรายอย่างใหม่คือ ภัยจากอุบัติเหตุ รถชน ส่วนคนเมืองก็มีพฤติกรรมในการบริโภคที่เพิ่มขึ้น เช่น การซื้อบ้านจัดสรรแถบ ชานเมืองทำให้รถยนต์เป็นพาหนะที่จำเป็นสำหรับการเดินทางไปกลับระหว่างบ้านกับที่ ทำงาน นอกจากนี้ การขยายตัวของเมืองยังก่อให้เกิดปัญหาสภาพแวดล้อมเป็นพิษและ ปัญหาสังคมที่ตามมาจากการขยายตัวของเมืองอีกมากมาย

ลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของเมืองในทัศนะของนักเขียนคือ เมืองมีภาพเป็นสังคมที่มีความเจริญก้าวหน้า มีลักษณะเป็นศูนย์กลาง เช่น ศูนย์กลางแห่ง โอกาสทางเศรษฐกิจ ศูนย์กลางทางสังคมและวัฒนธรรม และศูนย์กลางแห่งโอกาสทางการ

ศึกษา แต่ทั้งหมดนี้เป็นภาพที่จอมปลอม เพราะเมืองจะใช้ความเป็นศูนย์กลางเอาวัดเอาเปรียบชนบท และนำทรัพยากรจากชนบทมาเสริมสร้างความเจริญให้กับเมืองเอง เช่น ภาพของเมืองที่เป็นความหวังทางเศรษฐกิจดึงดูดให้คนชนบทผู้ยากไร้อพยพมาขายแรงงานในเมือง คนชนบทกลุ่มนี้เป็นคนกลุ่มสำคัญที่เข้ามาสร้างความเจริญให้เมือง แต่พวกเขาได้ค่าตอบแทนต่ำ และยังไร้พลังในการต่อรองเพื่อรักษาผลประโยชน์ให้ตนเอง จึงถูกเอาวัดเอาเปรียบจากนายจ้างอย่างไม่เป็นธรรม ภาพของเมืองที่เป็นความหวังทางเศรษฐกิจจึงเป็นภาพที่หลอกลวง เพราะนอกจากชาวชนบทจะไม่สามารถยกระดับรายได้ของตนเองได้แล้ว พวกเขายังมีสภาพความเป็นอยู่ในสังคมเมืองที่เลวร้ายยิ่งกว่าความเป็นอยู่ในชนบทบ้านเกิด

เมืองที่มีภาพเป็นศูนย์กลางแห่งความเจริญทางด้านสังคมและวัฒนธรรมก็ไม่ใช่สิ่งที่เป็นความจริงในทัศนะของนักเขียน นักเขียนเสนอว่าภาพความเจริญและความทันสมัยของเมืองที่เรียกว่าแสงสีนั้นแท้จริงเป็นแค่ภาพลวงตา ลักษณะความเป็นศูนย์กลางทางสังคมและวัฒนธรรมของเมืองคือ สังคมที่มีความเจริญทางวัตถุและมีวัฒนธรรมแบบบริโภคนิยมซึ่งนักเขียนเห็นว่าเป็นความเจริญแบบจอมปลอม กล่าวคือ สังคมที่เน้นเฉพาะความเจริญทางด้านวัตถุและกระตุ้นให้เกิดการบริโภคอย่างไร้ขอบเขตทำให้จิตใจของคนเสื่อมโทรมลง เพราะว่าการค่านิยมของสังคมดังกล่าวส่งเสริมให้จิตใจคนเกิดความโลภ ต้องการครอบครองวัตถุเพื่อเป็นสิ่งแสดงฐานะและหน้าตาของตนในสังคม ค่านิยมดังกล่าวทำให้ชาวชนบทต้องการเงินมาบริโภคสิ่งของและต้องขายที่ดิน ขายแรงงาน ไปจนถึงการขายลูกสาวให้ไปเป็นโสเภณีเพื่อแลกกับเงินมาบริโภคสินค้า นักเขียนเสนอแนวคิดที่ว่าความเจริญของเมืองเป็นความเจริญที่ให้ประโยชน์แก่คนกลุ่มเดียวคือกลุ่มนายทุน และเจ้าของกิจการที่ขายวัตถุนำมาขายความสะดวกเท่านั้น นอกจากนี้ ความเจริญของเมืองในลักษณะวัตถุนิยมและบริโภคนิยมยังส่งผลกระทบต่อชุมชนท้องถิ่นหลายประการ ได้แก่ วัตถุทำให้คนในชุมชนท้องถิ่นพึ่งตนเองได้น้อยลง รูปแบบการใช้ชีวิตแบบชาวเมืองทำให้ชาวชนบทผู้เลียนแบบมีวิถีชีวิตที่แปลกแยกจากชุมชนท้องถิ่น หรือความเป็นศูนย์กลางของเมืองทำให้เมืองสามารถดูดซับทรัพยากรจากชนบท ทั้งทรัพยากรธรรมชาติ และทรัพยากรบุคคลให้เข้ามาหล่อเลี้ยงเมืองและทำให้ชุมชนท้องถิ่นล่มสลาย ไม่สามารถพัฒนาชุมชนของตนเองได้และต้องอยู่ในฐานะบริวารที่ขึ้นตรงต่อเมืองเท่านั้น

ภาพของเมืองที่เป็นศูนย์กลางทางการศึกษาเป็นอีกวิธีหนึ่งที่เมืองใช้ครอบงำชนบท โดยใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการถอนรากถอนโคนคนชนบทจากชุมชนเดิมให้กลายเป็นชาวเมือง อุดมการณ์ที่เมืองปลุกฝังผ่านระบบการศึกษาตั้งแต่ระดับประถม

ศึกษาให้เห็นว่า การศึกษาเป็นหนทางที่คนใช้ยกระดับคุณภาพชีวิตได้ (อันหมายถึงสถานภาพทางเศรษฐกิจและสถานภาพทางสังคมที่สูงขึ้น) และการเผยแพร่วัฒนธรรมเมืองผ่านสื่อโทรทัศน์ให้เห็นว่ารูปแบบการใช้ชีวิตอันทันสมัยแบบชาวเมืองเป็นสิ่งดี ทั้งสองประการนี้ทำให้คนชนบทอีกกลุ่มหนึ่งมุ่งมั่นมาศึกษาต่อในเมือง นักเขียนเสนอแนวคิดว่าการศึกษาในเมืองสามารถพัฒนาคนให้มีคุณภาพและมีศักยภาพได้จริง แต่ด้วยอุดมการณ์ที่เมืองปลูกฝังผ่านระบบการศึกษาทำให้บุคคลที่พัฒนาแล้วเหล่านี้สมัครใจตั้งรกรากในเมืองมากกว่าจะนำความรู้ไปพัฒนาชนบทบ้านเกิด ภาพของเมืองที่เป็นศูนย์กลางทางการศึกษาจึงเป็นภาพที่เมืองเปิดโอกาสให้คนที่มีความสามารถจากส่วนต่างๆ ของประเทศเดินทางเข้ามาเพื่อสร้างประโยชน์ให้เมืองในท้ายที่สุด

วิถีชีวิตของคนเมือง เป็นภาพที่นักเขียนใช้วิจารณ์ลักษณะสังคมเมืองที่เป็นสังคมทุนนิยมซึ่งนักเขียนแบ่งประเด็นการวิจารณ์ไว้เป็นสองประเด็นคือ คนเมืองมีวิถีชีวิตที่เอารัดเอาเปรียบแก่งแย่งแข่งขันและทำร้ายผู้อื่นเพื่อผลประโยชน์ และผลประโยชน์หรือเงินสามารถทำให้คนเปลี่ยนแปลงตนเองจากผู้ที่มียุติธรรม กลายเป็นคนเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวได้ วิถีชีวิตที่แก่งแย่งแข่งขันและเอารัดเอาเปรียบกันในสังคมนั้น นักเขียนนำเสนอด้วยภาพเชิงเปรียบเทียบว่า สังคมเมืองเป็นสังคมแห่งการไล่ล่าซึ่งมีผู้ล่าและเหยื่อ สิ่งที่เป็นบ่อเกิดแห่งความเลวร้ายในสังคมเมืองคืออุดมการณ์ที่ระบบทุนนิยมปลูกฝังให้คนในสังคมมีเป้าหมายในการสะสมความมั่งคั่งให้ตนเอง ทำให้คนเอารัดเอาเปรียบผู้อื่น ภายในภาพสังคมทุนนิยมคือสังคมแห่งการไล่ล่านี้มีหลายประเด็นที่นักเขียนหยิบยกมานำเสนอได้แก่ หนึ่ง การที่คนในสังคมทำร้ายไล่ล่ากันเพราะคนปลูกฝังจิตสำนึกในการเอารัดเอาเปรียบให้เป็นที่ยอมรับแก่คนในสังคม จิตสำนึกดังกล่าวคือ “คนโง่ยอมตกเป็นเหยื่อของคนฉลาด” สอง สังคมทุนนิยมสมัยใหม่เป็นสังคมที่ใช้เทคโนโลยีในระบบการผลิตเพื่อให้ได้ผลผลิตมาก ต้นทุนน้อยและได้กำไรมหาศาล การนำเทคโนโลยีเข้ามาแทนที่ระบบการผลิตแบบเก่าซึ่งใช้แรงงานและทักษะความชำนาญของคนเป็นหลักทำให้คนกลุ่มหนึ่งต้องสูญเสียรายได้และอาชีพที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตไป อีกทั้งยังมีผลกระทบต่อรูปแบบความสัมพันธ์ของคนในสังคมด้วย กล่าวคือ การนำเครื่องจักรมาใช้แทนแรงงานคนทำให้คนสูญเสียความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคนไป กลายเป็นคนที่ไม่มีความสัมพันธ์ร่วมงาน แต่เป็นคนที่อยู่กับตนเองและมีเครื่องจักรหรือสมองกลเป็นเพื่อนร่วมงานเท่านั้น ลักษณะดังกล่าวจะส่งผลต่อสภาพจิตใจของคนในสังคมเมืองในระยะยาว ให้กลายเป็นคนที่ไม่คุ้นเคยกับการคบหาสมาคมกับผู้อื่น ปิดกั้นตัวเอง และอาจมีปัญหากลายเป็นคนที่มีจิตใจแปลกแยกกับสภาพสังคมและการดำรงชีวิตของเขาเอง สาม สังคมทุนนิยมเป็น

สังคมที่ดำเนินไปด้วยความสัมพันธ์เชิงสินค้า คนในสังคมกำหนดมูลค่าให้กับสิ่งของชนิดต่าง ๆ รวมทั้งชีวิตคนแต่ละคนก็ถูกกำหนดมูลค่าด้วย ลักษณะเช่นนี้ทำให้คนแต่ละคนลดทอนคุณค่าและคุณสมบัติความเป็นมนุษย์ในตัวผู้อื่นลงให้เหลือเพียงมูลค่า และตัดสินผู้อื่นจากการกำหนดมูลค่าดังกล่าว ทำให้ คนในสังคมทุนนิยมปฏิบัติต่อผู้อื่นไม่ต่างไปจากสิ่งของที่ไม่มีชีวิต และทำให้รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างคนในสังคมดำเนินไปด้วยคำว่าผลประโยชน์เพียงอย่างเดียว ไม่มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในฐานะญาติพี่น้อง มิตรสหาย เพื่อนบ้านหรือเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน เพราะการกระทำดังกล่าวจะไม่ได้รับผลตอบแทนในรูปของเงินทองหรือผลประโยชน์ สังคมเมืองจึงเป็นสังคมที่แห้งแล้ง จิตใจผู้คนหยาบกระด้าง และเห็นแก่ตัว

การวิจารณ์วิถีชีวิตคนในสังคมเมืองอีกลักษณะหนึ่งคือ การที่นักเขียนโจมตีสังคมทุนนิยมโดยเสนอแนวคิดที่ว่า เงินเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้คนเปลี่ยนแปลงวิถีคิดและพฤติกรรมของตนเอง เงินทำให้คนที่เคยมีอุดมคติในการทำงานเพื่อสังคมหรือทำงานตามความฝันของตนเองเปลี่ยนไป กลายเป็นคนที่ทำงานโดยคำนึงถึงผลตอบแทนธุรกิจ นักเขียนเสนอประเด็นนี้ผ่านภาพของบุคคล 3 ลักษณะ คือ บุคคลที่เปลี่ยนแปลงตัวเองเพราะเงิน เป็นตัวละครที่นักเขียนใช้วิจารณ์คนในสังคมที่มีพฤติกรรมดังกล่าวว่าเป็นคนไม่ดี ไม่น่าเคารพนับถือ ส่วนบุคคลที่นักเขียนปรารภนาให้สังคมมีคุณลักษณะนี้มาก ๆ คือ คนที่ เงินไม่สามารถเปลี่ยนแปลงอุดมการณ์และการทำงานด้วยความรักที่มีต่องานนั้น ๆ ได้ อันเป็นภาพคนในอุดมคติ ภาพของบุคคลอีกลักษณะหนึ่งคือ คนที่พยายามต่อสู้กับกระแสทุนนิยมและยืนหยัดในอุดมการณ์ของตนเองแต่ก็ต้องพ่ายแพ้ ทั้งนี้เพราะนักเขียนต้องการแสดงให้เห็นพลังของสังคมทุนนิยมที่สามารถบีบคั้นให้คนละทิ้งอุดมการณ์ กลายเป็นคนที่ต้องจำนนต่อสังคมที่วัดกันด้วยเงินซึ่งเป็นกระแสหลักที่ควบคุมสังคมเมือง

ในส่วนสภาพปัญหาในสังคมเมือง นักเขียนนำเสนอว่าเมืองใหญ่เป็นเมืองที่มีปัญหามากมาย เช่น ปัญหาโสเภณี ปัญหาอาชญากรรมและความรุนแรงในสังคม และปัญหาสภาพจิตใจของคนในสังคมที่มีลักษณะป่วยไข้ทางใจ ในประเด็นปัญหาโสเภณี นักเขียนเสนอภาพเมืองที่เป็นแดนคนบาป เพราะในเมืองเป็นแหล่งรวมของโสเภณีและสถานบริการค้าประเวณีจำนวนมาก มีรูปแบบการค้าประเวณีที่หลากหลาย และความเจริญแบบชาวเมืองยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้หญิงสาวมาเป็นโสเภณี เช่น วัฒนธรรมบริโภคนิยมที่ส่งเสริมให้เกิดการบริโภคสินค้าและวัตถุอำนวยความสะดวกซึ่งเป็นของฟุ่มเฟือย และรูปแบบการใช้ชีวิตอันทันสมัยแบบชาวเมืองที่ต้องใช้เงินจำนวนมากทำให้พ่อแม่เต็มใจขายลูกเพื่อให้ได้เงินมาบริโภคสินค้าอำนวยความสะดวกเหล่านี้ รวมทั้ง

หญิงสาวเองที่ตัดสินใจมาเป็นโสเภณีเพื่อยกระดับฐานะให้ครอบครัว(ที่มีภาพวิถีชีวิตอันทันสมัยแบบชาวเมืองเป็นต้นแบบ) ปัญหาอาชญากรรมและความรุนแรงในสังคมเมือง เป็นสิ่งที่ทำให้สังคมเมืองมีภาพลักษณ์ของความเลวร้าย เป็นสังคมที่ไม่น่าอยู่เพราะเต็มไปด้วยภัยอันตราย นักเขียนเสนอภาพสังคมเมืองที่เป็นแดนมิถิลาซีฟทำให้คนในสังคมเมืองมีชีวิตที่เสี่ยงภัยอันตรายจากการจี๋ ปล้น การตมตุนหลอกหลวง การข่มขืน การฆ่าและภัยจากการตัดสินใจด้วยวิธีการรุนแรงซึ่งเกิดขึ้นเป็นประจำ นักเขียนเสนอว่าปัจจัยหนึ่งที่ส่งเสริมให้สังคมเมืองเป็นสังคมแห่งความรุนแรงคือ บทบาทของสื่อมวลชนที่เผยแพร่ข่าวสารอย่างไม่มีวิจารณญาณและไม่มีความรับผิดชอบตอสังคม เช่น หนังสือพิมพ์ที่มุ่งเสนอข่าวอาชญากรรมที่เต็มไปด้วยความรุนแรงเพื่อให้ขายได้ หรือรายการโทรทัศน์ที่มีเนื้อหาของการฆ่ากันอย่างโหดเหี้ยมเน้นความสะใจของผู้ชมเพื่อให้ขายโฆษณาได้ ซึ่งเป็นการกระทำที่เห็นแก่ผลประโยชน์มากกว่าจะคำนึงว่าเนื้อหาที่นำเสนอในสื่อแต่ละชนิดมีส่วนปลูกฝังให้คนในสังคมเคยชินกับความรุนแรงที่เกิดขึ้นในสังคม และมีแนวโน้มที่จะตัดสินใจปัญหาด้วยวิธีการที่รุนแรงตามที่พวกเขาได้รับรู้จากสื่อชนิดต่างๆ ส่วนปัญหาสภาพจิตใจของคนในสังคมเมืองนักเขียนนำเสนอว่า สภาพสังคมเมืองอันกว้างใหญ่ที่เต็มไปด้วยความเจริญทางวัตถุและเทคโนโลยีซึ่งทำให้สังคมเจริญรุดหน้าไปอย่างรวดเร็วนั้น ในอีกด้านหนึ่งสภาพสังคมเมืองก็ส่งเสริมให้เกิดการแก่งแย่งแข่งขัน และละเลยไม่ให้ความสำคัญกับสภาพจิตใจของคนในสังคม การแข่งขันกันประกอบอาชีพทำให้มีการเอาเปรียบ การทำร้าย การโกหกหลอกหลวงและคนไม่สามารถไว้วางใจใครได้เลย สภาพดังกล่าวบีบบังคับจิตใจคนในสังคมทุกขณะจนในที่สุดก็ทำให้คนเกิดความรู้สึกแปลกแยกกับสังคมที่เขาอาศัยอยู่ ความพ่ายแพ้ทำให้เขารู้สึกไร้อำนาจและไร้ความหมายในสังคม กฎเกณฑ์ที่เข้มงวดทำให้เขาเบื่อหน่าย ความหลอกหลวงไม่จริงใจของคนในสังคมทำให้เขาเศร้าสลดใจ สับสน เกลียดตัวเอง เกลียดสังคม ซึ่งทำให้คนหาทางออกด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การหลอกผู้อื่นเพื่อความสนุก การสำเร็จความใคร่ทางโทรศัพท์ การร่วมรักกับแมว ความต้องการฆ่าตัวตายเพื่อหนีสภาพที่คุกคามหรือกดดันจิตใจ สภาพปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมเมือง เป็นส่วนที่นักเขียนชี้เน้นความไม่น่าอยู่ของสังคมเมืองให้รุนแรงขึ้น

เนื้อหาที่โดดเด่นด้วยวรรณศิลป์

การนำเสนอภาพลักษณ์สังคมเมืองในเรื่องสั้นไทยร่วมสมัยระหว่างพ.ศ. 2534-2536 นี้ นักเขียนส่วนใหญ่นำเสนอภาพและประเด็นในลักษณะที่เป็นสูตรสำเร็จ

กล่าวคือ สังคมเมืองยังเป็นสังคมที่มีชนชั้น มีนายทุนและกรรมกร มีการเอารัดเอาเปรียบ สภาพจิตใจคนมีความเห็นแก่ตัว และผู้คนมีความสัมพันธ์กันในระดับที่ผิวเผินและห่างเหิน อันเป็นเนื้อหาและประเด็นที่น่าเสนอภาพลักษณ์สังคมเมืองที่ไม่ต่างไปจากเดิม อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยพบว่า คุณค่าทางวรรณศิลป์ของเรื่องสั้นบางเรื่องก็มีความน่าสนใจทำให้ภาพลักษณ์สังคมเมืองโดดเด่น มีสีสันและมุมมองที่แปลกใหม่ออกไปด้วยวิธีการนำเสนอ และด้วยลีลาอันเป็นลักษณะเฉพาะของนักเขียนแต่ละคนดังต่อไปนี้

การนำเสนอด้วยน้ำเสียงเสียดสีแบบมีอารมณ์ขัน ผลงานของนักเขียน 2 คน ที่โดดเด่นด้วยลีลาดังกล่าวคือ ผลงานของ ศรีดาวเรือง และผลงานของ ณรงค์ จันทร์เรื่อง ศรีดาวเรืองเสนอเรื่อง “เทวดาหมาขี้” ด้วยลีลาดังกล่าวทำให้เรื่องสั้นเรื่องนี้สามารถวิพากษ์วิจารณ์วัฒนธรรมของชาวเมืองได้อย่างคมคาย และทำให้สารที่นำเสนอโดดเด่นขึ้นมาก การเล่าเรื่องด้วยน้ำเสียงประชดเสียดสีทำให้ผู้อ่านรู้สึกขบขันไปกับพฤติกรรมอันน่าหัวเราะของตัวละครที่พยายามเลียนแบบวิถีชีวิตแบบชาวเมือง แต่ผลที่ได้กลับทำให้ตัวละครกลายเป็นคนแปลกประหลาดและน่าหัวเราะในสายตาของเพื่อนบ้าน การใช้น้ำเสียงประชดเสียดสีในเรื่อง “เทวดาหมาขี้” นอกจากจะทำให้ผู้อ่านได้สัมผัสกับการวิพากษ์วิจารณ์วัฒนธรรมเชิงครอบงำที่สังคมเมืองมีต่อคนชนบทด้วยท่าทีที่ผ่อนคลายเป็นแล้ว อารมณ์ขันยังทำให้ชาวชนบทที่กระหายจะเป็นคนทันสมัยแบบชาวเมืองไม่รู้สึกที่กำลังถูกประนามอย่างรุนแรง แต่เป็นการเปิดโอกาสให้พวกเขาถอยห่างออกมาพิจารณาพฤติกรรมของพวกเขาว่าตนเองกระทำการที่น่าหัวเราะเช่นนั้นบ้างหรือไม่ ซึ่งจะนำไปสู่การแก้ไขพฤติกรรมที่อาจสร้างความอับอายให้พวกเขาได้ต่อไป

ณรงค์ จันทร์เรื่องเสนอภาพเมืองที่น่าสนใจในลักษณะที่ใกล้เคียงกัน เรื่อง “กว่าจะเขียว” และเรื่อง “ด้วยเลือด-ด้วยเนื้อ” ทั้งสองเรื่องณรงค์เสียดสีพฤติกรรมของตัวละครที่เป็นตัวแทนของชาวเมืองให้มีลักษณะเป็นคนหน้าเนื่อใจเสียดด้วยน้ำเสียงที่วิจารณ์แบบที่เล่นที่จริงทำให้ผู้อ่านรู้สึกว่าแม้ชะตากรรมของผู้ที่ถูกหลอกหรือถูกเอารัดเอาเปรียบจะมีสภาพที่เลวร้าย แต่ด้วยการเล่าของณรงค์จะทำให้ผู้อ่านไม่รู้สึกหดหู่กับสิ่งที่เกิดขึ้นมากนัก เพราะน้ำเสียงวิจารณ์แบบที่เล่นที่จริงทำให้ผู้อ่านรู้สึกว่าถึงอย่างไรตัวละครก็ไม่ได้อยู่ในสภาพที่ท้อแท้สิ้นหวัง และพวกเขาก็พยายามต่อสู้กับความเลวร้ายของเมืองอยู่ต่อไป เรื่อง “คนสวยหมายเลข 53” มีชั้นเชิงในการวิจารณ์ค่านิยมบูชาวัตถุและเงินในสังคมเมืองได้อย่างแพรวพราว โดยณรงค์ให้ภาพการประกวดนางสาวไทยที่เป็นความฝันของผู้หญิงเกือบทั้งประเทศมีสภาพไม่ต่างจากการขายตัวของหญิงบริการ เพราะทั้งสองฝ่ายต่างเป็นหญิงมีเบอร์ แต่นางสาวไทยได้รับการยกย่องจากสังคมมากกว่าเพราะเธอผ่าน

สถาบันการประกวดที่รับรองมาตรฐานความสวยของเธอว่าเป็นความสวยที่มีมูลค่าสูง อารมณ์ขันของณรงค์ที่จับเอาการประกาศรายชื่อของนางสาวไทยให้ตรงกับประกาศ หมายเลขพนักงานอาบอบนวดที่มีหมายเลขเดียวกันให้ขึ้นไปบริการแขก เป็นการวิจารณ์ที่หนักหน่วงและเย้ยเยาะผู้ที่เกี่ยวข้องกับการประกวดนางสาวไทยทุกฝ่ายให้ตระหนักถึงความไร้สาระของกิจกรรมนี้ได้อย่างเจ็บๆ คันๆ แต่ก็แสดงจุดยืนของผู้เขียนที่ไม่เห็นด้วยกับกิจกรรมดังกล่าวได้ชัดเจน

การนำเสนอด้วยมุมมองแบบธรรมชาตินิยม นักเขียนที่ทำให้เรื่องสั้นของเขาโดดเด่นด้วยวิธีการดังกล่าวคือศิลา โคมฉาย เรื่องสั้นของศิลา โคมฉายแทบทุกเรื่อง มีความน่าสนใจทั้งด้วยเนื้อหาและวิธีการนำเสนอภาพของสังคมเมือง ในเรื่อง “เสียหมา” และเรื่อง “ผู้เข้าใจ” มุมมองแบบธรรมชาตินิยมทำให้ศิลาไม่ได้ประนามพฤติกรรมของคนในสังคมเมืองเช่นที่เพื่อนนักเขียนของเขามักประนามหากเนื้อหาในเรื่องมีลักษณะเดียวกัน เช่นในเรื่อง “เสียหมา” การที่ตัวละครไม่รับหญิงทำทางเลือนลอยและเซื่องช้าเข้ามาทำงานเป็นคนใช้ หากในงานเขียนของนักเขียนคนอื่น ตัวละครอาจกลายเป็นคนเห็นแก่ตัวที่ไม่เห็นอกเห็นใจเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน แต่ศิลาอธิบายว่าที่ตัวละครรีบตัดสินใจทำเช่นนั้นเกิดจากอิทธิพลของสภาพแวดล้อมทางสังคมที่หล่อหลอมพวกเขา เช่นเพราะสภาพสังคมเมืองมีผู้ร้ายชุกชุม ทำให้คนเมืองไม่สามารถไว้วางใจรับใครเข้ามาอยู่ร่วมบ้านได้ง่ายๆ และเพราะสังคมเมืองส่งเสริมวิธีคิดแบบใช้เหตุผลในการตัดสินใจ สภาพของหญิงที่คล้ายจะพิการและเป็นคนไข้ของโรงพยาบาลรักษาโรคประสาทจึงยอมไม่นำไว้วางใจ และการตัดสินใจของตัวละครก็อยู่บนพื้นฐานของการใช้เหตุผลมากกว่าเป็นเพราะความไม่มีน้ำใจ ศิลาไม่ได้ประนามตัวละครที่ทำเช่นนี้ แต่เขาก็ให้ภาพของตัวละครที่รู้สึกผิดและเสียใจในสิ่งที่ทำลงไปเมื่อรู้ว่า การไม่รับหญิงทำทางเลือนลอยอยู่ในบ้านทำให้หญิงคนนี้ต้องกลับไปถูกพี่ชายทุบตีอย่างทารุณ ภาพสุดท้ายจึงเป็นการจบลงในลักษณะที่ให้ความหวังว่าสิ่งที่เกิดขึ้นจะเป็นบทเรียนสอนใจให้ตัวละครไตร่ตรองอย่างถี่ถ้วนและมีเมตตามากขึ้นในครั้งต่อไป หรือเรื่อง “ผู้เข้าใจ” มุมมองแบบธรรมชาตินิยมทำให้ภาพของบุคคลที่รักษาอุดมการณ์กลับกลายเป็นคนตกต่ำไม่ทัดเทียมเพื่อนฝูง ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นการแสดงพลังอันแข็งแกร่งของสังคมทุนนิยม และเป็นเสมือนการฉายภาพตัวอย่างให้ผู้อ่านเห็นว่าหากผู้อ่านเลือกมีชีวิตอยู่อย่างทวนกระแสทุนนิยม ผู้อ่านเข้มแข็งพอที่จะเผชิญกับสิ่งที่ตนเลือกได้มากน้อยเพียงไร เรื่อง “มิดของนาย” และเรื่อง “ดอกเลือด” น่าสนใจด้วยวิธีการนำเสนอ “มิดของนาย” เป็นการตั้งเอาเนื้อหาและความเปรียบที่เคยปรากฏแล้วในงานของชาติ กอบจิตติ เรื่อง “มิดประจำตัว” มาพัฒนาต่อได้อย่างไม่ซ้ำซ้อนกับงานที่

เป็นแรงบันดาลใจ หรือเรื่อง “ดอกเลือด” ก็มีวิธีการผูกโครงเรื่องที่ซับซ้อนแยบคาย ทำให้การนำเสนอเนื้อหามีความน่าสนใจและมีนัยที่ลึกซึ้งขึ้น

เรื่องที่สร้างความสะเทือนอารมณ์ เรื่องสั้นของอัศศิริ ธรรมโชติ ทุกเรื่องที่เสนอปัญหาโสเภณีเป็นเรื่องที่มีคุณค่าทางด้านอารมณ์ที่ลึกซึ้งละเอียดอ่อนไม่ว่าจะเป็นเรื่อง “กัลยา(ณี)” “นางฟ้า-ทาสี” หรือ “พับครึ่ง” ความรุนแรงของปัญหาการค้าประเวณีถูกนำเสนออย่างชัดเจน แต่สำหรับตัวโสเภณี อัศศิรินำเสนอด้วยมุมมองที่เข้าอกเข้าใจเห็นใจในทางชีวิตที่พวกเขาเลือก และในบางครั้งก็ให้กำลังใจเธอเหล่านั้นว่าการกระทำของเธอไม่ใช่สิ่งเลวร้าย เพราะมันมาจากน้ำใจอันดีงามที่พยายามต่อสู้ชีวิตของพวกเขา ฉะนั้นขอให้พวกเขาต่อสู้ชีวิตต่อไป การถ่ายทอดภาพของโสเภณีด้วยมุมมองที่เห็นอกเห็นใจทำให้โสเภณีในงานของอัศศิริคือผู้หญิงที่มีชีวิตจิตใจ มีเลือดเนื้อ มีความคับแค้นขมขื่นใจ แต่ก็มีคามกล้าหาญเด็ดเดี่ยวพอที่จะแบกรับภาระครอบครัวด้วยการขายเรือนร่างของเธอเอง ซึ่งทำให้ผู้อ่านสัมผัสกับมิติของความเป็นมนุษย์ของโสเภณีและทำให้ผู้อ่านหลาย ๆ คนไม่ด่วนประนามโสเภณีว่าเธอคือหญิงคนชั่ว ไม่ลดคุณค่าความเป็นมนุษย์ของพวกเขาให้กลายเป็นเพียงสินค้า และอาจทำให้ผู้อ่านหลายคนที่เป็นชายตระหนักได้ว่า โสเภณีก็มีความเป็นมนุษย์ผู้หญิงเท่ากับที่แม่ น้องสาว หรือพี่สาวของเขาเป็น ความเห็นอกเห็นใจเพื่อนมนุษย์ในงานของอัศศิริไม่ได้ช่วยแก้ไขปัญหาโสเภณีให้หมดไป แต่ก็ป็นน้ำใจอันชุ่มชื่นที่คนในสังคมสามารถให้แก่กันได้ เพื่อเป็นกำลังใจแก่ผู้ที่ตกอยู่ในสภาพปัญหาที่เลวร้ายให้มีกำลังใจในการต่อสู้กับปัญหาต่อไป

การนำเสนอด้วยการสร้างเรื่องเปรียบเทียบที่แปลกใหม่ เรื่องสั้นที่โดดเด่นด้วยวิธีการนี้คือเรื่อง “ราคาแห่งชะตากรรม” อันเป็นผลงานของนักเขียนใหม่คือ สายคำ ผกาย สายคำแสดงให้เห็นความพยายามในการสร้างสรรค์งานด้วยกลวิธีที่มากไปกว่าการเล่าเรื่องด้วยพรรณนาโวหารแบบธรรมดา ๆ และด้วยเนื้อหาที่อยู่ในระดับเข้มข้น “ราคาแห่งชะตากรรม” พูดถึงสิ่งที่กำลังเฟื่องฟูมากในสังคมเมืองในปัจจุบันคือการทำประกันชีวิตด้วยลีลาความเปรียบที่ทำให้ผู้อ่านเห็นภาพชัดเจน กล่าวคือ ภาพของชายหนุ่มที่ถูกไล่ต้อนจากหัวหน้าและเพื่อนให้ทำประกันชีวิตกับแฟนสาวที่กระตุ้นให้เขาซื้อวัตถุล้ำค่า ความสะดวกชนิดต่าง ๆ มีสภาพเหน็ดเหนื่อย นำเวทนา และเป็นเหยื่อที่ไม่สามารถเอาตัวรอดได้ ไม่ต่างจากภาพค่างควาที่ถูกมนุษย์ไล่ตบอย่างสนุกสนาน นอกจากนี้ การตัดต่อเรื่องด้วยการเชื่อมโยงเหตุการณ์ตามกระแสสำนึกของตัวละคร ทำให้การดำเนินเรื่องทำได้ฉับไวและเป็นการย่ำสารที่นักเขียนต้องการนำเสนอให้หนักแน่นมากขึ้นด้วย

การสร้างตัวละครที่เป็นภาพคู่ตรงข้าม เรื่อง “พี่ชาย” สายคำวิจารณ์สภาพสังคมเมืองด้วยการสร้างตัวละครพี่และน้องให้มีบุคลิกลักษณะและวิธีคิดที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง เพื่อชี้ให้เห็นพลังของการศึกษาที่สามารถเปลี่ยนแปลงคนที่มีที่มาจากที่เดียวกันให้ต่างกันได้ โดยน้องที่เป็นคนเมืองดูเป็นคนที่มีชีวิตดีกว่าพี่ที่เป็นชาวไร่ เพื่อสุดท้ายสายคำจะใช้ภาพนี้วิจารณ์ระบบการศึกษาในเมืองที่มีภาพของการเสนอโอกาสให้คนก้าวหน้าไม่เป็นความจริง เพราะน้องชายใช้ชีวิตในเมืองอย่างทันสมัยแต่ไม่สามารถสร้างเนื้อสร้างตัวได้ ต่างกับพี่ชายที่คุมมือขอทรุดโทรมแต่ก็มีไร่เป็นของตัวเองมีบ้านมีครอบครัว

งานเขียนเชิงทดลองที่เน้นความสำคัญของรูปแบบเท่ากับเนื้อหา ผลงานของนักเขียนเรื่องสั้นทั้ง 2 คนคือ เสี้ยวจันทร์ แรมไพโร และสุทธิพงษ์ ธรรมวุฒิ มีเนื้อหาที่แสดงสภาพจิตใจที่แปลกแยก สับสน และในบางครั้งก็ประหลาดวิปริต และเนื้อหาดังกล่าวก็โดดเด่นด้วยวิธีการนำเสนอรูปแบบต่างๆ เช่น

การเสนอด้วยภาพเหนือจริง เรื่อง “วิถีสัตว์” และเรื่อง “ชายผู้บังคับความฝันได้” ของเสี้ยวจันทร์ การนำเสนอเรื่องด้วยภาพเหนือจริงย้าให้ผู้อ่านเห็นความรู้สึกเจ็บปวดแปลกแยกในจิตใจของตัวละครที่ทำให้ตัวละครมีลักษณะหลีกหนีจากโลกแห่งความจริงไปอยู่ในโลกของความเหนือจริงเพื่อให้รู้สึกว่าตัวละครมีคุณค่า ส่วนเรื่อง “ผู้เจ็บป่วย” และเรื่อง “ทำดวลมัจจุราช” ของสุทธิพงษ์ ความเหนือจริงเป็นสิ่งที่นักเขียนใช้วิจารณ์เชิงเสียดสีสังคม เช่น ในเรื่อง “ผู้เจ็บป่วย” ภาพของทีวีที่พุ่งใส่หัวคนและภาพของขยะที่ออกมาจากหูคนเป็นภาพที่นักเขียนวิจารณ์รายการโทรทัศน์ว่าเสนอเนื้อหาที่ไม่มีคุณภาพ เนื้อหานั้นไร้สาระเปรียบได้กับขยะ หรือในเรื่อง “ทำดวลมัจจุราช” ตัวละครทำดวลกับมัจจุราชเพราะทนไม่ได้ที่สังคมให้คุณค่ากับพาดิษศิลป์(ที่ขายความลามกอนาจาร)มากกว่าวีจิตรศิลป์ ตัวละครเห็นว่าเป็นการไม่ยุติธรรมกับศิลปินที่สร้างงานด้วยฝีมือและความพากเพียรมาตลอดชีวิตแต่ไม่ประสบความสำเร็จ แต่นักร้องที่ขายเรือนร่าง การแต่งตัวที่ยั่ววน และลีลาที่ส่อไปทางลามกอนาจารกลับมีชื่อเสียงโด่งดังและสังคมให้การยกย่อง และมัจจุราชต้องเป็นผู้รับผิดชอบกับความไม่ยุติธรรมที่เกิดขึ้นกับชีวิตมนุษย์ในลักษณะเช่นนี้ จะเห็นว่าความเหนือจริงเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เรื่องสั้นแต่ละเรื่องเสนอเนื้อหาได้คมคายขึ้น

การใช้เทคนิคกระแสสำนึก เรื่อง “โลกเฉพะะ” ของเสี้ยวจันทร์ เสนอเนื้อหาที่ดีแผ่สภาพจิตใจอันสับสนแปลกแยกของคนเมือง ลีลาการนำเสนอจะไม่เน้นการกระทำของตัวละคร แต่จะเน้นการถ่ายทอดความคิดความรู้สึกของตัวละครทั้งในระดับจิตสำนึกและจิตใต้สำนึกมากกว่า หรือเรื่อง “แมวจร บทละครที่เขียนไม่จบ และชายแขนขาด”

เทคนิคกระแสสำนึกที่เปิดเผยความคิดความรู้สึกอย่างไม่ปิดบังอำพรางทำให้ผู้อ่านสัมผัสกับความวิปริตในจิตใจของตัวละครที่หมกมุ่นอยู่กับเรื่องเพศ และผู้อ่านจะเข้าใจว่าสภาพจิตใจของตัวละครที่ประหลาดวิปริตนี้เป็นผลมาจากความรู้สึกล้มเหลว ไร้อำนาจในการควบคุมชีวิต ความรู้สึกดังกล่าวเก็บกดทับถมในจิตใจของตัวละครจนเกิดความป่วยไข้ ซึ่งเป็นผลมาจากการดำรงชีวิตในสภาพสังคมอันแก่งแย่งแข่งขันที่บีบคั้นให้คนต้องทนทุกข์ทรมานอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ เรื่อง “วันหนึ่งของชีวิต” การเล่าเรื่องด้วยเทคนิคกระแสสำนึกทำให้ผู้อ่านสัมผัสกับสิ่งที่ซ่อนเร้นอยู่ในจิตใจได้สำนึกของตัวละครในรูปแบบของคำรำพันที่มีลักษณะคล้ายความฝัน ซึ่งทำให้อ่านทราบที่ตัวละครฝังใจอยู่กับแม่ และเรื่องราวอันขมขื่นในวัยเด็ก หรือการถ่ายทอดความคิดความรู้สึกของตัวละครในระดับจิตสำนึกก็ทำให้อ่านเห็นภาพชัดเจนว่า ในระหว่างที่ตัวละครรักษาตัวอยู่ที่โรงพยาบาล ความรู้สึกของตัวละครมีทั้งวิตกกังวล รำคาญ รู้สึกแปลกแยกจากเพื่อนร่วมห้อง หรือเข้าใจในชะตากรรมที่แต่ละคนมีร่วมกัน ฯลฯ ซึ่งความรู้สึกอันหลากหลายเหล่านี้จะเปลี่ยนไปตามสิ่งที่มากระทบความคิดความรู้สึกของตัวละครในแต่ละช่วง เทคนิคกระแสสำนึกในเรื่องสั้นทั้ง 3 เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ผู้อ่านเห็นว่าภายใต้สภาพสังคมที่เต็มไปด้วยการแก่งแย่งแข่งขันและอุดมไปด้วยปัญหามากมายประการนี้ คนแต่ละคนที่ต่อสู้ดิ้นรนในสังคมเดียวกันมีความเจ็บปวดอันเป็นความรู้สึกเฉพาะตนแตกต่างกันไป ซึ่งผู้อ่านสัมผัสได้จากความรู้สึกในใจของตัวละครแต่ละตัวนั่นเอง

จากผลงานที่กล่าวมาของนักเขียนทั้งหมดคือ ผลงานทั้งสองเรื่องของสายคำทำให้อ่านสามารถตั้งความหวังไว้กับนักเขียนใหม่ที่ตั้งใจเขียนเรื่องสั้นสะท้อนปัญหาสังคมโดยเฉพาะปัญหาในสังคมเมืองได้ว่า ผู้อ่านคงได้พบกับภาพลักษณะสังคมเมืองด้วยเนื้อหาและมุมมองใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น ผลงานของเสี้ยวจันทร์และสุทธิพงษ์ทำให้อ่านได้สัมผัสกับเรื่องสั้นที่มีวิธีการนำเสนอในรูปแบบที่แปลกใหม่ต่างไปจากเรื่องสั้นเรื่องอื่นๆ ในช่วงนี้ และจากผลงานของนักเขียนรุ่นพี่ที่กล่าวมาอย่างศิลา ศรีดาวเรือง ณรงค์หรืออัศศิริ ภาพลักษณะสังคมเมืองในเรื่องสั้นก็ไม่ใช่ภาพเดิม ๆ ที่เจียบเหงามและจำเจนัก ยังมีภาพของเมืองที่มีน้ำเสียง ความลุ่มลึกของอารมณ์ ลีลาการนำเสนอ และเนื้อหาที่แปลกใหม่ที่สามารถปลุกเร้าภาพของสังคมเมืองให้มีชีวิตชีวาอยู่ในเรื่องสั้นของไทยได้ต่อไป

กล่าวโดยสรุป แม้เรื่องสั้นไทยในช่วง พ.ศ. 2534-2536 โดยส่วนใหญ่จะเสนอภาพลักษณะสังคมเมืองด้วยประเด็นและวิธีการที่เป็นสูตรสำเร็จก็ตาม แต่เรื่องสั้นบางเรื่องก็สามารถนำเนื้อหาที่ซ้ำกับภาพเดิมมาเสนอได้อย่างมีวรรณศิลป์ ทำให้ภาพลักษณะสังคมเมืองที่ปรากฏในเรื่องสั้นเรื่องนี้ไม่ซบเซาอยู่กับภาพลักษณะเดิมจนเกินไป

เมือง : สังคมที่ยังพอมีหวัง ?

จากการนำเสนอภาพลักษณ์สังคมเมือง ซึ่งปรากฏว่าเป็นภาพลักษณ์ในเชิงลบทั้งสิ้น สะท้อนให้เห็นโลกทัศน์ของนักเขียนที่เห็นว่าสังคมเมืองเป็นสังคมที่ไม่น่าอยู่ เพราะไม่ว่าจะพิจารณาจากแง่มุมใดก็ตาม เมืองก็มีลักษณะเป็นผู้ร้ายที่ใช้ความเป็นศูนย์กลางของตนเองหลอกลวงให้ผู้คนเข้ามาสร้างความเจริญให้กับเมือง แต่สังคมเมืองกลับมีลักษณะที่ซูดรีด เอารัดเอาเปรียบ และทำร้ายคนทั้งร่างกายและจิตใจ นักเขียนโดยส่วนใหญ่จะเห็นว่าสังคมเมืองเป็นสังคมที่ไร้อนาคต และนักเขียนแทบทุกคนต่างเสนอภาพความเลวร้ายที่เกิดขึ้นในสังคมเมืองด้วยมุมมองที่สิ้นหวัง กล่าวคือ ความเลวร้ายต่าง ๆ เช่น การซูดรีด การเอารัดเอาเปรียบ สภาพจิตใจของผู้คนที่เสื่อมโทรมเห็นแก่ตัว หรือสภาพปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เช่น ปัญหาสภาพแวดล้อมเสื่อมโทรม ปัญหาการแอ่งใช้พื้นที่ในเมือง ปัญหาคนชนบทล้มละลายแล้วอพยพมาขายแรงงานในเมือง ปัญหาโสเภณี ปัญหาอาชญากรรมและความรุนแรง ปัญหาการครอบงำชาวชนบทและชาวเมืองด้วยวัฒนธรรมบริโภคนิยม ฯลฯ นักเขียนต่างเสนอว่าสภาพปัญหาเหล่านี้ไม่มีทางแก้ไขให้หมดไปจากสังคมเมืองและไม่มีทางที่สังคมเมืองจะมีสภาพดีกว่าที่เป็นอยู่ ในทางตรงกันข้าม ความเลวร้ายของสังคมเมืองและปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากผลของการพัฒนาเมืองกลับจะยิ่งทวีความรุนแรงขึ้น

อย่างไรก็ตาม จากการสำรวจเรื่องสั้นที่นำเสนอภาพลักษณ์สังคมเมืองในช่วง พ.ศ. 2534 - 2536 ผู้วิจัยพบว่า นักเขียนจำนวนหนึ่งเสนอทางออกในการแก้ไขปัญหาสังคมเมือง หรือเสนอทางเลือกใหม่ให้กับผู้ที่อยู่อาศัยในสังคมเมือง 3 ลักษณะคือ 1. การกลับไปหาชนบทซึ่งเป็นสังคมในอุดมคติ 2. การใช้คุณธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจไม่ให้คนทำชั่ว และ 3. การเสนอภาพบุคคลที่เข้มแข็ง ใช้สติปัญญาในการแก้ไขปัญหาและยึดมั่นในอุดมคติซึ่งเป็นพลังที่ทำให้เขายืนหยัดได้ในสังคม ดังภาพต่อไปนี้

1. ชนบท คือสังคมในอุดมคติ

นักเขียนที่เสนอภาพลักษณ์สังคมเมืองในเรื่องสั้นระหว่างปี พ.ศ. 2534 - 2536 มีจำนวนน้อยคนที่เสนอทางออกให้กับคนในสังคม พืชวัลย์ สำเร็จ และเดือนวาด เสนอทางเลือกให้คนกลับไปใช้ชีวิตในชนบท พืชวัลย์เสนอว่า การใช้ชีวิตในชนบทที่มีสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติจะทำให้คนมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าการทนอยู่กับสภาพแวดล้อมที่เป็นพิษในเมือง สำเร็จเสนอทางเลือกให้ชาวชนบทที่อพยพมาเป็นแรงงานไร้ฝีมือในเมืองกลับไปประกอบอาชีพเกษตรกรรมในชนบทตามเดิม ซึ่งหากชาวชนบท

เหล่านี้ทำงานอย่างหนักเช่นที่อยู่ในเมือง พวกเขาน่าจะมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและสามารถเลี้ยงดูตนเองและครอบครัวได้ ไม่ต้องมาผจญกับชะตากรรมอันเลวร้ายในเมืองอย่างที่เป็นอยู่ เดือดวาดเสนอว่า สังคมชนบทเป็นสังคมที่มีวิถีชีวิตสุขสงบและเรียบง่าย ผู้คนมีจิตใจโอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และไม่ทำร้ายซึ่งกันและกัน ตรงกันข้ามกับสังคมเมืองที่แม้จะมีความเจริญทางวัตถุและทำให้ชีวิตสะดวกสบาย แต่สภาพจิตใจคนเสื่อมโทรม คอยหาโอกาสทำร้ายผู้อื่นเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัวและไม่มีความรักต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ดังนั้นสังคมชนบทจึงเป็นสังคมที่น่าอยู่ และหากคนเลือกใช้ชีวิตในชนบท พวกเขา ก็พบกับความสงบสุขในชีวิต

2. คุณธรรมชั้นนำสังคม

นักเขียนบางคนเสนอว่าคุณธรรมอาจจะช่วยแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมเมืองได้ นักเขียนทุกคนที่เสนอว่าคุณธรรมเป็นทางออกของคนต่างวิเคราะห์ว่า สาเหตุของความเลวร้ายในสังคมเมืองเกิดขึ้นเพราะสภาพจิตใจของคนเสื่อมโทรม ไร้คุณธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ดังนั้นหากแต่ละคนมีคุณธรรมซึ่งจะทำให้คนละอายและเกรงกลัวต่อการทำชั่ว การเบียดเบียนผู้อื่นจะไม่เกิดในสังคมเมือง ดังเช่นที่นิรันดร์ศักดิ์และมานพต่างเห็นว่า คนในสังคมเมืองมีจิตสำนึกที่เห็นแก่ตัวและเห็นการเอาเปรียบผู้อื่นเป็นสิ่งถูกต้อง หากคนมีคุณธรรมไว้คอยยึดเหนี่ยวจิตใจไม่ให้คิดเบียดเบียนผู้อื่นก็จะไม่มีการเอาเปรียบกันเกิดขึ้น ฤดีและจักรภัทรเห็นว่าการเอาเปรียบและการแก่งแย่งแข่งขันเกิดขึ้นเพราะคนมีความโลภในจิตใจ หากคนในสังคมหันมายึดเหนี่ยวคุณธรรมและระงับความโลภได้ จิตใจคนเราก็จะไม่รุ่มร้อนด้วยความอยากได้ใคร่มี รู้จักความพอดี และพึงใจกับสิ่งที่ตนหามาได้ตามน้ำพักน้ำแรงและการประกอบอาชีพที่สุจริต ไม่เบียด-เบียนผู้อื่น อัศศิริ เสนอให้คนเห็นอกเห็นใจเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน และมีเมตตาธรรมในจิตใจ ปัญหาการค้าประเวณีในสังคมเมืองเป็นปัญหาที่นักเขียนเห็นว่า การหันมาเชื่อฟังคำสั่งสอนของศาสนาจะช่วยแก้ปัญหาได้ดีที่สุด เพราะหากคนมีศีลธรรม ไม่มั่งกมากและประพฤติผิดในกาม ปัญหาการค้าประเวณีก็จะไม่รุนแรงเท่าที่เป็นอยู่ และคนบางคนก็ไม่ต้องจบชีวิตด้วยโรคเอดส์ การที่นักเขียนแต่ละคนเสนอให้คนใช้คุณธรรมเป็นทางออกในการแก้ไขปัญหา สะท้อนให้เห็นอิทธิพลของพุทธศาสนาที่ฝังรากลึกในจิตใจของคนมานานพิจารณาได้จากอิทธิพลของศาสนาซึ่งเป็นที่มาของการสร้างสรรค์วรรณคดีไทยในสมัยโบราณ ส่วนในวรรณกรรมปัจจุบัน คุณธรรมเป็นเนื้อหาสาระที่นักเขียนเสนอว่าเป็นทางออกในการแก้ไขปัญหาสังคม ดังที่ปรากฏในเรื่องสั้นที่เสนอภาพลักษณ์สังคมเมืองในช่วง พ.ศ. 2534 - 2536 นี้

3. บุคคลตัวอย่างที่ยืนหยัดในสังคม

นักเขียนบางคนไม่ได้เสนอทางออกในการแก้ไขปัญหอย่างเด่นชัด แต่จะให้กำลังใจผู้อ่านด้วยการเสนอภาพตัวละครที่เข้มแข็ง ไม่ยอมแพ้ต่ออุปสรรคที่เข้ามาในชีวิต ส.เทพராเพยเสนอภาพของชายหนุ่มที่ยืนหยัดในการรักษาหน้าที่การงานของตัวเอง แม้ว่าจะถูกหัวหน้ากลั่นแกล้งด้วยวิธีการต่างๆก็ตาม ตีลาเสนอว่าหากผู้ใดเกิดความเครียดในจิตใจเพราะสภาพแวดล้อมของสังคมเมืองบีบคั้น เขาควรจะไปพักผ่อนคลายความเครียด หรือหากผู้ใดเกิดความกลัว ให้กล้าเผชิญหน้ากับปัญหาแล้วจะทำให้จิตใจตนเป็นอิสระ ไม่ตกเป็นทาสของความกลัว ขจรฤทธิ์ให้ภาพของคนที่เข้มแข็งและใช้สติปัญญาเป็นเครื่องชี้นำให้รอดพ้นจากการเอารัดเอาเปรียบในสังคม ศรีดาวเรืองและสันติเสนอภาพของคนที่ยึดมั่นในอุดมคติและไม่ปล่อยให้ชีวิตอยู่ใต้กระแสทุนนิยม เป็นกำลังใจแก่ผู้อ่านว่า ในสังคมเมืองยังมีผู้ที่ยืนหยัดในการรักษาคุณความดีและดำรงชีวิตในเมืองได้อยู่ อย่างไรก็ตาม ทางเลือกที่นักเขียนจำนวนหนึ่งพยายามนำเสนอเพื่อใช้แก้ไขปัญหาสังคม เช่น ใช้ศาสนาหรือทำจิตใจให้เข้มแข็งในการต่อสู้กับปัญหา หรือเสนอทางเลือกสำหรับหลีกเลี่ยงความวุ่นวายสับสนในสังคมเมือง เช่น ชุมชนชนบทที่มีภาพเป็นสังคมในอุดมคติเป็นสิ่งที่ปรากฏในสัดส่วนที่น้อยมาก ภาพลักษณ์สังคมเมืองส่วนใหญ่ยังคงเป็นภาพของสังคมแห่งความเลวร้ายที่ไร้อนาคต สิ้นหวัง และเป็นสังคมที่นับวันจะทวีความร้ายกาจมากขึ้น

นักเขียนมีความเห็นว่าภาพลักษณ์สังคมเมืองที่เป็นตัวแทนของ “ความเจริญก้าวหน้า” ทางเทคโนโลยี และ “การพัฒนา” ทางวัตถุในสังคมเมืองไม่ทำให้ชีวิตของคนดีขึ้น นักเขียนมักเสนอเป็นมโนสติว่า “ความเจริญทางวัตถุ” เหล่านี้ไม่ทำให้คนมีความสุข มุมมองแบบมนุษยนิยมที่เน้นภาพของสังคมที่มนุษย์ต้องไม่เบียดเบียนกัน มนุษย์ต้องช่วยเหลือกัน มนุษย์ต้องปฏิบัติต่อกันด้วยความมีเมตตาและมีน้ำใจไมตรี ทำให้นักเขียนมองการพัฒนาที่เกิดขึ้นในเมืองเป็นภาพในเชิงลบและเห็นแต่ภาพที่มนุษย์ทำร้ายกันเพราะมนุษย์มีความต้องการทางด้านวัตถุ นักเขียนไม่ได้พิจารณาว่า ท่ามกลางสังคมที่พัฒนาทางด้านเทคโนโลยีและผลิวัตถุเพื่อประโยชน์ใช้สอย มนุษย์สามารถที่จะเลือกใช้วัตถุเหล่านั้นตามความจำเป็น และวัตถุอำนวยความสะดวกก็สามารถผ่อนแรงและทุ่นเวลา ทำให้มนุษย์สามารถมีเวลาว่างไปประกอบกิจกรรมที่ให้ผลตอบแทนในเชิงสร้างสรรค์ประการอื่น ๆ ได้ อีกประการหนึ่ง การพัฒนาที่เกิดขึ้นในเมืองไม่ใช่สาเหตุแห่งความเลวร้ายในสังคม หากแต่เป็นคุณภาพจิตใจของมนุษย์ที่อยู่ในสังคมที่จะทำให้การพัฒนาที่เกิดขึ้นส่งผลไปในทางดีหรือร้าย หากมนุษย์มีคุณธรรมนำใจและหากการพัฒนาเป็นไป

อย่างมีทิศทาง สังคมเมืองก็จะเป็นสังคมที่น่าอยู่ และภาพลักษณ์สังคมเมืองที่ปรากฏคงไม่ใช่ภาพของสังคมที่หดหู่สิ้นหวังอย่างภาพในปัจจุบัน

โลกทัศน์นักเขียน : ความหวังในการเปลี่ยนแปลง

ทัศนะมนุษยนิยมทำให้นักเขียนไทยสร้างผลงานเพื่อตีแผ่ความทุกข์ยากของคนในลักษณะต่าง ๆ เพราะนักเขียนมีความเศร้าสลดใจกับสิ่งที่คนกระทำไม่ดีต่อกันด้วยกัน เช่น การทุจริต การเอารัดเอาเปรียบ การล่าเพื่อผลประโยชน์ นักเขียนต้องการชี้ให้เห็นคนเกิดความรักความเมตตาในเพื่อนมนุษย์และต้องการแสดงให้เห็นว่า เพราะสภาพแวดล้อมทางกายภาพและทางสังคมของเมืองมีลักษณะเลวร้ายและเป็นสภาพที่ทำให้ร้ายคนในสังคม ดังนั้น จุดมุ่งหมายในการเสนอผลงานของนักเขียนก็เพื่อชี้ให้เห็นความเลวร้ายของสังคมและตั้งใจเตือนสติผู้อ่านว่าคนทุกคนมีส่วนรับผิดชอบในความเลวร้ายที่เกิดขึ้น การเสนอภาพลักษณ์สังคมเมืองในเชิงลบเป็นจุดข้อเรียกร้องของนักเขียนให้คนในสังคมหยุดการกระทำที่เป็นการเอารัดเอาเปรียบกัน เพราะการกระทำดังกล่าวเป็นปฐมเหตุที่ทำให้สังคมมีสภาพที่ไม่น่าอยู่ หากคนในสังคมหยุดทำร้ายซึ่งกันและกันสังคมเมืองก็จะเป็นสังคมที่คนมีชีวิตอยู่อย่างมีความสุข

แต่ท่ามกลางสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ซึ่งในทางหนึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อวิธีการดำเนินชีวิตของคนในสังคมอย่างแน่นอน ผลกระทบดังกล่าวย่อมจะมีทั้งผลกระทบในเชิงบวกและผลกระทบในเชิงลบ แต่ด้วยทัศนะมนุษยนิยมผสมผสานกับมุมมองเชิงสังคมนิยมที่ประนามการทุจริต การเอารัดเอาเปรียบของพวกนายทุน ผสมผสานไปกับมุมมองเชิงโรแมนติคที่ให้คุณค่ากับธรรมชาติ และยกย่องคุณค่าทางด้านจิตใจ ทำให้นักเขียนไทยมองความเจริญเติบโตทางวัตถุและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีตลอดจนการพัฒนาสภาพเศรษฐกิจ การค้า และการบริการที่เกิดขึ้นในสังคมเมืองให้เป็นเพียงภาพด้านลบเพียงด้านเดียว กล่าวคือ การพัฒนาสังคมให้เจริญเติบโตทางวัตถุทำให้คนละเลยกับคุณค่าทางด้านจิตใจ เศรษฐกิจที่ก้าวหน้ากลับทำให้คนมุ่งมันสะสมความมั่งคั่งเพื่อตนเอง เห็นแก่ตัวและทำร้ายผู้อื่น ซึ่งในทัศนะของนักเขียนเห็นว่า การพัฒนาทางวัตถุและเทคโนโลยีกลับเป็นสิ่งที่นำความเสื่อมโทรมทางด้านจิตใจมาสู่คนในสังคมและสังคมที่นับวันมีแต่จะพัฒนาไปทางวัตถุนั้น ก็เป็นสังคมที่มีแต่จะทวีความเลวร้าย เพราะเป็นสังคมที่มุ่งทำร้ายจิตใจคนให้ประสบความทุกข์ทรมาน และเป็นสังคมที่ล่อลวงให้คนสูญเสียคุณงามความดีในจิตใจ ภาพของสังคมเมืองในทัศนะของนักเขียนมีแต่ภาพ

การทำร้ายไล่ล่า การทำลายสภาพแวดล้อม การทำลายระบบคุณค่าดั้งเดิมในสังคม เช่น ความกตัญญูต่อบิดามารดา การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และการยึดมั่นในคุณธรรม สภาพสังคมที่เต็มไปด้วยปัญหา เช่น ปัญหาความแออัด ปัญหาสภาพแวดล้อมเสื่อมโทรม ปัญหาโสเภณี ปัญหาอาชญากรรมและความรุนแรง จึงเป็นภาพสังคมที่หดหู่และไม่ให้ความหวังอะไรแก่ผู้อ่านมากนัก ความมุ่งหมายของนักเขียนที่จะสร้างสังคมที่สงบสุข สังคมที่มนุษย์เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่มีการทำร้ายเบียดเบียนซึ่งกันและกันจึงเป็นสิ่งที่น่าตั้งคำถามว่า ความปรารถนาดังกล่าวจะบรรลุหรือไม่ หากภาพของสังคมเมืองที่น่าเสนอในเรื่องสั้นยังเป็นสังคมที่นับวันแต่จะทวีความเลวร้ายและไร้อนาคตเช่นนี้

หากพิจารณาภาพของเมืองที่ปรากฏในวรรณกรรมของชาติอื่นอาจทำให้ผู้อ่านมีมุมมองอื่นที่กว้างขวางออกไป และสามารถมองเมืองและการต้องมีชีวิตอยู่ในสังคมเมืองได้อย่างมีความหวังมากขึ้น ในการศึกษาภาพ “เมืองในงานเขียนของชาร์ลส์ ดิคเกนส์ และ ริโอดอร์ ไตรเซอร์” ของก้องเพชร ดินกุล เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับภาพลักษณะสังคมเมืองที่ปรากฏในเรื่องสั้นร่วมสมัยของไทยแล้ว จะเห็นว่าดิคเกนส์นำเสนอภาพลักษณะสังคมเมืองอังกฤษในงานของเขาใกล้เคียงกับภาพของเมืองในเรื่องสั้นของไทย ดิคเกนส์มีทัศนคติในด้านลบเกี่ยวกับการพัฒนาในเมือง เมืองที่ดิคเกนส์นำเสนอส่วนใหญ่เป็นเมืองที่ไม่น่าอยู่อาศัย เมืองคือศูนย์รวมของความชั่วร้ายที่กลาดเกลื่อนไปด้วยกลุ่มอาชญากร เมืองเต็มไปด้วยเล่ห์เหลี่ยมกลโกงเฉพาะการทุจริตในโลกธุรกิจ เมืองเต็มไปด้วยความอยุติธรรม เป็นนรกสำหรับคนจนและกรรมกรทุกคน และเมืองเลวร้ายยิ่งขึ้นจนเป็นเสมือนคุกคุมขังคนทั้งกายและใจ ด้วยภาพลักษณะของเมืองในงานของดิคเกนส์ดังที่กล่าวมาจะพบว่าเป็นภาพในเชิงลบเช่นเดียวกับที่ปรากฏในงานเรื่องสั้นของไทย อย่างไรก็ตาม ก้องเพชรได้ชี้ให้เห็นว่าดิคเกนส์ไม่ได้เสนอภาพลักษณะในเชิงลบของสังคมเมืองอย่างสิ้นหวัง เพราะงานเขียนของดิคเกนส์แม้จะเป็นวรรณกรรมแนวสัจนิยม แต่ก็สอดแทรกลักษณะนิยายพาฝันที่จบลงด้วยความสุขสมหวังของตัวละครเอก กล่าวคือ ตัวละครเอกจะดำรงชีวิตอย่างมีความสุขและยอมรับในความเป็นไปของสังคมรอบข้างในท้ายที่สุด ทำให้งานเขียนของดิคเกนส์ให้ความรู้สึกผ่อนคลายแก่ผู้อ่าน และให้ความหวังใหม่เกิดขึ้นในใจผู้อ่านทุกคน ส่วนในงานเขียนของไทย แม้จะมีเรื่องสั้นบางเรื่องที่เสนอทางออกให้กับคนในสังคมบ้าง เช่น เสนอภาพชุมชนชนบทแบบสังคมอุดมคติให้คนเมืองเลือก หรือเสนอภาพของบุคคลที่มีความเข้มแข็งทำให้เขาเหล่านั้นยืนหยัดอยู่ได้ในสังคมเมืองอย่างไม่เป็นทุกข์มากนัก แต่เมื่อเทียบกับสัดส่วนของเรื่องสั้นในรอบ 3 ปีนี้แล้วจะเห็นว่า เรื่องสั้นของไทย

ทำให้คนมีความหวังและให้ความรู้สึกผ่อนคลายต่อการมีชีวิตในสังคมเมืองมีจำนวนน้อยมาก

ภาพของเมืองที่ปรากฏในงานของรีโอดอร์ ไดรเซอร์ ยิ่งแสดงให้เห็นภาพสังคมเมืองที่ยังเต็มไปด้วยความหวัง เมืองในงานของไดรเซอร์แม้จะเป็นเมืองที่มีลักษณะเลวร้าย แต่ด้วยมุมมองที่เป็นวิทยาศาสตร์แบบนักธรรมชาตินิยมของไดรเซอร์ที่เห็นว่ามันมนุษย์ไม่สามารถเอาชนะพลังที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นพลังใดก็ตาม เช่น พลังทางสังคมหรือแรงขับทางเพศ ทำให้ไดรเซอร์มองความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมเมืองอย่างยอมรับความเป็นจริง และพยายามเข้าใจพฤติกรรมอันเลวร้ายของคนในเมืองด้วยทัศนะที่เป็นกลาง ไม่ตำหนิหรือประนามพฤติกรรมของคนเมืองเช่นดิกเกนส์หรือนักเขียนไทย ไดรเซอร์มีความคิดว่าวิถีชีวิตในเมืองแม้จะเร่งรีบซ้ำซาก จำเจ แต่ก็ก่อให้เกิดความรู้สึกดีก็ยังมีชีวิตชีวาซึ่งเป็นวิถีทางที่ดี ทำให้มนุษย์ทุกคนตื่นตัวและแข็งแกร่งขึ้น อีกทั้งยังมีโอกาสแสดงความสามารถ แสดงพลังที่ซุกซ่อนอยู่อย่างเต็มที่ และการต่อสู้เอาชนะอุปสรรคคือคุณลักษณะที่ชื่นชม เมื่อนำภาพเมืองในงานของไดรเซอร์มาพิจารณาเปรียบเทียบกับภาพเมืองที่นำเสนอในเรื่องสั้นของไทยจะเห็นว่า เรื่องสั้นไทยแทบจะไม่มี การนำเสนอภาพเมืองด้วยมุมมองที่เป็นวิทยาศาสตร์และด้วยทัศนะที่เป็นกลางเลย การพิจารณาปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมเมืองของนักเขียนไทย ยังอิงกับความรู้สึกส่วนตัวที่ประนามเมืองในทุกๆด้าน แต่ทัศนะที่เป็นกลางของไดรเซอร์ทำให้เขาพิจารณาว่า สภาพความเลวร้ายในสังคมรวมทั้งพฤติกรรมที่เห็นแก่ตัวของคนเมืองซึ่งคล้ายคลึงกับที่ปรากฏในเรื่องสั้นของไทยไม่ใช่สิ่งบั่นทอนให้คนรู้สึกท้อแท้ สิ้นหวัง หรือล้มเหลวจนกระทั่งจิตใจป่วยไข้ หากแต่ความเลวร้ายกลับเป็นสิ่งที่ดี เพราะมันเป็นอุปสรรคในชีวิตที่เปิดโอกาสให้คนแสดงพลังที่มีอยู่ในตัวในการเอาชนะอุปสรรคเหล่านั้นให้ได้ ในเรื่องสั้นของไทยมุมมองแบบธรรมชาตินิยมเท่าที่พบมีในงานของศิลา โคมฉาย และชัชรินทร์ ไชยวัฒน์ แต่ถึงกระนั้นในท้ายที่สุด ภาพสรุปของเมืองในงานเขียนของนักเขียนทั้งสองก็ยังเป็นภาพสังคมที่เลวร้าย และเมื่อนำมารวมกับการมองภาพเมืองด้วยทัศนะในเชิงลบของนักเขียนไทยส่วนใหญ่แล้ว ภาพหลัก ๆ ที่ปรากฏในเรื่องสั้นไทย ก็คือภาพของเมืองที่ดูเลวร้ายสิ้นหวังอยู่เช่นนั้น

ความหวังในการสร้างความสงบสุข และความดีงามแบบสังคมอุดมคติในงานเรื่องสั้นของไทยจึงเป็นสิ่งควรพิจารณาว่า ด้วยทัศนะมนุษย์นิยม มุมมองแบบสังคมนิยมผสมผสานไปกับมุมมองแบบโรแมนติคที่เกิดทุนธรรมชาติ และมุ่งประนามความเลวร้ายนานาประการในสังคมเมืองจะเป็นสิ่งที่นักเขียนสามารถใช้โน้มน้าวผู้อ่านให้เกิดพลังในการ

เผชิญและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมเมือง และสร้างสรรค์สังคมเมืองให้มีลักษณะเป็นสังคมอุดมคติได้จริงหรือไม่ ความหวังของสังคมเมืองในงานวรรณกรรมไทยส่วนหนึ่งจึงขึ้นอยู่กับมุมมองของนักเขียนในการพิจารณาสภาพสังคม และหาหนทางปลุกเร้าความหวังให้เกิดขึ้นในจิตใจผู้ที่ต้องอาศัยอยู่ในสังคมเมืองต่อไป พลังแห่งงานเขียนที่จะชี้นำสังคมอยู่ที่ความสามารถของผู้สร้าง ที่จะจุดประกายแห่งความหวังด้วยเนื้อหาที่สอดคล้องกับสภาพสังคม และด้วยวิธีการทางวรรณศิลป์ที่กระทบใจผู้อ่านให้ตระหนักถึงพลังที่พวกเขาจะเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างสรรค์สังคมที่ดีงาม เพื่อในท้ายที่สุดสังคมเมืองจะไม่เป็นแค่สังคมในอุดมคติที่นักเขียนโหยหา แต่เป็นสังคมที่ผู้คนทุกคนดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างแท้จริง และมีพลังในการปรับตัวรับกับสภาพความเปลี่ยนแปลงของสังคมที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา

การศึกษาภาพเมืองในอนาคต

การศึกษาภาพลักษณะสังคมเมืองในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นการประมวลภาพลักษณะของสังคมเมืองที่ปรากฏในเรื่องสั้นในช่วง 3 ปี ระหว่าง พ.ศ. 2534 - 2536 ในด้านหนึ่งอาจพิจารณาได้ว่า การศึกษาในลักษณะเช่นนี้เป็นเสมือนการจับสภาพสังคมเมืองที่เคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาให้หยุดนิ่งอยู่บนการศึกษาภาพที่ปรากฏในวรรณกรรม แต่อีกในด้านหนึ่งผู้วิจัยก็เห็นว่า การประมวลภาพของสังคมที่ปรากฏในวรรณกรรมในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ จะได้ผลการศึกษาที่แสดงให้เห็นความคิด อารมณ์ และความรู้สึกของผู้คนที่ได้ตอบสนองสัมผัสกับสภาพสังคมที่เขาอาศัยอยู่ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อคนรุ่นหลังในการศึกษาและทำความเข้าใจกับสภาพสังคมที่ดำเนินมาก่อนหน้ายุคสมัยของพวกเขา วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ศึกษาภาพลักษณะสังคมเมืองโดยมุ่งไปที่การพิจารณาแนวคิดที่นักเขียนนำเสนอ และพิจารณาทัศนะของนักเขียนที่มีต่อปัญหาหรือสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมเมืองเป็นสำคัญ ผู้วิจัยใคร่เสนอให้มีการนำเอาศาสตร์อื่น ๆ มาช่วยในการศึกษา เช่น ความรู้ในทางจิตวิทยาที่จะนำมาใช้ศึกษาสภาพจิตใจของคนในสังคมเมือง ความรู้ทางด้านสังคมวิทยาที่จะช่วยอธิบายโครงสร้างของปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม หรือความรู้ทางด้านมนุษยวิทยาที่จะช่วยอธิบายแนวคิดหรืออุดมการณ์ที่อยู่เบื้องหลังรูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรมที่คนในสังคมเมืองประพฤติปฏิบัติ ซึ่งจะทำให้ผลของการศึกษาภาพลักษณะสังคมเมืองมีมุมมองใหม่ ๆ ที่น่าสนใจ และทำให้การศึกษาสภาพสังคมในลักษณะอื่น ๆ ที่ปรากฏในงานวรรณกรรมกว้างขวางมากยิ่งขึ้น